

Einar Loland Råheim

Statlig idrettspolitik rettet mot utradisjonell, egenorganisert aktivitet.

«Man famler rett og slett litt fordi den gruppa man søker å nå ikke er veldig lett avgrensbar eller identifiserbar».

Masteroppgave i
Seksjon for kroppsøving og pedagogikk
Norges idrettshøgskole, 2020

Sammendrag

Masteroppgaven handler om statlig idrettspolitik rettet mot egenorganisert, utradisjonell ungdomsaktivitet i perioden 1992-2018.

Problemstilling: Studien er bygget opp rundt hovedproblemstillingen: *Hvordan har den idrettspolitiske prosessen knyttet til egenorganisert aktivitet, fortrinnsvis for ungdom, utviklet seg fra idrettsmeldingen i 1992, via 1999 og 2011/2012 frem til opprettelsen av et ressurscenter for egenorganisert aktivitet i 2018?*

Problemstillingen er overordnet for oppgaven og hviler på de tre stortingsmeldingene for idrett samt rapporten fra strategiutvalget for idrett fra 2016. Problemstillingen belyses gjennom å gi svar på følgende underproblemstillinger: (1) Hvilke utfordringer har ekspedisjonssjefer i kulturdepartementet erfart i prosessen med å legge til rette for ungdoms egenorganiserte aktivitet? (2) Hvordan har KUDs forhold til NIF påvirket den egenorganiserte aktiviteten? (3) I hvilken grad er utradisjonell, egenorganisert aktivitet et samtidsfenomen?

Metode: For å besvare problemstilling og underproblemstillinger benyttes kvalitativ metode i form av semistrukturerte intervjuer. Studiens empiriske bidrag fremgår av data innsamlet fra intervjuer av tre tidligere ekspedisjonssjefer i Kulturdepartementet og en tidligere kulturminister.

Studiens resultat: Studiens resultater innledes med å gi et overblikk over statens forhold til idrettsaktivitet. Her diskuteres kulturministerens rolle og partitilhørighet. Videre viser resultatene hvordan relasjonen mellom KUD og NIF kan ha påvirket prosessene rettet mot utradisjonell, egenorganisert aktivitet. Informantene gjør videre rede for ulike utfordringer ved strukturelle forhold. Anleggsbygging trekkes frem som virkemiddel, men funn viser at også det kan være problematisk. Utviklingen av utradisjonell, egenorganisert aktivitet sees videre i sammenheng med samfunnstrekk fra samtidssosiologers beskrivelse av *den nye moderniteten*. Dette viser både temaets aktualitet, samt at en idrettspolitik som har barn og ungdom som sin viktigste målgruppe, vil være tjent med å sette utradisjonell aktivitet i fokus om den skal være i tråd med samtiden.

Innhold

Sammendrag	3
Innhold	4
Forord	7
1. Innledning	8
2. Studiens formål og problemstilling	12
2.1 Studiens struktur.....	13
3. Ungdomsidrett og egenorganisert aktivitet i statlige dokumenter	14
3.1 St.meld. nr. 41 1991-1992 «Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse».....	14
3.2 St.meld. 14 (1999) «Idrettslivet i endring – om statens forhold til idrett og aktivitet»	17
3.3 Meld.st. 26 (2011-2012) «Den norske idrettsmodellen»	18
3.4 Strategiutvalget for idrett: «Statlig idrettspolitik inn i en ny tid».....	20
3.5 Revidert statsbudsjett 2016-2017	22
4. Teoretisk rammeverk	23
4.1 Industrisamfunnet erstattes av den nye moderniteten	24
4.1.1 Fra nasjonalstat til globalisering. Statlig styring på retrett.....	26
4.1.2 Fra fellesskap til individualisering	27
4.1.3 Ungdommens avantgarde.....	29
4.1.4 Konsum og produksjon	29
4.1.5 Konsum og sosial integrasjon	30
4.1.6 Konsum og systemisk reproduksjon	31
4.2 Hvordan forstå den idrettspolitiske maktstrukturen	31
4.2.1 Habitus	31
4.2.2 Felt, doxa og spill.....	32
4.2.3 Kapital	33
4.2.4 Bruk av Bourdieus begreper i beskrivelsen av norsk idrettspolitik.....	34
5. Metode	36
5.1 Vitenskapelig forankring	36
5.2 Valg av metode	37
5.3 Prosedyre	38
5.3.1 Utvalg.....	38

5.3.2 Intervjuguide	39
5.3.3 Gjennomføring av intervjuene	40
5.3.4 Transkribering.....	41
5.4 Analyse	42
5.4.1 Personsentrert analytisk tilnærming	43
5.4.2 Fortolkning.....	44
5.5 Forskningens troverdighet – Reliabilitet, validitet og overførbarhet.....	45
5.5.1 Reliabilitet.....	45
5.5.2 Validitet.....	46
5.6 Etikk – konfidensialitet?	48
6. Resultat og diskusjon	52
6.1 Statens forhold til idrettsaktivitet.....	53
6.1.1 Personlig engasjement eller partipolitikk?	55
6.1.2 Egenorganisert aktivitet – personlig engasjement eller partipolitisk	56
6.1.3 Informantsyn på idrettsmeldingene.....	58
6.1.4 Maktforholdet mellom KUD og NIF	60
6.1.5 NIF og egenorganisert aktivitet.....	66
6.1.6 NIFs utfordringer	70
6.2 Den utfordrende egenorganiserte aktiviteten	73
6.2.1 Mangel på definisjon.....	73
6.2.2 Manglende målgrupper for kommunene	74
6.2.3 Spillet om idrettsanleggene	81
6.3. Egenorganisert aktivitet – et trekk i samtiden?	86
6.3.1 Den politiske prosessen frem mot Tverga.....	86
6.3.2 Trekk i tiden	90
7. Diskusjon	97
7.1. Idrettsmeldingenes bidrag.....	98
7.2. Mangel på en historisk kronologi	100
7.3 Metodisk refleksjon. Hva har informantene bidratt med?	102
7.4 KUDs relasjon til NIF	103
7.5 Egenorganisert aktivitet - et samtidsfenomen	106
8. Konklusjon.....	109
8.1 Veien videre	109
Referanser.....	112
Vedlegg	120
Vedlegg 1: Informert samtykke	120

Vedlegg 2: Intervjuguide Helleland.....	124
Vedlegg 3: Godkjent søknad fra NSD	127

Forord

Da jeg søkte på masterstudiet var det for å lære mer. Denne studien er et resultat av nysgjerrighet og et ønske om å forstå.

Dersom du som gryende masterstudent tilfeldigvis skulle slumpe over denne studien, og ikke minst dette forordet, vil jeg herved advare mot følgende potensielle livshendelser man bør vurdere å utsette til etter masterstudiet: Jobbe fullt som lærer, ha ansvar for store prosjekter i sameiet, planlegge bryllup, ha utdrikningslag under hjemmeeksamen, gifte seg, bli gravid, få barn, selge leilighet med barn som liker å bite på stylingmøbler, bygge hus, særlig om byggingen av hus inkluderer tusen valg av fliser, kjøkken, bad osv., ha pappaperm under en pandemi, søke nye jobber under en pandemi, si opp jobben under den største arbeidsledigheten siden andre verdenskrig. Klarer du å unngå noen av disse tingene, skal du se masterløpet fort kan gå godt!

Jeg hadde aldri kommet i mål med studien uten min herlige kone og bestevenn. Selv om hun fortsatt ikke har lest teksten, da hun synes tema er en anelse tørt, har hun vært en fantastisk støtte underveis. Jeg har dårlig samvittighet for at tidsbruk til skriving har gått ut over den store og den lille på hjemmebane. Uansett hvordan dette går, blir det fint for oss alle tre at jeg nå er kommet i mål.

En stor takk rettes til min veileder Reidar Säfvenbom for all hjelp. Jeg er veldig glad for alt jeg har fått være med på. Mine innsendelser har ikke alltid vært av prima vare, men tilbakemeldingene har vært nøyaktige og seriøse.

Takk også til familie og venner for all hjelp og støtte. En spesiell takk til far som har sittet inne med korrekturlesing gjennom fine maidager med blikkstilte sjø i nydelige Ryfylke. Nå kommer vi på sommerferie!

God sommer og god lesing!

Oslo, 5. juni 2020.

Einar Loland Råheim

1. Innledning

Ved inngangen til 1990-tallet utgir Ulrich Beck og Anthony Giddens bøker hvor de beskriver et verdenssamfunn på vei inn i en ny tid. Der agrarsamfunnet ble avløst på 1800-tallet til fordel for moderne industrisamfunnet, er det nå industrisamfunnet som avløses. Det nye samfunnet kalles gjerne Risikosamfunnet (Beck), den andre moderniteten, senmodernitet (Giddens) og flytende modernitet (Baumann), men for å ikke blande begreper vil studien videre benytte seg av *den nye moderniteten*. I det nye modernitetssamfunnet bærer individer mindre preg av tradisjonelle bånd, og er frisatt fra stand, klasse, familie og nasjon, normer, roller og funksjoner. Eget liv er i sentrum og hver enkelt må finne sin *livspolitik* (Giddens, 1991). «Hvem er jeg?» og «hvordan bør jeg leve?» er spørsmål individet nå tvinges til å finne svar på. I 2000 utgir Zygmunt Baumann sin beskrivelse av den nye moderniteten, som han kaller *flytende* modernitet. Institusjonene og samfunnssystemets strukturer er blitt fjernere, og selv båndene som knytter individuelle valg og kollektive prosjekter er i smeltedigelen. Det er i denne labyrinthen, uten rammer, hint eller rettesnorer 1990- og 2000-tallets ungdom må navigere seg frem. Ungdom famler, feiler og prøver seg frem i et økende refleksivt liv, samtidig som de er en av de store drivkreftene for endringer i samfunnet.

Ved inngangen til 1990-tallet preges også norsk idrett av store endringer. I 1988 tildeles Norge OL på Lillehammer, noe som medfører et politisk- og mediefokus idretten ikke har hatt tidligere. Profilene Åse Kleveland blir kulturminister og Hans B. Skaset ekspedisjonssjef for idrettsavdelingen i departementet. Samtidig blir enorme summer kanalisert til både OL og idrettssatsing (Glomsaker, 2005), med toppidretten som drivkraft. I 1992 kommer den første Stortingsmeldingen for idrett med mål om å sette idretten på den politiske dagsorden. Utover tiåret blir KUDs arbeid i økende grad mer synliggjort for offentligheten (Bergsgard, 2005) og nye idrettsmeldinger kommer i 1999 og 2011/12. Visjonen om «Idrett for alle» fra kulturmeldingen i 1972 gjelder fortsatt og NIFs medlemskap øker fra år til år. NIF har både før og etter påtatt seg ansvaret som leverandør av fysisk aktivitet, en rolle som ikke kan kalles annet enn en suksesshistorie (Hammer, 2017).

Parallelt med et Norge i OL-rus vokser det frem aktivitet også utenfor NIF. I 1989 oppheves «Rullebrettforbudet» og utover 1990-tallet oppnår snowboard sterkt økende popularitet, særlig som fritidsaktivitet (Bryhn, 2018). I den nye moderniteten, hvor tradisjonen er «borte», dukker aktiviteter med kjennetegn av ustrukturerte, egenorganiserte kontekster som surfing, parkour, tricking, b-boying, freeski, longboard og buldring opp (Wheaton, 2004, 2013; Säfvenbom, et al., 2018).

På tross av de siste tiårs økende medlemskap i den organiserte idretten, er trenden innen ungdomsidrett at ungdom faller fra i økende grad utover ungdomsårene. Der 60% av elever i 8. klasse deltar i et idrettslag, er andelen i løpet av videregående sunket til ca. 25% (Ungdata, 2018a). Denne utviklingen er ikke særnorsk, eksempelvis skriver Lundvall & Sundblad (2017) at de svenske idrettsforeningene ikke lenger har kunnskapen til å nå ut til ungdommen. En fransk studie fra regionen Bouches-du-Rhône viser at deltakelsen i organisert idrett blant ungdom har sunket fra 79% i 2001 til 65% i 2015. På tross av statlige franske kampanjer som «EatMove» og «National Healthy Nutrition Plan» velger ungdommene mer og mer bort den organiserte idretten (Luiggi, 2018). For norsk idrett anses ungdomsfratfall å være en av de største utfordringene (Reitlo, 2012). Bakgrunnen for fratallet kan være mangesidig og forskningen er delvis mangelfull. Da ungdom rapporterer moro og glede ved aktiviteten som hovedårsak til å drive med idrett (Seippel, 2006), kan det virke som gleden for noen forsvinner når elitismen ved ungdomsidretten (Säfvenbom et al., 2013) overtar. Dette viser skvisen NIF står i, hvor NIF på den ene siden skal frembringe en prestasjonskultur med mål om olympiske gullmedaljer, mens organisasjonen på den andre siden har en egalitær visjon om *idrettsglede for alle* (Skille & Säfvenbom, 2011, Skirstad et al., 2012). Fratfall eller manglende deltakelse i organisert idrett gjør idretten til en skaper av sosiale forskjeller i ungdomsgrupper, hvor særlig familiebakgrunn spiller en viktig rolle. Det er eksempelvis dobbelt så mange fra høyere sosiale lag som deltar i organisert idrett, mens de 7% som aldri har vært medlem vokser opp med relativt få ressurser hjemme (Ungdata, 2018a). Når NIF i 2020 mottar et totalt tilskudd fra KUD på 730 millioner, hvorav 171,5 millioner er øremerket barn, ungdom og bredde (Regjeringen, 2020a), er pengene øremerket organisasjonens medlemmer, og ikke ungdom som står utenfor.

Selv om antallet unge som velger seg vekk fra den organiserte idretten er stabilt, betyr ikke det at ungdom er mindre fysisk aktive enn tidligere år. En av grunnene til

nedgangen kan være at ungdom ikke finner aktuelle aktivitetstilbud og anlegg, eller at de får andre aktivitetsinteresser (Reitlo, 2012; Patriksson 1988). Hammer (2017) viser til en graf over endringer i hvordan aktiviteten drives for unge mellom 15-24 år. Her er prosentandelen som er aktive på egenhånd økende fra 55% i 1989, ca. 65% i 2007 og ca. 83% i 2011.

På samme måte som ungdom er en av drivkreftene bak den nye moderniteten, er også utradisjonell livsstil sport først og fremst et ungdomsfenomen. NIH-rapporten «Ung og aktiv i Oslo» viser at dersom 10. klassinger i Oslo fikk bestemme hvilke idrettsanlegg som burde økonomisk prioriteres, ville utradisjonelle idrettsanlegg og aktivitetsområder komme øverst på lista (Säfvenbom & Jordalen, 2017). Særlig kommer disse ønskene fra individer som ikke finner seg til rette i den organiserte idretten og som rapporterer om negative følelser av sin egen fritid. Utradisjonell livsstil sport har et potensial for å skape positiv ungdomsutvikling for ungdommer som ikke finner seg til rette i den organiserte idretten (Säfvenbom et al., 2018).

Tidligere forskning på ungdom og egenorganisert aktivitet viser at dersom den skal ha mulighet til å vokse og kunne inkludere flere, krever det en kulturendring både fra idrettslag- og lokalpolitikeres syn på sport og hvilken idrettsdeltakelse som ilegges hvilken verdi (Jeanes, 2018). Økt satsing på utradisjonelle idrettsanlegg, livsstil sport og utvikling av egenorganiserte miljøer vil kunne slå flere fluer i samme smekk: Økt selvfølelse hos ungdom, økt fysisk aktivitetsnivå, mindre sosiale forskjeller og økt måloppnåelse av visjonen idrett for alle (Säfvenbom, 2013). Skal ungdom som ikke klarer å selvorganisere seg nå dette potensialet, trengs det en form for strukturell hjelp. Samtidig må livsstil sport i større grad anerkjennes i norske, idrettspolitiske dokument (Säfvenbom et al., 2018, al, Högman & Augustsson, 2017). Skal man treffe ungdommen bør verdier som personlig kontroll, valgfrihet, glede og helsegevinster ligge til grunn i utformingen av idrettspolitikken (Hammer, 2017). Da barn og ungdom er idrettspolitikkenes viktigste målgruppe (Regjeringen, 2019d), blir det aktuelt for studien å se på hvordan- og hvilke politiske prosesser som har tilnærmet seg verdiene Hammer (2017) foreslår.

I 2017 utgis artikkelen «Den norske idrettsmodellen – i utakt med tiden?» Her drøfter Rafoss & Tangen (2017) hvorvidt den statlige idrettspolitikken har hengt med i tiden,

og konkluderer med at den er gammeldags og utdatert. Samtidig foregår en nærmest offentlig skittentøysvask av Norges Idrettsforbund, med kulturminister Helleland i spissen. Samme år gjør også KUD et radikalt grep ved å lyse ut midler utenfor NIF til et nytt ressurscenter for egenorganisert aktivitet. I 2018 oppstår ressurscenteret som *Tverga*. KUDs grep skal styrke idrett og fysisk aktivitet utenom den organiserte idretten, med mål om økt aktivitet i hele landet (Regjeringen, 2017). «Alle skal ha mulighet til å drive med idrett og fysisk aktivitet. For å nå dette målet må vi gjøre to ting samtidig: Vi må legge til rette for den organiserte idretten. Samtidig må vi ivareta dem som ønsker å drive egenorganisert aktivitet» (Grande, Regjeringen, 2018). Der den statlige idrettspolitikken har hengt etter den politiske utviklingen på andre felt (Bergsgard, 2005) kan disse hendelsene tyde på politiske prosesser hvor idretten tettere kan knyttes til de siste tiårenes samfunnsutvikling.

Den egenorganiserte aktivetskulturen er en bred, udefinerbar gruppe. Tabellen under har som mål å rydde i organiseringsbegrepene. Videre i studien vil begrepet *egenorganisert aktivitet* først og fremst gjelde ruten nede til høyre. Friluftsliv er utelatt fra studien, og vil her ikke regnes som egenorganisert aktivitet.

Begrepsoppripping: Vi setter sammen to ord: Aktivitet og organisering

	Organisert	Selv-organisert
Tradisjonelle idretter	Ski, fotball, håndball i idrettslag organisert gjennom regler, treningsopplegg, trenere, materialforvaltere osv.	Ski, sykkel, svømming... Initiert og organisert av en selv eller familie / venner.
Moderne aktivitetsformer "Post sports" "Lifestyle sports" "Adventure sports"	Snowboard i klubb. OLT-utøvere X-games / OL	Tricking, break, parkour, brettkjøring.. Initiert og organisert av en selv eller venner

Figur 1: Upublisert, men gjengitt med tillatelse fra Säfvenbom, 2018.

2. Studiens formål og problemstilling

Studiens formål er å utforske hvordan statlig hold har vurdert og utøvd politiske handlinger overfor et stadig voksende aktivitetsfenomen – egenorganisert, utradisjonell aktivitet for ungdom.

For å nå dette formålet er det valgt to ulike teoretiske retninger.

- For å undersøke studieperiodens fremvekst av utradisjonell, egenorganisert aktivitet som samfunnsfenomen har jeg funnet det hensiktsmessig å benytte samtidsdiagnostiserende teori. Her vil jeg undersøke om det finnes likheter ved sentrale samfunnstrekk og trekk ved den egenorganiserte ungdomsaktiviteten. Aktuell teori er hentet fra Beck (1997), Baumann (2001), Giddens (1991) og Aakvaag (2008).
- For å undersøke, forstå og beskrive hvordan de politiske prosessene har vært, hva og hvem som har hatt makt og innflytelse, og hvorfor økt satsing på egenorganisert aktivitet kommer i nettopp 2017 har jeg funnet det aktuelt å bruke Bourdieus systemteori.

På bakgrunn av studiens formål og teoretiske grunnlag er **hovedproblemstilling** følgende:

Hvordan har den idrettspolitiske prosessen knyttet til egenorganisert aktivitet, fortrinnsvis for ungdom, utviklet seg fra idrettsmeldingen i 1992, via 1999 og 2011/2012 frem til opprettelsen av et ressurscenter for egenorganisert aktivitet i 2018?

Med bakgrunn i hovedproblemstilling har jeg valgt tre forskningsspørsmål i form av underproblemstillinger.

1. *Hvordan har KUDs forhold til NIF påvirket synet på den egenorganiserte aktiviteten?*
2. *Hvordan har ekspedisjonssjefer i KUD erfart prosessen med å legge til rette for ungdoms egenorganiserte aktivitet?*
3. *I hvilken grad er utradisjonell, egenorganisert aktivitet et samtidssfenomen?*

2.1 Studiens struktur

Studien består totalt av åtte kapitler. De kommende seks beskrives kort her:

For å bygge studien på et solid fundament er kapittel tre forbeholdt gjennomgang av stortingsmeldinger for idrett. Kapitlet vil gjøre rede for beskrivelser av politikk rettet mot ungdomsidrett og egenorganisert aktivitet. Gjennomgangen er firdelt, hvor de tre første underkapitlene går gjennom de tre Stortingsmeldingene for idrett nr. 41 fra 1992, nr. 14 fra 1999 og nr. 26 fra 2011/12, mens det fjerde går i dybden på rapporten fra strategiutvalget for idrett fra 2016. Kapitlets mål er å gi en historisk, kronologisk gjennomgang fra statens fremste politiske dokument for idrettsfeltet rettet mot hovedproblemstilling.

I kapittel fire beskrives oppgavens teoretiske rammeverk. Bakgrunn for valg av teori ble kort beskrevet innledningsvis, og vil dypere gjennomgås i kapitlet. 4.1 er en redegjørelse av aktuell samtidsdiagnostiserende teori, hvor jeg henter aktuelle deler fra Beck, Baumann, Giddens og Aakvaag. Kapittel 4.2 gjør rede for Pierre Bourdieus analysebegreper for maktrelasjoner i samfunnet. Underkapittel 4.2.4 viser tidligere bruk av Bourdieus begrep i forskning på statlig idrettspolitik. Redegjørelsen er generell, før teorien vil bli brukt spesifikt i resultatkapittel seks og diskusjonskapittel syv.

Kapittel fem redegjør for valg og bruk av metode.

Kapittel seks er et resultatkapittel. Her vil informantsvar, tidligere forskning og studiens teoretiske rammeverk ses i lys av hverandre og diskuteres. Kapitlet er delt i tre deler, i hovedsak basert på de tre underproblemstillingene. 6.1 vil derfor svare på underproblemstilling en, 6.2 på underproblemstilling to og 6.3 på underproblemstilling tre. Samtlige kapitler vil også være relevante som resultater for hovedproblemstilling.

Kapittel syv er et diskusjonskapittel. Her vil studiens resultater diskuteres opp mot teori.

Kapittel åtte er en kort konklusjon og beskrivelse av veien videre.

3. Ungdomsidrett og egenorganisert aktivitet i statlige dokumenter

Da hovedproblemstilling dreier rundt statlig idrettspolitik, finner jeg det naturlig å basere studien på stortingsmeldingene som jeg anser som statens manifestering av idrettspolitikken. Kapittelets formål er dermed å gi en kort oppsummering av relevante deler fra de tre Stortingsmeldingene for idrett, samt rapporten fra strategiutvalget for idrett fra 2016. Meldingene består av analyser, planer og ambisjoner for idrettsfeltet. Rapporten fra strategiutvalget for idrett er inkludert, men får mindre plass enn de tre meldingene. Utvalget har fått et lignende mandat som en stortingsmelding, samtidig som rapporten kalles «*Statlig idrettspolitik inn i en ny tid*». Videre i studien vil Idrettsmeldingen fra 1992, Idrettsmeldingen fra 1999, idrettsmeldingen fra 2011-12 og strategiutvalgsmeldingen brukes om disse fire dokumentene. Sitater fra meldingene er merket med sidetall. Kapittelets siste underkapittel 3.1.5 inkluderer et vedtak fra Venstre fra statsbudsjettsforhandlingene i 2016, etter tips fra en av informantene.

3.1 St.meld. nr. 41 1991-1992 «Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse»

Regjeringen ønsket fra OL-tildelingen i 1988 å markere en tydeligere politikk innen kulturfeltet generelt og idrett spesielt (Glomsaker, 2005). Resultatet ble den første rene stortingsmeldingen for idrett, tilrådt fra Kulturdepartementet av 8. mai 1992 og godkjent i Statsråd samme dag. Åse Kleveland (AP) var kulturminister og Hans B. Skaset ekspedisjonssjef i kulturdepartementet. I min gjennomgang av meldingen finner jeg størst relevans i delene som omhandler konkurranseidrett, samt omtalen av «de nye idrettene».

Meldingen innleder med en historisk gjennomgang og oppsummering av ulike sider ved norsk idrett. Det hevdes at barn- og unges interesse for idrett økte fra 1960-tallet, blant annet grunnet mediernes fokusering på konkurranseidrett. Selv om konkurranseidretten var til inspirasjon, har betydningen av konkurranse også vært en del av utfordringen for ungdomsidretten. Fra skole- og lærerhold ble det hevdet at den økende konkurranseidretten drev rovdrift på unge talenter og fremelsket en usosial konkurranseånd som skapte tapere. I 1987 forelå NIFs aksjonsplan med nye retningslinjer om allsidighet og hindring av konkurranser i ung alder (s. 43-44). Idretten

skulle nå tilrettelegges på barns premisser. Man måtte sikre barn og unges muligheter for allsidig lek og idrettsutfoldelse i det lokale miljø. Dersom idretten skulle tilrettelegges slik at de unge opplevde mestringsfølelse, ville idretten kunne fremme utviklingen av en positiv selvoppfatning hos de unge (s. 13). Forståelsen av barne- og ungdomsidretten forandrer seg i denne perioden fra å være nytteorientert, til å dreie seg om helse og oppdragelse. Fysisk, psykisk og sosial utvikling, trivsel og opplevelseskvaliteter står i sentrum (s. 43-44).

Når idrettsmeldingen syner fremover tar den opp resultatorientering og elitetenkning som utfordringer for barne- og ungdomsidretten. En del barn og unge opplever at de mislykkes og slutter derfor i den organiserte idretten. Dette samsvarer med utfordringer skissert i de kommende meldingene, samt i annen litteratur som behandles i denne studien. Funnet er interessant, ettersom elementer som her advares mot, fortsetter å være aktuelle i tiden fremover.

I idrettsmeldingens kapittel 10 «Nåværende og fremtidige tiltak» under «Idrett for unge» står det at NIF de siste årene har vektlagt barneidretten, men nå skal rette søkelyset mot ungdomsidretten. «Ungdommens idrettsting» lanseres for å sette ungdomsidrett på dagsorden. Ved å trekke ungdom sterkere inn i ledelsesfunksjoner kan idretten få: «... verdifulle impulser til fornying og utvikling: Noe som blant annet kan motvirke det sterke frafallet i ungdomstida. Departementet vil vurdere støtte til særskilte tiltak når prosessen har avklart videre satsingsområder.» (s. 122). Dette tolker jeg som at man fra statlig hold var åpen for nye tanker, innspill og idéer når det kom til ungdomsidrett. Man var også åpen for at disse impulsene skulle komme fra ungdommene selv.

I innledningen av stortingsmelding 1992 (s. 13) påstås det at den egenorganiserte aktiviteten er en meget viktig side ved det folkelige engasjement. Selv om barne- og ungdomsidretten dreier seg om de tradisjonelle idrettsgrenene, nevnes det at «nye» fritidsaktiviteter (BMX, frisbee, breakdance) vokser frem som en motkultur til den organiserte idretten. Inspirasjonen kommer fra kommersielle massemedier som film, video og populærmusikk, især fra USA (s. 44).

Under «Idrett for kvinner» står det at kvinner flest selv tar initiativet over egen aktivitet og egenorganiserer seg. Reglene for involvering er løse og fleksible og en unngår forpliktende relasjoner til hverandre: «Bakgrunnen for at de fleste kvinner velger den egenorganiserte treningen, er at det er enklere å tilpasse denne treningen til hverdagen, både med hensyn til tidspunkt, avstand og grad av forpliktelse» (s. 48). Selv om dette står under Idrett for kvinner, tyder nyere forskning på at dette også er et trekk ved den egenorganiserte ungdomsidretten (Lundvall & Sundblad, 2017, s. 58).

Idrettsmeldingen viser til Sverige, hvor det har blitt sammenlignet tall fra 1968 frem til 1984, altså perioden som i Norge gjerne kalles *idrettsrevolusjonen*. Her vises det til at deltakelsen i den organiserte idretten øker kraftig, mens deltakelsen i den ikke-organiserte synker. Samtidig viser tallene samlet sett økt inaktivitet (fra 10% til 32% inaktivitet hos jenter og fra 4% til 26% for gutter) (s. 115). I en prosess hvor en høy prosentandel går fra egenorganisert til organisert aktivitet øker altså inaktiviteten. Hvorfor dette skjer skriver ikke meldingen mer om, men i forlengelsen maner den til ettertanke: Dersom organiseringen går på bekostning av den selvinitierte leken mister barn og unge medbestemmelse og ansvar. Det stilles deretter spørsmålene: «Hvordan kan idrettsaktivitetene legges opp for å gi et tilbud også til de som faller utenfor? Hvordan kan vi ivareta barn og unges eget initiativ i den spontane leken og kroppsutfoldelsen utenfor organisasjonene?» (s. 115). Dette er spørsmål jeg inkluderer videre i intervjuguiden. Svar på spørsmålene kan gi innblikk i politiske prosesser rettet mot ungdoms egenorganiserte aktivitet.

Oppsummert er idrettsmeldingen fra 1992 både åpen for nye idéer og prosesser for ungdomsidrett. Den eksemplifiserer såkalte «nye» aktiviteter og argumenterer for hvorfor egenorganisert aktivitet hører til i samtiden. Det vil være interessant å undersøke videre hvordan man valgte å møte de nye aktivitetene, og hvordan man eventuelt la til rette for dem. Særlig ettersom meldingen advarer mot at barns aktivitet kan bli for organisert, med for stort konkurransefokus. Hvorvidt dette er starten på en prosess mot styrking av den egenorganiserte ungdomsidretten er vanskelig å si. Säfvenbom et al. (2018) viser at en av verdiene ved den egenorganiserte aktiviteten nettopp ligger i fraværet av konkurrering. Da kan man spørre seg hvorfor stortingsmeldingen advarer mot noe den ikke skisserer mulige løsninger for.

3.2 St.meld. 14 (1999) «Idrettslivet i endring – om statens forhold til idrett og aktivitet»

Tilrådt fra Kulturdepartementet av 10. desember 1999 og godkjent i statsråd samme dag. Åslaug Haga (SP) erstattet i 1999 Anne Enger Lahnstein (SP) som kulturminister. Hans B. Skaset er fortsatt ekspedisjonssjef i kulturdepartementet. Stortingsmeldingen kommer grunnet behovet for å videreutvikle og klargjøre statlige idrettspolitiske målsettinger (s. 3). Det vises til at idretten og samfunnet har forandret seg inn mot et nytt årtusen. Mangfoldet av aktivitetstilbud har økt. Om idrettsmeldingen fra 1992 skriver Glomsaker (2005, s.44): «I ettertid kan man si at mangelen på prioriteringer gjorde meldingen til et dårlig politisk styringsdokument.» Han fortsetter med at meldingen fra 1999 skiller seg fra 1992s ensrettede fokus på idrettsbegrepet, til å inneholde alt som berører spillemidler til idrettsformål, virkemidler innenfor aktivitets- og anleggspolitikken og antidoping. Til tross for konkretisering av spillemidler krevde Sundbergutvalget i 2003 en ytterligere tydeliggjøring av hvor midlene til NIF skulle gå. Innledningsvis i meldingen står det:

«Idrett som drives i lokale frivillige medlemsbaserte foreninger skal prioriteres. Det er imidlertid ikke alle som finner et tilfredsstillende aktivitetstilbud innenfor den organiserte idretten, og mange velger derfor å drive fysisk aktivitet i egenorganiserte former. Regjeringen anser det derfor som viktig at statlige midler til idrettsformål også bidrar til å sikre muligheten for egenorganisert fysisk aktivitet i befolkningen» (KUD, 1999, s. 5).

Sitatet statuerer KUDs holdning om at medlemsbaserte foreninger er hovedprioritet, samtidig som KUDs ansvarsområde innen fysisk aktivitet og idrett må defineres videre enn kun å omfatte organisert idrett. Flere av meldingens forslag er dermed knyttet til egenorganisert aktivitet (s. 81). Statlige midler bør bidra til å styrke omfanget av fysisk aktivitet utenfor idrettsorganisasjonene (s. 43). En av metodene er å styrke tilskuddssatser til anleggstyper for egenorganisert aktivitet (s. 8) som blant annet skal tilfredsstillende ungdoms behov for utfordringer og variasjon (s. 6). Ungdom skal få innflytelse på hvilke anlegg som skal bygges. Hvordan dette skal skje står ikke, men det vises til at NIF i denne forbindelse har lansert begrepet «multianlegg for ungdom» hvor kreativitet og mestring uten konkurranseaspekt skal skje på positive sosiale møteplasser. Nye idretter sliter nemlig med å få treningstid i eksisterende anlegg,

ettersom de etablerte innendørsidrettene ikke får dekket sitt behov (s. 65). Den egenorganiserte aktiviteten underprioriteres og presses dermed ut. Hallkapasiteten går da til de som deltar i den organiserte idretten, selv om Stortingsmeldingen viser til at 54% av befolkningen driver fysisk aktivitet på egenhånd. Det erkjennes samtidig som en statlig utfordring å kunne nå grupper som opplever å ikke ha et tilfredsstillende aktivitetstilbud (s. 67).

Meldingen har et større fokus på egenorganisert aktivitet for ungdom, enn den forrige. Likevel savnes en strategi for hvordan man ønsker å gå frem for nå ungdom som velger bort organisert idrett. Det nevnes økte tilskuddssatser, men til hvem? Det kan også virke som om taktikken, i den grad den finnes, er å bygge flere anlegg, for så håpe at aktiviteten kommer av seg selv. Angående anlegg står det i meldingen at også den organiserte idretten savner anlegg. Hvem vinner da kampen om midlene? Spørsmålet er relevant for underproblemstilling 1 og 2. Hvilke typer anlegg som har blitt prioritert og hva som har vært grunnlag for denne prioriteringen vil besvares i resultatkapittel 6.2.

3.3 Meld.st. 26 (2011-2012) «Den norske idrettsmodellen»

Tilrådt fra KUD 8. juni 2012, godkjent i statsråd samme dag under «Stoltenberg II regjeringen». Anniken Huitfeldt (AP) var kulturminister.

Statens overordnede mål med idrettspolitikken sammenfattes nok en gang med visjonen «Idrett og fysisk aktivitet for alle». For å nå visjonen skal staten gjennom sin virkemiddelbruk legge til rette for at alle som ønsker det skal ha en mulighet til å delta i idrett eller drive egenorganisert aktivitet. Den viktigste forutsetningen for dette er en økt satsing på anlegg for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet (s. 13). Jeg finner at det gjentakende er beskrevet konkrete tiltak for å styrke den organiserte idretten, med bisetninger om at man også må legge til rette for den egenorganiserte aktiviteten. For sistnevnte er tiltakene, bortsett fra økt anleggsbygging, fraværende. Stortingsmeldingen viser viktigheten av en aktivitetsprofil og behovsprøving for anleggsutbygging (s. 12). Dette vil bli gjennomgått senere i oppgaven, da jeg selv har deltatt som datainnsamler i en behovsprøving bestilt av Oslo kommune. Hvorvidt disse dataene er brukt i

anleggsplanlegging er jeg usikker på. Funn om behovsprøving for anleggsutbygging er beskrevet i kapittel 6.2.

Meldingen viser til en NOVA-undersøkelse fra 2011 om at den egenorganiserte treningen er den dominerende treningsformen blant ungdom, hvorav 59% oppgir å trene på egenhånd (økning fra 54% i 1999). Deltakelsen i idrettslag går jevnt nedover fra 13 til 17 års alder. Meldingen stiller derfor spørsmålet om frafallet fra organisert aktivitet skaper inaktivitet eller overgang til andre former for fysisk aktivitet (s. 22). Ettersom målet for den statlige idrettspolitikken er økt aktivitet, kunne dette i seg selv være et argument for å styrke mulighetene for å drive egenorganisert aktivitet som alternativ til det organiserte. Det er nemlig viktig for staten å bidra til å sikre at barn og unge har et godt aktivitetstilbud uavhengig av ambisjonsnivå (s. 70). Likevel finner jeg under kapittel 9.7 «Viktige satsingsområder» at måten man skal nå dette på er gjennom anleggsprioriteringer og tilskudd, noe som er motstridende da det tidligere står at anlegg i seg selv ikke nødvendigvis skaper aktivitet (s. 70). Under kapitlet nevnes også en økt satsing på ungdomsidrett samt målrettet satsing for å nå inaktive.

Ettersom KUD først og fremst påvirker idrettsfeltet gjennom tilskudd til anlegg er det interessant å lese om nærmiljøanlegg i meldingen. Med nærmiljøanlegg menes utendørsanlegg eller områder for egenorganisert aktivitet. Tilskuddsordningen til dette skal sikre at slike anlegg prioriteres lokalt. Samtidig skrives det at grunnet stor kunnskap om aktivitetsprofilen i både lag, foreninger, kommuner og fylker kan dette oppfattes som detaljstyring overfor fylkeskommunen. Det foreslås dermed at det i stedet skal bli opp til fylkeskommunen hvor mye av totalsummen som skal disponeres til denne type anlegg (s. 77). På denne måten frasier staten seg ansvaret for at nærmiljøanlegg faktisk bygges. I det anleggspolitiske programmet foreslås det at anlegg for ungdomsaktivitet inkluderes i programsatsingen, hvor formålet er å stimulere kommuner og fylker til å bygge anlegg tilpasset ungdoms ønsker og behov. Dette kan være både anlegg for ungdomsidrett og for egenorganisert idrett (s. 78).

Under kapittel 11 «Fremtidig statlig aktivitetspolitikk» står det at det ligger i sakens natur at egenorganisert fysisk aktivitet ikke kan stimuleres gjennom direkte tilskudd til en organisasjon eller til selve aktiviteten (s. 83). Noe må altså ha skjedd på veien fra dette blir skrevet frem mot ressurscenteret for egenorganisert aktivitet opprettes. Det

utheves nemlig at spillemidler til aktivitetsformål fortsatt primært vil bli kanalisert gjennom NIF. Regjeringen legger til grunn for sin idrettspolitik at det har en merverdi at aktiviteten foregår i idrettslag (s. 83).

I forbindelse med lansering av idrettsmeldingen skrev kulturminister Huitfeldt en kronikk i VG. Her gjør hun kort rede for regjeringens satsingsområder for idrettsfeltet i tiden som kommer. Egenorganisert aktivitet- eller idrett nevnes ikke. Men det er blant regjeringens mål å prioritere idrettstilbudet til ungdom både i form av lavterskel- og ikke konkurransebasert aktivitet gjennom tilrettelegging for en utviklingsorientert ungdomsidrett. Hun avslutter kronikken med at man har store utfordringer både med frafall i ungdomsidretten, og lokallag som sliter med rekrutteringen av frivillige, men mener likevel den beste måten å møte dette på er å videreføre den norske idrettsmodellen. Jeg finner det motsigende at ungdomsfracallet plutselig skal slutte gjennom en videreføring av en modell som fører til at ungdom slutter. Jeg stiller også spørsmål om hvorvidt Huitfeldt taler i tråd med KUDs barne- og ungdomssatsing, da det gjennomgående i kronikken handler om idrettsstjernene våre. Det spørres om de frafallende ungdommene føler seg truffet av Huitfeldts avslutningsreplik: «Det er med bredden vi når toppen!» (Huitfeldt, 2012).

3.4 Strategiutvalget for idrett: «Statlig idrettspolitik inn i en ny tid»

Mandatet til «strategiutvalget for idrett» var å identifisere utfordringer og utarbeide forslag til strategier som kan bidra til å løse utfordringer på idrettsområdet (s. 14). Blant anbefalingene som inkluderer egenorganisert aktivitet viser rapporten til:

- Behovsanalyser – og prøving for anleggsutbygging og tilrettelegging.
- Idretts- og aktivitetsmangfold, herunder hensyn for blant annet de mindre idrettene og den egenorganiserte aktiviteten.
- Nytenkning på anleggsområdet som i større grad imøtekommer aktivitetstrender (s. 10-11).

De viser til en artikkel fra NIH 2012 som sier at potensiale for det man i 1992 kalte «nye aktiviteter» antas å være større ved tilrettelegging og introduksjon til aktivitetene,

bl.a. gjennom kroppsøvingstimene i skolen (s. 32). Da jeg på idrettsmeldingene påpekte at anleggsbygging var eneste metodene, følger strategiutvalget opp med skolen som struktur for inkludering.

Utvalget viser til at barn og ungdom som ikke er en del av organisert idrett, men som ønsker aktivitetsanlegg til egenorganisert aktivitet er avhengig av at kommunen har en bevisst og uttalt politikk for å imøtekomme disse behovene. Uten talsmenn er det vanskelig å nå frem når midler skal fordeles. Det er altså kommunenes kontakt med disse gruppene som blir avgjørende for at anlegg for egenorganisert aktivitet skal bli realisert (s. 45). Det etterspørres veiledning, bildemateriale og erfaringsbasert kunnskap om anleggsløsninger som ivaretar behovene for ungdoms egenorganisert aktivitet. Det vises også til mangel på tilgjengelig informasjon om nærmiljøanlegg for ungdom, på tross av at dette står nedfelt i stortingsmeldingen fra 2011-12 som en prioritering.

Utvalget nevner ikke muligheten for å etablere noe utenfor den organiserte idretten. Selv om det argumenteres for å styrke egenorganisert aktivitet, er ikke et ressurscenter eller tilsvarende å se blant forslag eller anbefalinger. Tvert imot finner vi blant anbefalingene for å inkludere grupper med lav deltakelse i idrett og aktivitet at offentlige og frivillige aktører, herunder idrettslag, bør arbeide mer strategisk for å inkludere og beholde etniske minoriteter, særlig jenter. Utvalget mener også det bør stilles offentlig ressurser tilgjengelig for idrettslag som ønsker å få med alle barn som ønsker å delta i organisert idrettsaktivitet – uavhengig av familiens økonomiske situasjon. For å stimulere til økt aktivitet bør det fremmes lovforslag om 60 minutter daglig fysisk aktivitet i skolen. Anbefalingene rettes altså heller mot styrking av idrettslag og aktivitet inn i skolen enn styrking av den egenorganiserte aktiviteten.

Rapporten uttrykker videre lite med tanke på ungdomsidrettens innhold, men mener idretten bør skape en strategi for «flest mulig lengst mulig». Om dette skriver Hammer (2017) at rapporten virker å ville rekruttere ungdom som trenere og ledere, ikke deltakere.

3.5 Revidert statsbudsjett 2016-2017

Dette underkapittelet er inkludert da den anses som essensiell for å forstå prosessen bak opprettelsen av Tverga startet. Under statsbudsjettet for 2016-2017 ble det fattet et vedtak fra Venstre om at Regjeringen bør: «Vurdere å sikre tilskudd til egenorganisert idrett, herunder paraplyorganisasjon/felles styringsorgan for egenorganisert idrett ved tildeling av tippemidler (Stortinget, 2016). I Prop. 1 S (2017-2018) gis det midler til den nye tilskuddsordningen *Anlegg for egenorganisert idrett* hvor hensikten er å stimulere kommuner til å tenke nytt når det kommer til å skape nye og bedre muligheter for fysisk aktivitet. KUD innfører et nytt aktivitetstilskudd på 5 millioner kroner kalt «Frifond for barn og unge» hvor barn og ungdom som driver aktivitet utenfor rammene til den organiserte idretten kan søke om tilskudd for aktiviteten sin. Det foreslås også 2 millioner kroner til et ressurscenter for egenorganisert aktivitet (Regjeringen, 2017). Dette ble vedtatt under revidert Statsbudsjett i 2017, vedtak 1051, med mål om å veilede og legge til rette for aktivitet som drives egenorganisert og utenfor de etablerte idrettsorganisasjonene (Regjeringen, 2017). Hva som skjer videre vil bli gjort rede for i kapittel 6.3.

4. Teoretisk rammeverk

Studiens formål er å utforske hvordan statlig hold har vurdert og utøvd politiske handlinger overfor et stadig voksende aktivitetsfenomen – egenorganisert, utradisjonell aktivitet for ungdom. For å belyse ungdoms egenorganiserte aktivitet som samtidsfenomen finner jeg det aktuelt å bruke sosiologisk teori som beskriver trekk ved studiens periode fra 1992-2018. Aakvaag (2008) kaller Ulrich Beck, Anthony Giddens og Zygmunt Baumann for 90- og 2000-tallets store samtidssosiologer. Et felles kjennetegn for deres samtidsteori er ifølge Aakvaag (2008), deres beskrivelse av at individene i samfunnet, kalt aktørene, i «teorien om rasjonelle valg» blir mer kreative, refleksive og rasjonelle, som et produkt av en omfattende strukturell individualiseringsprosess. Denne har pågått i den vestlige moderniteten siden omkring 1970. Jeg finner det nærliggende å tro at det i en samfunnsutvikling hvor aktørene individualiseres fremfor å struktureres, skapes grobunn for egenorganisert, utradisjonell aktivitet. Dette er bakgrunnen for første del av studiens teoretiske rammeverk, som gjøres rede for i kapittel 4.1

Litteratursøk på statlig idrettspolitikk fra 1992 til 2018 gir treff på flere artikler og bøker, men ikke tidligere forskning på norsk statlig idrettspolitikk sett i lys av de tre nevnte samtidsdiagnostiske sosiologene. Blant funnene var tidligere forskning som både redegjorde for- og kritiserte idrettspolitikken ut fra forskjellige teoretiske perspektiver. Tre av disse artiklene benytter Bourdieus systemstrukturbegreper for å analysere norsk idrettspolitikk, hvorav Tangen (2015) i tillegg til å benytte Bourdieu, ser idrettspolitikken i lys av Slagstad, Selle og Luhmann. I likhet med Tangen (2015) ønsker jeg å vise at en analyse av statlig idrettspolitikk fra flere perspektiver kan gi en bedre forståelse av prosessene som har foregått. For å fullt ut finne svar på studiens problemstilling og underproblemstilling én mener jeg det er relevant å analysere maktstrukturer mellom KUD og NIF, hvor jeg finner større verdi i Bourdieus begreper enn hos Beck, Baumann og Giddens. Kapittel 4.2. inneholder derfor en kort gjennomgang av Bourdieus begreper for systemstrukturanalyse, samt eksempler for hvordan disse begrepene tidligere har blitt brukt i forskning på norsk idrettspolitikk.

4.1 Industrisamfunnet erstattes av den nye moderniteten

Dette kapitlet vil redegjøre for hva både Aakvaag og «de tre store» Beck, Baumann og Giddens mener er spesielt for 1990- og 2000 tallet, og på hvilken måte det skiller seg fra tidligere tider. I sin redegjørelse sammenligner de alle 18-1900-tallets fremvekst av industrisamfunn og modernisme, med nåtidens «senmodernisme». Kapitlet vil først beskrive typiske trekk ved industrisamfunnet, *den gamle moderniteten*. Deretter kommer enkelte trekk ved *den nye moderniteten*. Jeg kommer deretter til å gå nærmere inn på begrepene globalisering, individualisering og ungdommenes rolle i en konsum/produksjon-verden.

For å kunne si noe om hvilken utvikling som har vært, må en skille mellom det som var før og det som er nå. Det kommer derfor først en kort beskrivelse av industrisamfunnet. Aakvaag (2008, s. 262-264) har, inspirert av Beck, Giddens og Baumann, kommet frem til følgende åtte idealtypiske, rendyrkede, stiliserte trekk for å beskrive særegenheter ved industrisamfunnet. Alle industrisamfunn bar preg av:

- i) *nasjonalstater*. Staten hadde volds- og lovgivningsmonopol og trakk opp rammene og spillereglene alle måtte følge. Innad i nasjonalstatene var det
- ii) *kulturell homogenitet*. Samfunnsborgerne delte språk, religion symboler, ritualer, folklore, kunst, seder og skikker, moralske og politiske verdier etc. Dette ble fremhevet som noe positivt gjennom nasjonalromantikken blomstring både i Norge og deler av Europa på 1800-tallet. Industrisamfunnet var et
- iii) *produksjonssamfunn* organisert rundt arbeid og produksjon. Arbeid, ytelse, effektivitet og produktivitet var de dominerende verdiene, og er typiske kjennetegn for et
- iv) *klassemassamfunn*. Den sentrale politiske konflikten var klassekampen mellom kapitalist og arbeider. Denne konflikten ble løst gjennom et
- v) *parlamentarisk-korporativt politisk system og emansipatorisk politikk*. Nesten all politikk dreide seg om emansipatorisk politikk, altså frigjøring av individer, grupper og klasser fra sult og materiell knapphet. Resultatet av politikken gav framveksten av velferdsstater. Utviklingen dempet klassekonflikten. Det kan også ha skapt grobunn for
- vi) *fremskrittstro*. Vitenskap, teknologi og utdanning skulle føre menneskeheten ut av materiell knapphet og inn i et overflodssamfunn uten nød, lidelse, urettferdighet og konflikt. Til syvende og nest sist erstattet industrisamfunnet bondesamfunnets storfamilie, og endret familiestruktur til

vii) *kjernefamilien* med mor, far og et par barn. Menn var på arbeid og deltok i den offentlige sfæren, mens kvinner var hjemme i den private sfæren.

Samfunnsmedlemmenes identitet og livsløp ble basert på tre institusjonelle pilarer:

Nasjon, klasse og kjønn. Dette skapte såkalte

viii) *standardbiografier*. Å være eksempelvis en norsk, mannlig industriarbeider, utgjorde hvem man var.

Beck, Giddens og Baumann argumenterer alle tre for at dagens samfunn har forlatt disse åtte kjennetegnene. Baumann forklarer dette med at samfunnet har gått fra å være fast til *flytende*. Dette forklares ved at industrisamfunnet etter 1700-tallet forsøkte å opprette et ordensprosjekt med staten i den sentrale rollen som *samfunnsgartner*, som planter, klipper, trimmer, gjødsler, luker og fremmer utvekster. Marx og Engels ga i 1848 ut det kommunistiske manifest. Dette gikk delvis ut mot samfunnets fastfrosse og stillestående form. Skulle samfunnet frigjøres fra sin egne, klamme hånd, måtte «det faste» smeltes om. Industrisamfunnet skulle ikke bare smeltes, men også smadres, detroniseres og benektes. Men dette skulle gjøres for å rydde plass for nye, forbedrede faste elementer, for å erstatte: «... fulle og defekte faste elementer med et annet sett som var adskillig forbedret og aller helst perfekt, og av den grunn uforanderlig» (Baumann, 2006). Baumann argumenterer for at forsøket på å bygge et fullstendig *fast* samfunn ikke lot seg realisere. Jo mer man anstrengte seg, jo vanskeligere ble det, noe kommunismens fall er det fremste eksempelet på (Aakvaag, 2008). Etter fallet har luften gått ut av det moderne ordensprosjektet. Staten har *gitt opp*, og den sosiale orden er overlatt til innbyggerne selv. Resultatet av dette er at den gjennomorganiserte, faste moderniteten litt etter litt erstattes av flytende modernitet preget av deregulering, desentralisering, destabilisering og uforutsigbarhet. Baumann beskriver at dette har skapt mennesker styrt etter *maksimal nytelse og øyeblikkelig glemsel*, en situasjon han ser på med økende moralsk indignasjon (Aakvaag, 2008). Figuren under kontrasterer de åtte kjennetegnene på industrisamfunnet med den nye moderniteten.

Industrisamfunnet	Den nye moderniteteten
Nasjonalstat	Globalisering
Kulturell homogenitet	Posttradisjonell pluralisme
Produksjon	Konsum
Klasse	Klassesamfunn på hell
Emansipatorisk og parlamentarisk politikk	Livspolitikk og subpolitikk
Fremskrittstro	Risiko (for farer)
Kjernefamilie	Postfamilial familie
Standardbiografier	Individualisering

Tabell 1: Kjennetegn på industrisamfunnet og den nye moderniteteten (Aakvaag, 2008, s. 284)

For å beskrive dette nye *samfunnsterrenget* har Beck, Giddens og Baumann utviklet nye *kart*. Jeg kommer videre til å se hva disse kartene inneholder, og hva som kjennetegner relevante deler av deres samtidsdiagnose. Et stort Norgeskart vil kunne deles opp i mange mindre, og mer detaljerte kart. Det vil derfor ikke bli redegjort for hele samfunnsterrenget, men heller slått opp i de mindre «kartene» globalisering, individualisering og konsum/produksjon. I 4.1.5 vil begrepene ses i lys av ungdomsidrett- og aktivitet.

4.1.1 Fra nasjonalstat til globalisering. Statlig styring på retrett

Globalisering defineres av Beck som: «... det forhold at stadig flere sosiale prosesser sprenger nasjonalstatens territorielle grenser og reorganiseres på tvers av disse» (Gjengitt av Aakvaag, 2008, s. 269). Eksempler på dette er mange: Internasjonal handel, globale

finansmarkeder, multinasjonale selskaper, (kampen mot) terrorisme, miljøproblemer, turisme, internett, EU, menneskerettigheter, migrasjon, internasjonal menneskehandel og kulturindustriens symboler. Prosessen som løfter slike hendelser ut fra nasjonalstatens territorielle grenser skaper en postnasjonal verden. Nasjonalstaten har likevel en funksjon, men en annerledes, mer perifer en. Globaliseringen gjør at det må tas et oppgjør med den *metodologiske nasjonalismen* fra industrialismen. Sosiale prosesser og identiteter er ikke lenger enhetlige, avgrensede, endimensjonale og homogene, men preget av mangfold, åpenhet, flertydighet og grenseløshet.

4.1.2 Fra fellesskap til individualisering

Der et individ i industrisamfunnet knyttet sin identitet opp mot standardbiografier med kjønn, yrke og nasjon, som medlemmer i en kjernefamilie, værende hele livet i en samfunnsklasse, i en kulturelt homogen nasjonalstat, kontrasterer samtidsdiagnostikerne individenes hverdag i senmoderniteten. Sosiale prosesser og identiteter er ikke lenger enhetlige, avgrensede, endimensjonale og homogene, men preget av mangfold, åpenhet, flertydighet og grenseløshet. Nordmenn er ikke lenger *bare norske*. De er blitt det Beck kaller kosmopolitter (Aakvaag, 2008), som vil si verdensborger, eller (å inneha) verdensborgerånd (Gundersen, 2018). Dagens samfunn er på vei bort fra arbeidernesamfunnet. Vi lever hinsides klasse og stand (Beck, 1997), og dette begrunner Beck gjennom tre institusjonelle endringer (hentet fra Aakvaag, 2008, s. 269):

1. Utdanningsrevolusjon, yrkesdifferansiering, velstandsvekst og sosial mobilitet har frembrakt *en postindustriell middelklasse* som undergraver industrisamfunnets klare konflikt mellom homogen arbeider- og kapitalistklasse
2. *Arbeid har blitt mindre viktig i folks liv*. Objektivt gjør dette at klasseposisjon og arbeid ikke lenger styrer et menneskes sjanser og livsløp, subjektivt gjør det at vi ikke lenger identifiserer oss like mye gjennom yrke.
3. *Den postfamiliale familien*. Familien endrer seg mye fra den første til den andre moderniteten. Kjønnbasert oppgavedeling er i stor endring. Hybridmodeller blir vanligere i familiære settinger.

Industrisamfunnets rimelig regulerte, standardiserte og stabile tilværelse erstattes av et langt mer utydelig og uforutsigbart landskap, hvor standardbiografiens innhold gir et mindre klart bilde av enkeltindivids identitet og livsløp. Resultatet er *individualisering*. I fraværet av «tilskrevne» eller «innfødte» sosiale posisjoner og forventninger må

enkeltindividet selv ta ansvar for å regulere sitt eget livsløp, samtidig som en identitet skal utvikles. Aakvaag (2008) oppsummerer dette på følgende vis:

«Individualiseringsprosessen i den andre moderniteten er altså ikke et resultat av at alle «plutselig» finner ut at de vil velge selv og «leve sitt liv», men av den strukturelle tvangen i et deregulert, destandardisert og destabilisert samfunn som overlater til den enkelte å løse identitetsproblemet. Vi er *dømt* til å velge» (Aakvaag, 2008, s. 270).

Dette skaper en utfordring: Hvordan skal man forklare et slikt masseoppbrudd, at stadig økende antall mennesker på jorda samtidig ønsker, eller er dømt til, å ta full kontroll over egne liv? Beck skisserer femten teser for egen samfunnsteori om *det egne liv* som svar på spørsmålet (Beck, 1997). Jeg kommer ikke til å gå inn på hver av disse 15, men heller spore over på Giddens teori om det *refleksive selvet*:

Tiden hvor man arver en fiks ferdig identitet basert på sosial posisjon er forbi. Spørsmålet «Hvem er jeg» må nå besvares av hver enkelt, ikke av tradisjon, eller standardbiografier. I stedet handler identitet i senmoderniteten om å etablere og opprettholde en *selvbiografisk fortelling*. Selvfortelling gjenforteller kronologisk hvem man har vært, er og hvem man ønsker, eller ser for seg, å være i fremtiden, gjerne i lys av moralske idealer. Denne selvfortellingen kretser rundt *meg*, med den offentlige verden rundt. Identitetsvalg integreres i individets ulike praksiser og gir dem en gjenkjennelig, ytre form («Fotballspiller», «student», «rocka» osv.). En livsstil velges gjennom livsplaner som er eksistensielle livsutkast, hvor individets forskjellige væremåter navigerer sin *bane* gjennom det posttradisjonelle terrenget. Det gjelder å finne seg selv, og vise moralsk verdi gjennom autentisk væremåte (Aakvaag, 2008, s. 278).

Giddens vektlegger *utilsiktede konsekvenser* i boken «The Consequences of Modernity» (1991). Ifølge Giddens er de fleste store forandringer i historien ikke intendert. Derfor må både kontinuitet og forandring bli forstått som en blanding av intenderte og utilsiktede konsekvenser av individers handlinger (Nielsen, 2008). Dette viser kompleksiteten i å svare kort på Becks «masseoppbrudd», som nevnt i forrige avsnitt.

4.1.3 Ungdommens avantgarde

En av gruppene som kjemper for å leve sitt eget liv er ungdommen. «Ungdommen er den utålmodige grunnlegger av det moderne», skriver Beck (1997, s. 160). Han viser til hvordan ungdom i Sverige oppfordres til å ta kontrollen over eget liv. Det er nemlig dobbeltmoralisk å kjempe for de svartes rettigheter, for flyktninger, og for avskaffelse av slaveriet, når barn og unge er totalt underlagt foreldres barneslaveri.

Det finnes ikke lengre noe mål eller sannhet som ungdommen kan ha blitt innprentet. Barn og unge fødes med frihet, og det offentlige likegyldighet til hva barnet skal bli er samtidig en oppfordring til å fylle det oppståtte tomrommet med sine egne veivalg. Dette gjør ungdom gjennom selvindividualisering og biografisering. Individualiseringen i dagliglivet blir en handlings-, iscenesettings- og selvframstillingsarena. De unge trasser seg til det, forsvaret det som en ulv, og sikrer det på utspekulert vis mot alle overgrep fra voksne, som fremdeles ikke vet hvor det fører. Individualisering blir altså tema og konfliktfelt for ungdommen. Beck kaller dette at ungdommen er avantgarde for det egne liv. Begrepet brukes om eksperimenterende kunstnere som opponerer mot tradisjon, både når det gjelder form og idéinnhold. Ungdommen vet hvordan man driver det igjennom, bygger det ut og sikrer det mot kontroll og sammenstyring (Beck, 1997). En kan også legge til at ungdom utsettes for forskjellige betydnings- og erfaringsverdener, som skole, tv, internett, reklame, sosiale medier, verdiene og symbolene til sin valgte ungdomsgruppe, prestasjonskrav, hjemmets normer etc. Dette tvinger ungdom til å forstå seg selv som sine egne skapere og organisere seg i et eksperimentelt, utprøvende liv. (Beck, 1997, s. 157). Det er derfor ikke unaturlig at *det nye* først oppdages og tas i bruk av ungdom. Ungdom utfordrer det *normale* og både påvirkes av-, og skaper nye trender. Ungdommen vet at det å eie fremtiden er deres biologiske privilegium. De har mulighet til å ta ansvar for eget liv, samt skape sin egen livsstil. På den måten, sier Beck, er ungdommen konstant «... den utålmodige grunnlegger av det moderne» (1997, s. 160).

4.1.4 Konsum og produksjon

Ungdommer er ikke bare grunnleggere, de er også konsumenter. I sin identitetsdannelse bruker Bauman produsent og konsumentroller. For å forstå begrepene må vi igjen sammenligne med industrisamfunnet, hvor identiteten var organisert rundt produsentrolle og posisjon i produksjonsprosessen. Dette gjorde at identitet var *tilskrevet, kollektivistisk, stabil* og *samfunnsnyttig*. I den flytende moderniteten forsvinner både klasse, nasjon og

kjønn som identitetspillarer i et institusjonelt samfunn i oppløsning. Den enkelte kastes dermed ut i et identitetstomrom, og det er her tanken om *marked* og *konsum* kommer inn (Aakvaag, 2008, s. 280):

1. *Privatisering* av identitetskonstruksjonen. Man tilskrives ikke ferdig identitet, men må gjennom forbrukervalg og konsum av varer og tjenester, konstruere sin identitet og gi uttrykk for hvem man er.
2. *Individualisering* av innholdet i identiteten. Konsum skaper ikke homogenitet, men er tvert om forskjellskapende og individualiserende. Dette gjør at identiteter ikke blir faste, men:
3. *Flytende*. I markeder med stadig nye «produkter» må man ikke låse seg i en livslang identitet, men shoppe rundt for å ikke gå glipp av noe. Dette gjør identitet episodiske, eller som Baumann kaller det, *pointillistiske*, i kontrast til lineære og støpte som i industrisamfunnet. Man kan være rocka i dag, operagjest neste uke og sporty dagene i mellom. Ungdom er gjerne mer åpne for en slik type pointillistisk livsstil, gjennom at avvik er blitt det nye normale.
4. *Nytelse* erstatter ytelse som identitetens kjerneverdi. Konsumsamfunnets opplevelsessøkere er ute etter behag, fristelser, lyst, sanselighet, gode opplevelser. Behovskontroll og impuls kontroll er gammeldags.

4.1.5 Konsum og sosial integrasjon

Samfunnsmedlemmene må, på tross av individualiseringen, integreres i samfunnet. Industrisamfunnets svar på denne integreringen var ved *tvang* og statlig kontroll. I det flytende moderniteten har *forførelse* erstattet tvang som taktikk. Gjennom å tilby konsumentene såpass mye frihet, uendelige valgmuligheter og behagelige opplevelser, tappes de samtidig for ulydighet (Baumann, 2006). For å gi Baumanns teori et eksempel har jeg funnet en artikkel fra NRK hvor dagens ungdom kalles «Generasjon anti-opposisjon». Her følger de Berit (48) som selv kranglet så busta føk med egen far, men nå er bestevenn med datter Amanda (22). Artikkelen viser til at: «Skikkeligheten som har preget ungdomsgenerasjonene på 2000-tallet bare fortsetter å øke» (Drefvelin et al., 2016). Dette kan knyttes mot Aakvaags retoriske spørsmål (2008): «Hvem har vel tid til å kritisere samfunnet og gjøre ugagn når butikkene har høstsalg?» Ved å gå fra å *gjøre som du blir fortalt* til å *gjøre som du vil* oppheves spenningen mellom individ og samfunn, og mellom individuelle livsønsker og institusjonelle krav.

4.1.6 Konsum og systemisk reproduksjon

Staten har ikke blitt borte, men totalregulerer samfunnet i mindre grad enn tidligere. *Marked og konsum* har overtatt ansvaret for systemisk reproduksjon. Skal man bygge hus må man finne noen snekkere. Trenger man nye stikkontakter? I så fall ringer man elektriker. Resultatet gjør at konsumsamfunnets deltakere blir helt avhengige av konsumsamfunnet for å klare seg. For hvert problem man står ovenfor finnes det en vare eller tjeneste som kan kjøpes: «Markedet og dets varer og tjenester har blitt funksjonelt uunnværlig for strukturelt frisatte individer som skal få den flytende moderniteten til å gå rundt» (Aakvaag, 2008). Konsum og forførelse har et *flyktig* preg. Alle forbruksprodukter brukes opp. Dette skaper permanent mangeltilstand og funksjonell misnøye, som tvinger konsumentene ut på markedet på jakt etter nye eventyr og opplevelser. Slik reproduseres samfunnet: Konsum avler konsum. Slik overlever den flytende moderniteten fordi den systematisk reproduseres av markedet.

4.2 Hvordan forstå den idrettspolitiske maktstrukturen

Tangen (2015) stiller spørsmålet: «...er det noe ved idrettsorganisasjonens strukturer som «krever» at det knyttes bånd, bygges broer og forutsettes demokratikunnskap?» For å tilnærme meg og analysere den idrettspolitiske maktstrukturen behøver jeg å legge til et begrepsapparat. Blant Pierre Bourdieus «prosjekt» er å avdekke ikke-erkjente og miserkjente former for makt og dominans i samfunnslivet (Aakvaag, 2008). Bourdieus teorier kan dermed bidra til å nyansere prosessen innenfor det idrettspolitiske feltet. For å belyse hvilke prioriteringer norske idrettspolitikere har gjort og hvordan prosessene har fungert på strukturelt nivå anser jeg Pierre Bourdieus begreper som nyttige verktøy. Kapitlet vil først gjøre rede for begrepene habitus, felt, doxa, spill og kapital. Deretter vil det i underkapittel 4.2.4 vises gjennom tidligere forskning hvordan disse begrepene kan brukes til å forstå og beskrive den idrettspolitiske prosessen.

4.2.1 Habitus

Habitus er ikke et begrep skapt av Bourdieu, men er likefullt kjernen av hans handlingsteori og aktørforståelse, og ligger således til grunn for hans konsepsjon av den handlende aktøren (Aakvaag, 2008). Habitus forholder seg til det folk gjør med utgangspunkt i deres forståelse av den situasjonen de er i, samt hvordan *kultur*

internaliseres i individer og naturliggjør deres forståelser og handlinger. Habitus retter oppmerksomhet mot to interagerende prosesser: Individets tilegnelse av den kunnskap som gjør det i stand til å handle meningsfullt i verden, og individets omsetting av denne kunnskapen til praktisk handling (Wilken, 2008). Ettersom det sosiale liv ikke er forutsigbart, og man improviserer seg gjennom tilværelsen, er habitus en matrise for hvordan man oppfatter, forstår og dermed handler i gitte situasjoner. Altså styres en person av generaliserte forforståelser eller disposisjoner som kan omsettes i forhold til alle slags forskjellige situasjoner. Disse forforståelsene er et produkt av sosialisering, særlig på et tidlig stadium i livet. Karakteristisk er nemlig at tilegnelsesprosessene er glemt eller fortrent. Bourdieu hevder derfor at habitus er en kroppstilstand, ikke en sinnstilstand (Wilken, 2008). Dette gjør habitus til kjernen i en persons identitet. Den gir mennesker sin personlighet. Det er den som gjør at menneskers handlinger og væremåter utviser en stor grad av forutsigbarhet, sammenheng og regelmessighet gjennom livsløpet på tvers av ulike situasjoner de inngår i. Habitus lar seg ikke plutselig endre, i hvert fall ikke av tankens hjelp alene. Man kan ikke bare bestemme seg for å bli en annen. På dette punktet strider Bourdieu med Beck, Giddens og Baumann, da han vil være svært kritisk til *det refleksive selvet*, beskrevet i forrige kapittel (Aakvaag, 2008). Habitus er videre strukturerende, og grunnlaget for handlingskompetanse i sosiale situasjoner. I disse situasjonene gjør habitus oss i stand til å ivareta egne interesser på en kompetent og kreativ måte. Men habitus er ikke bare strukturerende, den er også strukturert. Den formes gjennom at vi inkorporerer de sosiale betingelsene vi vokser opp under. Vi kroppsliggjør de forventningene som vårt sosiale miljø stiller til oss, de koder og regler som vi må kjenne for å være i stand til å delta i forskjellige sosiale miljø (Aakvaag, 2008)

4.2.2 Felt, doxa og spill

Der habitusbegrepet beskriver bakgrunnen og rammene for individenes praksis, er *feltbegrepet* beskrivende for de sosiale arenaene praksis utspiller seg innenfor. Begrepet muliggjør studiet av sosial praksis. Individene deltar nemlig i en rekke sosiale kamper om innflytelse og kapital, med utspilling i spesifikke, autonome områder, som verken er basert på de samme prinsippene eller har det samme utbyttet. Kriteriet for å definere felt er at man kan påvise en arena hvor det står noe på spill som individer finner det verdt å utkjempe sosiale kamper om. Feltet defineres videre i forhold til bestemte kapitalformer som det handler om å besitte og akkumulere. Samfunnets sosiale spill er altså ikke et tilfeldig spill (Wilken, 2008). Et hvert felt er definert av noen helt grunnleggende regler

som spillerne i feltet må akseptere, kalt *doxa*. Dette er uttalte og udiskutable premisser individer handler i forhold til, som gjør kampen i feltet meningsfull (Wilken, 2008). Dynamikken i habitus- og feltbegrepene ligger i interaksjonen mellom habitus, kapital og den sosiale virkelighet som utspiller seg i feltet, og som ikke er forutsigbar. Det sosiale livet blir et *spill*, spilt av strategiske agenter. *Doxa* står for aksept av spillets premisser, mens *illusio* referer til det som står på spill. Det skaper en slags tro på selvfølgeligheten i feltets forhold, og muliggjør dets reproduksjon (Wilken, 2008). Spillmetaforen gir noen bestemte rammer for studiet av sosialt liv, som kan være aktuell å bruke for å forstå det sosiale livet innen det idrettspolitiske feltet.

Hvordan spiller så agentene spillet? Bourdieu hevder spillet aldri kan reduseres kun til spillereglene, på samme måte som utfallet av spillet ikke kan forutses ved analyse av reglene. Spill følger nemlig ikke bare et sett regler: «Reglene danner noen rammer for hva man må, og hva man ikke må; hva man skal, og hva man ikke kan. Men de sier ikke noe om hva som skjer, eller i hvilken rekkefølge det skjer» (Wilken, 2008, s. 47). For å kunne si noe om den idrettspolitiske prosessen må jeg forsøke å forstå spillereglene, men også spillerne, deres motiver, interesser, innsatser og evner til å lese de andre spillerne. Bourdieu bemerker at ikke alle spill er tilgjengelig for alle. Spill er metafor for det sosiale livet som foregår i feltene, og feltene er karakterisert av kamp og av treghet. Deltakerne i feltene vil nemlig forsøke å utelukke nyankomne, og vil forsøke å hindre innblanding fra utenforstående. Han viser som eksempel til kunstfeltet, ved at kunstnere gjennom handling og ved å kreve autonomi motsetter seg ideen om at de er kontrollert av penger eller politikk (Wilken, 2008).

4.2.3 Kapital

Felt defineres ut fra bestemte *kapitalformer* som det handler om å besitte og akkumulere. Det er begrepet om ulike kapitalformer som gjør at samfunnets sosiale spill ikke kan forstås som tilfeldig spill (Wilken, 2008). Adgang til makt bestemmes av kapital. Ettersom det finnes flere ulike former for makt i et samfunn, finnes det også ulike former for kapital. En har **økonomisk** kapital, **kulturell** kapital (legitim kunnskap, utdanning, kompetanse) og **sosial** kapital (familierelasjoner, nettverk, forbindelser). I tillegg operer Bourdieu med **symbolsk** kapital, som skiller seg fra de andre ved at den i større grad referer til evnen til å utnytte de andre kapitalformene til å omsette kapital til andre former

for verdi, for eksempel moral. Et eksempel på dette er når overklassen gir penger til veldedighet. Da konverteres kapital til symbolsk kapital (Wilken, 2008).

4.2.4 Bruk av Bourdieus begreper i beskrivelsen av norsk idrettspolitik

For å vise hvordan man kan omsette bruken av Bourdieus begreper til analyse av det idrettspolitiske feltet i Norge benyttes eksempler fra Bergsgard (2005), Bergsgard, Nødland & Seippel, (2009), samt Tangen (2015).

Bergsgard (2005) skriver at det på midten av 2000-tallet fortsatt er relasjonen KUD-NIF som er den sentrale innenfor idrettspolitikfeltet. Deretter spør han retorisk: Hvem har makten i denne relasjonen? Litt forenklet har KUD den formelle og økonomiske makten, mens NIF besitter mye symbolsk kapital på feltet. KUD går i liten grad på tvers av idrettens prioriteringer. Ved bruk av Bourdieus termer kan en si at NIF er avhengig av den statlige konsekrasjon det er å være monopoltaker av spillemidlene. Dette innebærer at NIF blir signet av staten som «å være norsk idrett». Staten sier med andre ord at det finnes kun én idrett, og den foregår i NIF. Denne konsekrasjonen styrker NIFs symbolske kapital, samtidig som den gir formell makt. Står man utenfor NIF får man ingen midler. Spillemidlene blir da både et resultat av, og en bekreftelse på konsekrasjonen.

På den annen side er KUD avhengige av at NIF aksepterer deres legitime rett til å fordele pengene, selv om de kan være uenige i detaljer. I denne idrettspolitiske styringsmodellen gir det KUD symbolsk kapital i omgivelsene og i idrettsfeltet å kunne være giver til noe med *positiv klang*. Denne gjensidige legitimering og kapitalutveksling opprettholder, ifølge Bergsgard (2005) den sentrale maktrelasjonen innen idrettsfeltet. Den positive klangen, eller *idrett omtalt som godt* gjør feltet nærmest uangripelig for kritikk. Stortinget fremstår som en passiv aktør, og det er, ved artikkelens publiseringstidspunkt, få tegn til økende aktivitet. Det samme kan sies om media, hvor journalistene er mer opptatt av å formidle hva som skjer med idrettsheltene våre, enn å stille kritiske spørsmål både til dem og til systemet. De blir dermed nærmest en del av feltet, av spillet, og ikke som kritiske observatører (Bergsgard, 2005, s. 8). Tangen (2015, s. 225) skriver at denne typen studier får fram Bourdieus poeng om at det som er gangbar kapital på de enkelte felt defineres av de enkelte feltene selv, uten at det nødvendigvis er gjeldende på andre felt.

Et annet eksempel på betydningen av sosial og kulturell kapital i norsk idrettspolitik bekreftes av Bergsgard, Nødland og Seippel (2009) i deres undersøkelse av prosesser i forbindelse med bygging av lokale idrettsanlegg. Her finner de at rekkefølgen i prioriteringslisten kan påvirkes gjennom idrettslags direkte påvirkningsarbeid overfor politikere og kommuneadministrasjon. Det påvirkes også dels ved at politikere påvirker andre politikere, eller ved å mobilisere eksempelvis fotballforbundet, lokale banker etc. Relasjoner, kjennskap og kontakter i mange retninger og på flere nivåer var en del av det å få realisert et anleggsprosjekt. I tillegg: «Den lokale anleggspolitikken ble imidlertid i stor grad definert ut fra den organiserte idrettens ønsker og premisser» (Tangen, 2015, s. 224). De store lagene benyttet de kontaktene og nettverkene de hadde, både lokalt og oppover i særforbund. Forfatterne har derfor kalt opp artikkelen etter Matteus-prinsippet: *Den som har, skal få*. Det kan tyde på at idrettens egenart og betydning er det viktigste for utfallet av prosessene. Men hva det er ved den organiserte idretten som gir dette *overtaket* svares ikke på.

I stedet viser Tangen (2015) til at begrepet sosial kapital også brukes for å få fram kamp og konflikt. Endringer på idrettspolitikfeltet og sosiale prosesser kan sees på som et resultat av individers medfødte, tilskrevne og ervervede egenskaper; eksempelvis med utgangspunkt i Bourdieus begreper om økonomisk, symbolsk, sosial og kulturell kapital. Alle kapitalformene kroppsliggjøres som den enkeltes habitus og kan anvendes på ulike sosiale felt. Men bruk av disse begrepene impliserer også at de med mest symbolsk og kulturell kapital vil vinne frem i kampen om beslutninger og posisjoner på idrettspolitikkområde og dermed feltets utvikling og endring. Dette kan vanskelig sies å stemme dersom man tar kjente idrettspersonligheters avgang som eksempel. Hans B. Skaset, Kjell O. Kran, Karl-Arne Johannesen, Paul Glomsaker osv. ble ikke ekskludert fordi de manglet sosial, symbolsk eller kulturell kapital, men fordi kapitalen ikke lenger var gangbar, eller stor nok, for å bøte på de «feil» som var gjort (Tangen, 2015).

5. Metode

Metodekapittelet består av følgende underkapitler:

- 5.1 Gir kort rede for studiens **vitenskapelige forankring**.
- 5.2 Begrunner **valg av metode** for å finne svar på problemstilling
- 5.3 Består av redegjørelse for **prosedyren**, med underkapitlene 5.3.1 utvalg, 5.3.2 intervjuguide, 5.3.3 gjennomføring av intervjuer og 5.3.4 transkribering.
- 5.4 Beskriver arbeidet med **analysen**
- 5.5. Vurderer forskningens **troverdighet**
- 5.6 Gjør rede for studiens store **etiske** dilemma – anonymisere eller offentliggjøre.

5.1 Vitenskapelig forankring

Det er den *vitenskapelige tilnærmingen* som danner grunnlaget for fortolkningsrammen og hvordan forskeren utvikler forståelse gjennom forskningsprosessen (Thagaard, 2013). Studien har nærmest selvsagt en forankring i samfunnsvitenskapen, som er en betegnelse for alle vitenskaper som studerer forhold ved samfunnet og forbindelser mennesker imellom (Berg, 2015). Tjora (2012) skriver at det innen samfunnsvitenskapen blant annet finnes fortolkende teoretiske retninger, som innebærer ulike paradigmer når det kommer til vektlegging av mening og betydning. Blant dem er *fortolkende* paradigme, som gjerne knyttes til kvalitativ forskning. Fokuset innenfor dette paradigmet ligger på informantenes opplevelse og meningsdanning, samt hva slags konsekvenser meninger har. Gjennom kvalitativ metode forsker en induktivt og kommer nære dem man forsker «på», med en åpen interaksjon mellom forsker og informant. Eksempel på en slik metode er dybdeintervju, som er valgt i denne studien. Videre skriver Tjora (2012) at hermeneutikken innen samfunnsvitenskapelige tilnærminger er en viktig inspirasjonskilde for kvalitativ forskning hvor *fortolkning* har en sentral plass. Gjennom en hermeneutisk tilnærming av fenomenet, må fenomenet forstås i den sammenhengen det blir studert. Det er informantenes meninger og opplevelser av fenomenet som skal tolkes. Fangen (2015) skriver at enkel hermeneutikk vil handle om informantenes tolkning av seg selv og sin intersubjektive/kulturelle virkelighet. Dobbelt hermeneutikk er den tolkende forskerens fortolkning av denne fortolkningen. Forskeren engasjerer seg gjennom forsøk på å forstå, og å utvikle kunnskap om informantens allerede tolkede

virkelighet (Fangen, 2015). I prosesser hvor man først intervjuer informantene, for deretter å diskutere deres oppfatning og utsagn vil medføre en dobbel hermeneutisk tilnærming. Dette vil bli nærmere forklart med eksempler i underkapittel 5.4.2.

5.2 Valg av metode

Metode blir i forskningslitteraturen definert på ulikt vis. Everett & Furseth (2016, s. 128) viser til Vilhelm Auberts definisjon: Metode er «en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder». Det finnes altså flere veier til ny kunnskap, men målet er å finne metoden som passer best til å gi et godt svar på problemstillingen:

Hvordan har den idrettspolitiske prosessen knyttet til egenorganisert aktivitet, fortrinnsvis for ungdom, utviklet seg fra idrettsmeldingen i 1992, via 1999 og 2011/2012 frem til opprettelsen av et ressurscenter for egenorganisert aktivitet i 2018?

For å få innsyn i prosessenes har jeg valgt å søke informanter som har hatt innsikt, erfaringer og påvirkningskraft på statlig idrettspolitikk, med mål om å dekke hele den historiske perioden fra 1992-2018. Jeg er i studien ute etter hvordan aktuelle informanter i perioden har erfart å legge til rette for den egenorganiserte aktiviteten for ungdom i perioden. Denne erfaringen er levd og åpenbart subjektiv, og vil variere både fra individ til individ og aktuelt tidsspenn for informantens engasjement. Grimen og Ingstad (2015) viser til at kvalitativ metode fungerer godt for å: «... finne ut hvordan folk erfarer og fortolker sin egen tilværelse». Kvalitativ metode egner seg dermed godt for å undersøke studiens tema, da informantenes erfaringer vil kunne gi innsyn i politiske prosesser for perioden. Bakgrunnen for valget av dybdeintervjuer er at problemstillingen søker etter forståelse av en prosess i tilbakelagt tid hvor den eneste kilden til innsikt er gjennom å la informantene redegjøre for hva som har skjedd.

5.3 Prosedyre

Studiens oppstart bestod av å sende en søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD). I søknaden måtte informasjonsskriv for samtykkeerklæring legges ved (vedlegg 1), samt intervjuguide (vedlegg 2). Underveis i søknadsprosessen diskuterte jeg identifisering av informanter med en ansatt i NSD og viste til hvordan jeg planla å gjennomføre det. For NSD fremsto ikke manglende anonymisering som et problem, så lenge studien holdt seg til skissert prosedyre. De anså prosjektet som «lite sensitivt» og sa at jeg selv kunne vurdere hvorvidt jeg ville bruke en koblingsnøkkel eller ei. Av hensyn til at informantene underveis i intervjuet kan ha kommet med informasjon som de i etterkant ikke ønsker publisert, har jeg valgt å bruke koblingsnøkkel på intervjuopptak og transkripsjon. Etter at NSD hadde godkjent søknaden startet utvelgelsen av mulige informanter. Kommende underkapitler vil gå dypere inn i den følgende prosedyren gjennom redegjørelse av utvalg, utforming og bearbeiding av intervjuguide, gjennomføring av intervjuer og transkribering.

5.3.1 Utvalg

Ettersom formålet for studien er å utforske hvordan man fra statlig hold har sett på, vurdert og utøvd politikk overfor egenorganisert, utradisjonell aktivitet for ungdom i perioden 1992 til 2018 var det naturlig å ta kontakt med departementet med ansvar for idrett. Flere land har en egen idrettsminister. I Norge ligger idrett under *kulturdepartementet*: «Kulturdepartementet (KUD) har ansvar for den statlige politikken og forvaltningen på områdene kultur, likestilling og diskriminering, opphavsrett, medier, idrett, frivillig virksomhet og pengespill og lotteri» (Regjeringen, 2019a). KUD har i dag fem avdelinger, hvor avdelingen for sivilsamfunn og idrett er én av dem. Lederen av avdelingen kalles ekspedisjonssjef. Studiens tidsspenn går over 26 år og utvalgets mål er dermed å komme i kontakt med personer med roller i KUD som overlapper gjennom hele perioden. Thagaard (2013) viser til at man ved kvalitative studier bør velge deltakere som er strategiske i forhold til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver. Jeg siktet derfor på å rekruttere tidligere ekspedisjonssjefer fra KUD som kunne dekke den historiske perioden, samt gjeldende kulturminister for 2017 da det ble utlyst midler til et ressurscenter for egenorganisert aktivitet. Informantene ble rekruttert på ulike måter, både gjennom e-post, telefon, kontaktnettverk og gjennom veileder. I korrespondansen ble prosjektet kort forklart. Sted og tidspunkt for intervju ble tilbudt på informantens premisser.

De fire informantene som ble forespurt og som alle takket til å delta er:

- Hans B. Skaset. Ekspedisjonssjef i KUD mellom 1990-2000.
- Paul Glomsaker. Avdelingsdirektør i KUD 1993-2001, og ekspedisjonssjef i KUD mellom 2001-2009.
- Per Kristian Aasmundstad. Tidligere fung. Ekspedisjonssjef, nå avdelingsdirektør i KUD. Ansatt under Glomsakers tid som ekspedisjonssjef i KUD.
- Linda Hofstad Helleland. Kulturminister desember 2015 - januar 2018.

Utvalgets størrelse vurderes ut fra et «metningspunkt», altså om utvalget er stort nok til å gi en forståelse av det fenomen eller prosesser som studeres (Thagaard, 2013). For å komme tett på metningspunktet var målet å ha informanter som gjerne overlappet hverandres ansettelsestid i KUD og som til sammen dekket hele perioden fra 1992 til 2018. Det ville også være en fordel med informanter som hadde vært delaktige i utarbeidelse av minimum en idrettsmelding, samt hadde lang ansettelsestid i KUD, og dermed innsikt i prosesser som har foregått over tid. Disse kriteriene gjorde det naturlig å ta kontakt med Skaset, Glomsaker og Aasmundstad. Helleland utpekte seg også fort som informant, ettersom hun var kulturminister da det ble utlyst midler til ressursenteret for egenorganisert aktivitet.

I kontakten med informantene ble etiske retningslinjer for kvalitativ forskning fulgt. Informantene ble alle presentert informert samtykke-skjema på epost på forhånd, før de fikk et eksemplar under selve intervjuet. Skjemaet inneholdt info om studien, hva det innebar å være med, at de ikke ville anonymiseres, men få mulighet til sitatsjekk før publisering, samt at informantene til enhver tid kan trekke seg, uten at dette får negative konsekvenser for dem. Dette var informantene innforstått med før intervjuene startet.

5.3.2 Intervjuguide

En viktig målsetting med kvalitative intervjuer er å faktisk utforske de temaene en ønsker å få informasjon om (Thagaard, 2013). En intervjuguide inneholder hovedspørsmål som er grunnlaget for introduksjon av de aktuelle temaene. I tillegg kommer oppfølgingsspørsmål som søker etter dypere forståelse og nyansert kunnskap. Intervjuguiden var ulik fra intervju til intervju. Dette begrunnes med bruk av ulike

intervjuguideteknikker, samt fokus på ulik tidsperiode med ulik idrettsmelding som base for intervjuet. Første informantintervju ble gjort med Hans B. Skaset. Her ble det benyttet en modell som har til hensikt å «åpne floden» (Thagaard, 2013). Denne modellen blir omtalt som nyttig i starten av et prosjekt for å kunne bli bedre informert om studiefeltet. Det er derfor viktig å finne frem til en person som er særlig godt informert om temaene man skal studere. Innen norsk idrettspolitikkk mener jeg det er vanskelig å tenke seg noen bedre informerte personligheter enn Hans B. Skaset. For intervjuet lå stortingsmeldingen for idrett fra 1992 til grunn.

I de tre neste intervjuene ble det brukt en «elv-med-sidestrømmer-modell» (Thagaard, 2013). Da vil «elven» representere hovedtemaet for intervjuet, mens «sidestrømmene» representerer temaer som kan dukke opp underveis i intervjuet. Informantene fikk dermed til dels grad være med å styre retningen på intervjuet. Thagaard (2013) går ikke inn på utfordringene ved en slik modell, men jeg var årvåken for faren ved at informanten kunne la seg sidestrømme inn i andre elver enn min hovedelv. Samtidig var jeg forberedt på at «uventede» sidestrømmer også kunne gi gode funn. Dersom en av informantene eksempelvis hadde benyttet enhver anledning til å fremsnakke hvor godt den norske toppidretten fungerer ville det kunne være et funn i seg selv, ettersom det ville gi et bilde av denne informantens syn og fokus på idrettsfeltet. Intervjuguiden for disse tre intervjuene har store likhetstrekk med intervjuguiden til Skaset, men hadde spørsmål rettet mot nye idrettsmeldinger, henholdsvis idrettsmeldingen fra 1999 til Glomsaker, meldingen fra 2011-12 til Aasmundstad og strategiutvalgsmeldingen til Helleland.

5.3.3 Gjennomføring av intervjuene

Thagaard (2013) viser til at starten av intervjuet er avgjørende for relasjonen mellom forsker og informant. I forkant av intervjuene brukte jeg derfor litt tid på å bli kjent med informanten, fortelle litt om meg selv og hva intervjuet skulle bestå av. Den innledende parten bestod av at informanten fortalte litt om sin egen tid i KUD. Jeg presiserte at det var informantene som var ekspertene og lot stort sett være å avbryte for å ikke forstyrre resonnementer. Thagaard (2013) viser til at avbrytelser kan skape følelse av at informantene sier noe feil, en følelse jeg ville unngå. Informert samtykke ble sendt til informantene på epost under korrespondansen ved å avtale sted og tidspunkt. Før intervjuet startet ble informert samtykke gjennomgått og undertegnet. Intervjuene forløp på følgende vis:

- Intervju én ble gjort på et grupperom på Norges Idrettshøgskole mandag 17. desember, 2018 klokken 12.00-13.30. Informant var Hans B. Skaset.
- Intervju to ble gjort på grupperom på Norges Idrettshøgskole fredag 11. januar, 2019 klokken 11.30-12.30 med informant Per Kristian Aasmundstad.
- Intervju tre ble gjort på informant Paul Glomsakers kontor i Oslo sentrum fredag 11. januar, 2019 kl. 13.30-15.30.
- Intervju fire ble gjort på Stortinget med informant Linda Hofstad Helleland fredag 8. februar, 2019 klokken 10.00-11.00.

Underveis i samtlige intervjuer ble det brukt båndopptaker. Informantene ble gjort oppmerksom på dette, både i informert samtykke-skjema, samt muntlig da båndopptaker ble slått på. Ved ett tilfelle ble båndopptaker satt på pause, for deretter å starte igjen. informasjon gitt i denne perioden er ikke brukt i studien.

Felles for samtlige intervjuer var at informantene var vant til å prate for seg. Studiens tema var velkjent for informantene. Svarene var ofte lange og drøftende. Dette gjorde at intervjuene ved flere anledninger gjorde det jeg vil kalle *positive avsporinger*. Jeg vurderte sjelden informasjon som irrelevant. Som vist ovenfor er tidsbruken for hvert intervju av ulik lengde. Dette henger stort sett sammen med antall avsporinger, dybde innenfor de ulike spørsmålene, samt hvor mye tid informanten kunne avsi. Likevel vil jeg ikke si det var store avvik i tidsbruk.

Ved avslutningen av hvert intervju ble det foretatt en rask oppsummering av de mest relevante svarene. Dette gav informantene muligheter for å revurdere enkelte av utsagnene de hadde kommet med. Innen intervjuet ble avsluttet ble det muntlig påpekt at deltakerne til enhver tid har mulighet for å trekke seg. Det ble opplyst om at informantene vil bli tilsendt en sitatsjekk på epost før studien publiseres.

5.3.4 Transkribering

Å transkribere betyr å transformere, å skifte fra en form til en annen. I denne teksten vil transkribere være prosedyren hvor datainnsamling omgjøres fra taleopptak til skriftlig form. Materialet blir strukturert og tilgjengelig for analyse. Dette kan være problematisk. Eksempelvis viser Kvale & Brinkmann (2015) til at oversettere og transkribenter, i tråd

med hermeneutisk tradisjon, er *traduttori traditore*: Forrædere. Det finnes nemlig ingen objektiv oversettelse fra muntlig til skriftlig form. Utfoldelsestempo, stemmeleie og dialekt, kroppsspråk og nøling gjør det utfordrende å oversette muntlig tale til tekst, kombinert med at man ikke alltid vet hva som er de viktige temaene og hva som er hensiktsmessig detaljeringsnivå. Man bør derfor være litt ekstra detaljert når man transkriberer (Tjora, 2012).

Transkriberingen ble foretatt i umiddelbar etterfølgelse av intervjuene, for å ha intervjuet ferskt i minne. Nøling, latter og ironi ble forsøkt notert ned i transkriberingen i settinger hvor det spilte rolle for meningen. Transkripsjonens reliabilitet avhenger blant annet av tegnsetting og setningsoppbygging i overføringen fra tale til skrift.

Resultatet av transkriberingen var 30558 ord. For å transkribere i samme fart som taleopptaket spilte jeg av lyd på halv fart. Jeg hørte derfor gjennom taleopptaket på normal fart med den ferdige transkriberingen foran meg, for å rette eksempelvis tegnsettinger og støtteord til slutt, og dermed øke reliabiliteten.

Ifølge Kvale & Brinckmann (2015) er det umulig å besvare hva som er korrekt transkripsjon. De hevder spørsmålet som bør stilles for å vurdere validiteten er heller «Hva er en nyttig transkripsjon for min forskning?» Ulike retoriske former for muntlig og skriftlig språk blir ofte oversett under transkriberingen av samfunnsvitenskapelige intervjuer, så for å opprettholde validiteten forsøkte jeg i transkriberingen å få frem informantenes etos og retoriske virkemidler.

Ettersom jeg skal sende direkte sitater fra resultatdelen til sitatsjekk for informantene vil jeg finskrive det muntlige språket og eksempelvis gjøre setningsoppbygginger om til et mer sammenhengende skriftspråk i studieteksten. Jeg anser dette som etisk riktig, da informantene ikke skal stigmatiseres av eksempelvis usammenhengende eller repetitive intervjutranskripsjoner.

5.4 Analyse

Analyseprosessen starter egentlig før intervjuene gjennomføres. Som forsker bør man aldri stille spørsmålet om hvordan transkripsjonene skal analyseres *etter* intervjuet er utført (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 216). Jeg satte meg derfor inn i og vurderte både

meningsanalyse, språklig analyse og teoretisk analyse før jeg startet intervjuene. Etter intervjuene er det en utfordring å ikke kun analysere transkripsjonen, da den er en hybrid mellom den muntlige diskursen basert på de to personene som var til stede, og den skriftlige teksten som skal kunne utgis til allmenheten. Da intervjuguiden, intervjuprosessen og transkriberingen alle er beskrevet tidligere i kapitlet vil dette kapitlet handle om «den egentlige analysen», som er organiseringen, bearbeidingen, fortolkningen og sammenfatningen av materiale med fokus på å besvare problemstillingen (Kvale og Brinkmann, 2015). Analysens oppmerksomhet rettes mot informantenes vurdering av studiens tema og teori.

5.4.1 Personsentrert analytisk tilnærming

Tematikken for informantintervjuene er tilnærmet lik, men ettersom studien tar utgangspunkt i en historisk spennvidde basert på informanter ansatt i KUD på ulikt tidspunkt finner jeg en personsentrert analytisk tilnærming mest nærliggende. Det vil også sømme seg bedre enn eksempelvis temabasert analytisk tilnærming da intervjuguidene har enkle tilpasninger til de ulike idrettsmeldingene og informantene og ikke nødvendigvis går like dypt inn i de samme temaene.

Første steg i analysen var å gjøre seg godt kjent med datamaterialet og oppsummeringsnotater. Jeg skrev så *memos* i form av kommentarer ut fra transkriberingen før jeg startet kodingen. Sitater og beskrivelser i direkte sammenheng med problemstilling og underproblemstilling ble uthevet. Kodingen gjorde det mulighet å få en oversikt over informantintervjuene, for så å fordele utsnitt i ulike kategorier. Eksempelvis ble koden «intensjon bak idrettsmelding» fra intervjuet med Skaset kategorisert inn i kategorien «syn på idrettsmeldinger». Kategorisering representerer ifølge Thagaard (2013) en interaksjon mellom forskerens forforståelse og tendenser i datamaterialet. Den bærer derfor preg av studiens problemstilling, teoretiske rammeverk, samt min forforståelse basert på egne erfaringer og tidligere forskning.

«Formålet med kvalitativ analyse er å utvikle en forståelse av dataene som går utover de beskrivelser deltakerne gir av sin situasjon og sine synspunkter» (Thagaard, 2013, s. 167). Sitatet lå til grunn da jeg startet tolkningen av resultatene. Koding og kategorisering av dataene fører til en dekontekstualisering, hvor prosessen med å tolke dataene kan kalles en rekontekstualisering. Jeg forsøkte å analysere kategorier til teori

og tidligere forskning. Eksempelvis ble kategorier som «kjennetegn ved egenorganisert aktivitet» tolket i lys av teori fra Beck, Giddens og Baumann og jeg forsøkt å se etter mønstre og paralleller.

5.4.2 Fortolkning

Her planlegger jeg å fullføre når diskusjonskapittel 7 er helt i mål.

Thagaard (2013) viser til Geertz (1973) hermeneutiske metode i studie av kultur. Han fremhever at et mål for forskeren må være å presentere en «tykk» eller «tett» beskrivelse. En «tynn» beskrivelse gjengir bare det som observeres, mens en tykk vil inkludere utsagn om hva personene vi studerer kan ha ment med sine handlinger, hvilke fortolkninger de gir, og hvilke fortolkninger forskeren har. En tykk beskrivelse inneholder altså et meningsaspekt. Forskerens tolkning vil alltid hentes fra en annen tidligere litteratur og ikke ut fra dataene selv, ettersom all forståelse bygger på en forforståelse. Fortolkningens overbærende kraft vil være knyttet til om forskeren mestrer å argumentere for at nettopp denne fortolkningen er den rette: «En god fortolkning er en fortolkning som treffer» (Thagaard, 2013, s. 42). I kapittel seks vil resultatene av analysen presenteres gjennom en tykk beskrivelse.

Prosjektet har underveis vært preget av en kontinuerlig analyse gjennom en *hermeneutisk spiral*. «Når vi skal forstå noe nytt – for eksempel en historie – begynner vi ikke på bar bakke. Vi bruker den kunnskapen vi allerede har (forforståelsen) til å fortolke hva som skjer i historien» (Ebdrup, 2012). Forforståelse og fortolkning henger altså sammen, og utvikles *frem og tilbake* jo lenger inn i historien vi kommer. Opplysningene som gis glir inn i forforståelsen vår. Eksempelvis påvirker hvert dybdeintervju av informantene min forforståelse før neste intervju. Et annet eksempel er intervjuguiden som hele tiden var i kontinuerlig endring frem mot intervjuene, og underveis mellom intervjuene. Under etterarbeidet med bearbeiding av data og analyse har jeg blitt klar over ny litteratur og aktuelle artikler. Intervjuene er derfor basert på forforståelsen jeg hadde på tidspunktet intervjuet ble gjennomført. Det samme kan sies om fortolkning i analysen.

5.5 Forskningens troverdighet – Reliabilitet, validitet og overførbarhet

5.5.1 Reliabilitet

Reliabilitet omhandler «... spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskning er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte» (Thagaard, 2013, s. 201). Argumentasjonen for reliabilitet innebærer at forskeren reflekterer over konteksten for innsamling av data og hvordan relasjonen til deltakere i prosjektet kan influere på den informasjonen forskeren får (Thagaard, 2013). Kontekstene for de fire intervjuene var ulike. Skaset og Aasmundstad ble intervjuet på min «hjemmebane» NIH, mens Glomsaker og Helleland ble intervjuet på deres arbeidsplasser. Jeg opplevde ikke at dette påvirket intervjuene i særlig grad. For relasjonens del hadde jeg kontakt med Skaset, Aasmundstad og Helleland på e-post, mens jeg på forhånd pratet i telefon med Glomsaker. Han hadde dermed mer informasjon om studien i forkant av intervjuet enn de andre. Jeg opplevde tidlig at jeg fikk en god, men profesjonell tone med informantene. Informantene er alle offentlige personer, og min forforståelse har ved inngangen til intervjusituasjonen vært preget av beskrivelser gjort av andre, eller eksempelvis av media.

I intervjusituasjon forsøkte jeg å opptre nøytralt, spørrende og utforskende. Intervjuet med Skaset bar gjerne preg av å være mitt første ordentlige intervju, og jeg var mer trygg på de tre neste. Jeg hadde ikke møtt, eller hatt kontakt med informantene før studien. Relasjonen til informantene ble i alle fire tilfellene opplevd som god. De var alle engasjert i tema og redegjorde fra første stund.

Videre spør Thagaard (2013) etter om relasjonen til deltakerne har vært preget av åpenhet, eller om forskeren har fått begrenset og overfladisk informasjon. Jeg opplever ikke at informantene opptrådte begrenset. Aasmundstad er fortsatt ansatt i KUD og jeg vil anta at han opptrådte mer begrenset enn de andre, uten at jeg vurderer svarene hans som mangelfulle. Ved et par anledninger ba en eller flere informanter meg ikke sitere dem på utsagn. Dette mener jeg er eksempel på fortrolighet og åpenhet mot meg som forsker.

For resultatkapittelets del vil analyseresultatene presenteres på en måte hvor det kommer frem hva som er mine ord, hva som er hentet fra eksterne kilder, og hva som er informantutsagn. Sitatene vil markeres tydelig med navn. Dette vil kunne styrke studiens reliabilitet ved at det kommer klart frem hvilke data som er samlet inn, og hvordan dette knyttes opp mot studiens teori (Thagaard, 2013).

Under fortolkningen har jeg forsøkt å være bevisst på egne fordommer og egen forforståelse.

5.5.2 Validitet

Thagaard (2013) skriver at validitet, i tillegg til forskerrollen, er knyttet til tolkning av data, og gyldighet av de tolkninger forskeren kommer frem til. Validiteten kan vurderes ut fra spørsmålet om resultatene av undersøkelsen representerer den virkeligheten som er studert (Thagaard, 2013). Slik sett kan validiteten i denne studien eksempelvis være om fortolkningene av informantenes respons er gyldig, eller om tolkningene er for dårlig underbygget. For å styrke forskningens validitet innebærer *gjennomsiktighet* at forskeren tydeliggjør grunnlaget for de konklusjoner forskeren kommer frem til.

Fortolkningens styrke vil da være avhengig av hvor grundig forskeren redegjør for fortolkningene sine, eller å vise nøyaktig til blant annet formål, innsamlingsmetode og analyse. Forskeren må videre beskrive hvorvidt sine erfaringer og relasjoner til prosjekt- og deltakere gir grunnlag for de konklusjonene forskeren kommer frem til (Thagaard, 2013).

Jeg har ingen erfaring innen idrettspolitisk arbeid og heller ikke tidligere relasjoner til informantene. Min tilknytning til miljøet som studeres er derfor begrenset. Thagaard (2013) skriver videre at om forskeren er innenfor miljøet vil han eller hun ha et godt grunnlag for forståelse av de fenomenene som studeres. Dette kan være en styrke og en svakhet, da forskeren kan overse nyanser som ikke er i samsvar med egne erfaringer. Når forskeren står utenfor miljøet som studeres må forskeren forsøke å forstå informantenes verden og hva deres budskap er. Ettersom jeg står utenfor har dette påvirket min fortolkning av dataene. For validitetens grunnlag må leseren kunne vurdere tolkningene på bakgrunn av forskerens ståsted. Jeg har valgt studiens tema og formål på bakgrunn av at dette var et felt jeg ønsket å lære mer om og fordype meg i. Etter et langt liv innen den organiserte idretten med en bred idrettsbakgrunn, samt studier på

Idrettshøgskolen, har jeg observert at både jeg og medstudenter har huller når det kommer til idrettspolitik. Jeg har tatt det for gitt at «sånn er norsk idrett». Etter at jeg flyttet til Oslo i 2010 har egen idrettsdeltakelse stort sett vært egenorganisert. Da jeg deltok i prosjektet «Ung og aktiv i Oslo» i 2017 oppdaget jeg at ungdoms ønsker for en mer aktiv livsstil var bedre tilrettelegging for utradisjonell egenorganisert aktivitet. Jeg har også en veileder som er svært engasjert for utradisjonelle ungdomsfenomener, trender og aktiviteter, som til dels kan ha påvirket min forforståelse for tema. Jeg er opptatt av at barn og ungdom skal ha mulighet til å oppleve like mange, fine opplevelser med idrettsdeltakelse som jeg selv har hatt. Forforståelsen min bygger på at jeg mener det finnes svakheter ved den eksisterende idrettsmodellen om stat og NIF skal nå sine mål skal ha mulighet for å tilby idrett og idrettsglede for alle.

I kvalitativ forskning er forskerrollen avgjørende ettersom intervjueren selv er forskningsverktøyet (Kvale & Brinkmann, 2015). Forskerens rolle er dermed sentral både for studiens reliabilitet og validitet, ettersom kvaliteten på mine gjennomføringer er utslagsgivende. Forskerrollen stiller krav til både A) praktiske ferdigheter, B) sosiale ferdigheter og C) fagkunnskap.

A) Jeg har ikke hatt mange intervjuer tidligere, men er selv blitt intervjuet ved et par anledninger til andres masteroppgaver. Jeg følte dette gav nyttig kunnskap om hvordan det er å «sitte på andre siden av bordet», noe som hevet nivået på intervjuguiden. Mine praktiske ferdigheter i intervjusituasjon vil jeg ikke kalle perfekte, men tilstrekkelige til å få gjennomført intervjuer med fire informanter innenfor temaets formål. Bakgrunnen for dette var reflekterte forberedelser. Da erfaringen min som forsker er mangelfull vil det fremstå som naivt å tenke at det ikke har påvirket resultatene. Det samme kan sies om min forforståelse. Jeg har selv utarbeidet intervjuguide ut fra forforståelsen om studiens tema. Selv om en del spørsmål er tett linket opp mot utdrag fra for eksempel idrettsmeldinger, er utdragene valgt på bakgrunn av forforståelse og allerede tolkning av idrettsmeldingene.

B) Jeg opplevde ikke noen problemer sosialt med informantene. Intervjuene fløt fint. I enkelte kvalitative studier er det viktig å vurdere maktforholdet i intervjusituasjonen, særlig om det går ovenfra og ned mellom forsker og informant. I mitt tilfelle vil jeg heller si det gikk motsatt. Dette kan ha hatt en viss påvirkning for resultatene.

Informantene ble intervjuet om sin (tidligere) arbeidshverdag og har i så måte langt mer innsikt på feltet enn meg som forsker. Kommunikasjonen gikk derfor ved enkelte anledninger en vei, da jeg ikke har samme kompetanse eller tilsvarende erfaringer som informantene, noe som gav lange, utfyllende svar, heller enn en løs samtale.

C) Som i avsnittet over er min fagkunnskap om idrettspolitikken under nivået til informantene som enten har jobbet- eller jobber med det til daglig. Således bar også intervjuene preg av at jeg nettopp ønsker mer fagkunnskap om studiens tema, og ville la dem dele kunnskapen. Jeg vil likevel påstå at jeg hadde grei fagkunnskap på forhånd basert på min gjennomgang av idrettsmeldingene og strategiutvalgsmeldingen i forkant av intervjuene. Redegjørelsen for meldingene gjort i kapittel tre øker gjennomsiktigheten for hvilken kunnskap jeg ankom intervjusituasjonen med. Det samme gjelder min fagkunnskap om studiens teoretiske rammeverk, hvor mine forkunnskaper redegjort for i kapittel fire. Enkelte spørsmål var basert på studiens teoretiske rammeverk. For å inkludere informantene i teorien gjorde jeg kort rede for teoretiske utdrag i spørsmålsformuleringen. Disse spørsmålene hviler dermed på min tolkning av teori og vil kunne ha påvirkning for informantens svar.

Oppsummert er jeg fornøyd med gjennomføring av intervjuene og føler den scorer godt på reliabilitet og validitet. Dette hevder jeg på bakgrunn av at metodelitteraturens regler, normer og anbefalinger har blitt fulgt. Følelsen i etterkant av intervjuene var god, og dette ble bekreftet etter transkribering. Jeg føler meg trygg på at transkriberingen er gjort på en ordentlig måte. Empirien som kom frem under intervjuene og analysen kjennes relevant for studiens problemstilling.

5.6 Etikk – konfidensialitet?

De nasjonale forskningskomiteene (2015), viser til at forskningsetikk er et sett av verdier og normer som skal bidra til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet. De har retningslinjer for hvilke hensyn en forsker må ta både før, underveis og etter en datainnsamling har funnet sted. I denne kvalitative studien som bygger på informantenes betraktninger og redegjørelser er det underveis en rekke etiske overveielser jeg har grublet over og tatt hensyn til. Tjora (2012, s. 39) hevder en slags etisk sans bør ligge implisitt i

all forskning. Aspekter som tillit, konfidensialitet, respekt og gjensidighet skal prege forholdet mellom forsker og informant. Jeg kommer til å vie dette kapitlet først og fremst til konfidensialitet, da jeg anser manglende anonymisering som den største etiske overveielser i studien. For øvrig må det nevnes at ettersom studien omfatter personopplysninger måtte en søknad sendes til- og godkjennes av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Jeg har vedlagt kvittering for godkjent søknad (vedlegg x). Behandlingen av personopplysninger er i tråd med tilbakemeldinger og i samsvar med personvernlovgivningen.

Etter mye refleksjon erkjente jeg at informantene ikke kunne anonymiseres. Det skyldes først og fremst at et krav om anonymitet ville forringet data. Informasjonen som fremkommer i denne oppgaven er interessant også fordi det er nettopp informanten som mener dette. Anonymisering ville gjort oppgaven mindre transparent og ført til svakere reliabilitet og validitet. De nasjonale forskningsetiske komiteene (for samfunnsvitenskap og humaniora forkortet NESH, 2010) skriver at:

«I studier av konkrete arbeidsplasser, praksiser eller behandlingsregimer som framstår som problematiske, kan det være nødvendig å knytte funn til bestemte posisjoner, profesjoner eller personer i et system. For noen prosjekter kan det derfor være riktig å la åpenhet om hvem som har vært informanter, og villighet til å vedkjenne seg funn fra observasjoner og samtaler, være en forutsetning for deltakelse. I så fall må forskere på forhånd ha tenkt igjennom mulige konsekvenser både for deltakere og studiens kvalitet av ulike grader av anonymisering og gjenkjenning av informantene i studien» (NESH, 2010).

Manglende anonymisering ble redegjort for skriftlig under informert samtykke og muntlig før start av intervjuet. Videre skriver NESH (2010):

Innenfor forskningsetikken er det skrevet lite om muligheten for å la informantene være identifiserbare, og eventuelt opptre under fullt navn, i en studie. At informanter kan gjenkjennes, trenger imidlertid ikke i seg selv å være et problem. Noen informanter kan til og med ønske at deres bidrag skal kunne spores tilbake til vedkommende selv. På denne måten kan de anerkjennes for sitt bidrag til forskningen. Det er imidlertid viktig å minne om at en slik

identifisering ikke kan bygge på informantens ønske alene. Selv om informanten samtykker i publisering av data som kan representere gjenkjennerbarhet, skal forskeren likevel ta et selvstendig ansvar for å vurdere om dette kan skade vedkommende på noen måte. Er forskeren i tvil, bør dataene ikke brukes (NESH, 2010).

Jeg mener selv jeg ikke har inkludert noe i denne studien som kan skade informantene på noen som helst måte. Jeg har ved et par tilfeller latt være å bruke data innhentet fra intervjuene, eksempelvis ved et tilfelle hvor jeg tolket uttalelsen til å bli sagt til meg i fortrolighet, ikke for sitats skyld. Jeg opplevde ikke at informantene så på manglende anonymisering som et problem, og det ble heller ikke satt spørsmålsteget ved. Tvert imot stilte en av informantene spørsmål ved nytten av kvalitativ forskning basert på anonyme svar. Videre om manglende anonymisering skriver NESH (2010):

En annen utfordring er muligheten for at deltakerne kan oppfatte publiseringen som krenkende, ikke fordi de blir gjenkjent som individer, men fordi det presenteres ufordelaktige funn om den gruppen som er inkludert i studien, og som de selv tilhører. Overdriver vi en personbeskrivelse for å få fram en gruppebasert karakteristikk, kan informantene oppleve seg stereotypisert på en respektløs måte. Hvis forskeren ser at studiens resultater kan virke stigmatiserende og forsterke fordømmende holdninger overfor den gruppen som er studert, må forskeren vurdere om publisering likevel kan forsvares, og om mulige skadevirkninger kan reduseres gjennom måten funnene presenteres på. Hvis dette ikke er mulig, kan det helt unntaksvis være et alternativ å gi studien en begrenset offentliggjøring (klausulering) (NESH, 2010).

Jeg har i studien unnlatt personbeskrivelse. I redegjørelsen av utvalget har jeg kun inkludert informantens arbeidstidsperiode i KUD. Dermed er de ikke gjenstand for sammenligning annet enn ansettelsesperiodens tidspunkt, som er relevant for konteksten intervjuet er basert på, og svar fra intervjuene. I den grad studien kan virke stigmatiserende og forsterke fordømmende holdninger overfor informantene, må det være fra individ eller grupper som føler seg sterkt oversett eller neglisjert av idrettspolitikken som er ført i denne perioden. Selv om informantene har hatt fremtredende roller i KUD, har de ikke hatt ansvar for ført idrettspolitikken alene. Jeg har

derfor liten grunn for å tro at studiens funn vil skape fordømmelse hos potensielle lesere.

6. Resultat og diskusjon

I dette kapitlet presenteres resultater fra datainnsamlingen. Ulike funn diskuteres i lys av studiens teoretiske rammeverk, annen relevant litteratur, tidligere forskning og studiens kontekst.

Problemstillingen *Hvordan har den idrettspolitiske prosessen knyttet til egenorganisert aktivitet, fortrinnsvis for ungdom, utviklet seg fra idrettsmeldingen i 1992, via 1999 og 2011/2012 frem til opprettelsen av et ressurscenter for egenorganisert aktivitet i 2018?* vil besvares på følgende måte:

Kapittel 6.1 *Statens forhold til idrettsaktivitet* har til formål å gjøre rede for informantenes forklaring på statens forhold til idrettsaktivitet, for deretter å diskutere forskningsspørsmål 1: *Hvordan har KUDs forhold til NIF påvirket synet på den egenorganiserte aktiviteten?*

I kapittel 6.2 *Den utfordrende egenorganiserte aktiviteten* vil det gjøres rede for svar på forskningsspørsmål to: «*Hvordan har ekspedisjonssjefer i kulturdepartementet erfart prosessen med å legge til rette for ungdoms egenorganiserte aktivitet?*». Her vil tre utfordringer diskuteres gjennom bidrag fra informantene, annen litteratur og studiens teoretiske rammeverk.

I Kapittel 6.3 *Egenorganisert ungdomsaktivitet – et trekk i tiden* vil underproblemstilling tre diskuteres: «*I hvilken grad er utradisjonell, egenorganiserte aktivitet ett trekk i tiden?*». Her vil informantsvar fra Helleland, eksempler fra Säfvenbom et al. (2018) og teori fra Beck, Baumann, Giddens og Aakvaag ligge til grunn for diskusjonen.

6.1 Statens forhold til idrettsaktivitet

For å forstå den idrettspolitiske prosessen vil det være hjelpelig å forstå sentrale roller innen norsk idrettspolitikk og hvordan statens syn- og påvirkning på idrett er. Informantene ble derfor bedt om å gi et bilde av hvordan norsk idrettspolitikk er styrt fra øverste plan.

Skaset innleder med å fortelle om en gammel bestemmelse for kulturministeren og idrettspolitikken som fortsatt gjelder: «*Idrettsposisjonen er spesiell fordi den går bare i statsråd, den går ikke i stortinget, det betyr at statsråd har mye friere innflytelse og makt enn om det havnet i stortinget.*» Med idrettsposisjonen mener Skaset spillemiddelelene som fordeles til idrett. Idrettsfinansieringen kommer nærmest utelukkende fra spillemiddeloverskuddet, et overskudd som fordeles utenom statsbudsjettet og dermed utenom Stortingets kontroll (Bergsgard, 2005). Stortinget har altså ikke direkte innflytelse over idrettspolitikken. Enjolras et al. (2012) skriver at Stortinget ved uenighet kan blåse opp politisk vind fra opposisjon, eller påvirke gjennom for eksempel behandling av stortingsmeldinger og loven om spillemidler. Bergsgard & Rommetvedt (2004) viser til to eksempler hvor Stortinget har engasjert seg sterkt i idrettssaker, hvor begge dreide seg rundt frontkollisjoner mellom KUD og NIF i år 2000 og 2004. Foruten særegne hendelser er det regjeringen selv som i stor grad avgjør hvilke saker som skal tas opp i statsråd. For å skape et bilde sitter Regjeringen med to hender på rattet over idrettspolitikken, mens departementet fyller drivstoff. Skaset viser nemlig til at det er byråkratiet i departementet som debatterer og utarbeider politiske forslag. Forslagene diskuteres deretter noen runder med regjeringen, før det legges frem en innstilling i statsråd. Og da har det: «... *aldri skjedd at statsråd har endret innstillingen ... eller kommet med noen kommentarer.*» Dette eksempelet mener jeg gir et godt bilde av makten som ligger i kulturministerrollen, som ut fra Skasets sitat kan tolkes til å nærmest fremstå uangripelig. For å gå mer i dybden på ministerens rolle viser Skaset til at kulturministeren sitter på en stor nøkkel: «*Den store nøkkelen er at det er kulturministeren som fører frem fordelingen av norsk tippings overskudd, fordelingen av det på kultursaker og på idrettssaker.*» 64% av dette overskuddet har etter Idrettsmeldingen i 2011/12 gått til idrettsrelatert virksomhet, fordelt av KUD i seks poster: 1) Idrettsanlegg, 2) nasjonalanlegg, 3) forsknings- og utviklingsarbeid, 4) antidopingarbeid, 5) NIF/NOK og 6) tilskudd til lokale lag og foreninger. Hvordan midlene fordeles på disse seks postene har Kulturministeren makt og mulighet til å styre. Eksempelvis så daværende kulturminister Helleland seg lei av

NIF-toppenes pengesløseri og valgte å endre tilskuddet til post 5) NIF/NOK både i 2017 og 2018, ved å kutte i tilskuddet til NIFs sentralledd, og gi mer til særforbund, toppidrett og barne-, ungdoms- og breddeidrett (NTB/NRK 2017). I samlet sum var pengefordelingen til idrettsformål 2.861.459.000, - for 2019 (Regjeringen, 2019b). På Regjeringens nettsider står det at KUDs ansvar for pengefordelingen stort sett gjelder det overordnede. Flere forvaltningsoppgaver knyttet til anlegg er delegert til kommuner og fylkeskommuner, og spørsmål om spillemidler bes derfor rettes til dem.

Selv om kulturministerens makt er betydelig, hevder Skaset at den ikke har blitt brukt så hardt opp gjennom tiden. Unntaket er Helleland (beskrevet i forrige avsnitt), noe Skaset mener hun hadde god grunn til. Etter en rekke medieoppslag om NIF-toppenes overdådige reiser og alkoholbruk på midten av 2010-tallet, måtte den manglende åpenheten rundt regningene få konsekvenser. Helleland trakk strikken lengre enn Skaset hadde sett for seg. Med dette mener han at Helleland ikke bare truet, men faktisk kuttet i spillemiddeloverføring til toppen av NIF-pyramiden. En slik handling gjør ministeren selvsagt ikke alene. Skaset forklarer:

«I departementet sitter ekspedisjonssjefen, jeg hadde gleden i 10 år, og skriver hvordan pengene skal fordeles. Det er tradisjoner bak, og man vet at søknader fra idrettsforbundet skal leveres, men allikevel så er det altså i departementet statsråden (kulturministeren) som fordeler pengene.»

Med denne makten over idrettsfinansieringen vil det være aktuelt for studien å finne ut hvorvidt kulturministerens interesse av idrettsfeltet, personlige engasjement og partitilhørighet kan være avgjørende for hvordan departementet bevilger tippemidlene. Dette blir tema for de to kommende underkapitlene 6.1.1 og 6.1.2.

6.1.1 Personlig engasjement eller partipolitikk?

Dette underkapitlet vil undersøke hvorvidt idrettspolitikken påvirkes av kulturministerens partitilhørighet eller personlige interesser og engasjement, og hvorvidt dette har utviklet eller endret seg fra minister til minister i løpet av studiens periode. Gjennomgangen vil være tidskronologisk.

I perioden 1990-2000 var Skaset ekspedisjonssjef i KUD. Han mener partiavhengighet ikke var avgjørende for kulturministrene han jobbet med. På spørsmål om det er mer personforskjell enn partiforskjell svarer han ja, absolutt. Han viser videre til at samtlige av kulturministrene i denne perioden var oppegående og hadde forstanden på plass, men at de til dels manglet faginnsett på idrettsområdet. Som eksempel viser han til Åse Kleveland som var kulturpolitiker, fordi hun var kulturperson og kunne kulturpolitikk. Manglende idrettsfaglig kompetanse medførte risiko, da ministrene gjerne var entusiaster som kunne bli ivrige for impulser og ideer. Eksempelvis viser Bergsgard (2005) til at idrettsfeltet gjerne kjennetegnes av en «godhetsdiskurs» kjennetegnet ved tatt-for-gitt-heten om idrett «som noe godt. Slik jeg ser det kan ministre styrt av denne holdningen være del av forklaringen på NIFs fungerende lobbyisme ovenfor KUD, som jeg kommer tilbake til i underkapittel 6.2.3. Impulsstyring kan føre til tunnelsyn, med fare for å overse sentrale deler av idrettspolitikken som tross alt er bredt og skal gjelde massene. Skaset var opptatt av at penger skulle distribueres med et faglig grunnlag og sammenheng, og ikke av impulser. Han bemerker at dette riktignok ikke skapte problemer for samarbeidet mellom ekspedisjonssjef og minister. For å eksemplifisere Skasets utfordringer bruker Goksøyr (2005, s. 29) følgende metafor: «I en overskrift i Arbeiderbladet like etter krigen het det: «Ingen skal spise kake, før alle har fått brød.» Dette var den idrettslige og sosiale rammen Rolf Hofmoe måtte operere i. Han skulle skaffe alle idrettslig brød, og attpåtil sunt og riktig brød. Skaset har måttet operere i et miljø av kakespisere. De er ikke lettere å gjøre til lags.»

Skaset viser videre til at idretten har vært *mainstream*, da de fleste vil støtte en politikk som «... går for barns muligheter og rettigheter, og går for at allmennheten må komme bedre til». Dette støttes av Aasmundstad som sier idretten ikke har vært et stridstema politisk. Man har vært enig om de lange linjer. Der idrettsmeldingen fra 1992 foreslår nye idrettsmeldinger ved hver regjeringsperiode, hevder Aasmundstad at den gjengse enigheten gjør at nye idrettsmeldinger ikke har vært et brennhett tema. Idrettspolitikken har

derfor handlet mer om justeringer, enn store endringer. Jeg finner derfor ikke at det er avstand fra Skasets kulturministre til ministrene under Glomsaker og Aasmundstads tid i KUD. Bruddet kommer med Helleland, som kapittel 6.1.3 vil vise. Verdt å merke seg kan være at 11 av de 12 kulturministrene for studiens periode mellom 1992-2018 har vært kvinner. Kvinneandelen blant ledere i NIF er på 32% for idrettskretsene, 24% for særforbund og 27% for idrettslag (Olsen, NIF, 2019). Det er altså en stor skeivfordeling av kjønn mellom kvinnelige Kulturministere og mannlige ledere i NIF. Dette vil ikke undersøkes nærmere i denne studien, men kan være aktuelt som tema i en kjønnsstudie ved en annen anledning. Særlig ettersom kulturdepartementet i 2020 har utvidet ansvarsområde med likestilling og diskriminering (Regjeringen, 2020).

Der informantene viser til bred enighet og få stridsspørsmål rundt idrettspolitikken, argumenterer Enjolras, Seippel & Waldahl (2012) for at idrettspolitik har et fravær av allmennpolitisk interesse, og kan kalles det «glemte politiske området». Historisk sett har det vært ønskelig fra regjeringen, uavhengig av politisk farge å opprettholde idrettens selvstendighet (Goksøyr, 1992, s. 79). Karlsson (2014) viser til at det i denne sammenheng er rimelig å tenke at stortingspolitikere ikke ønsker å ha sterke meninger om idrettspolitik fordi idretten selv skal løse sine utfordringer. Det har vært ønskelig å bevare idrettens autonomi ved at idretten selv vet best hva idretten trenger. NIF har også egne politiske beslutningsprosesser, og en sterk statlig styring som ikke korresponderer med NIFs prioriteringer kan undergrave NIFs egne politiske vedtak og prioriteringer. Å legge seg ut med NIF, Norges største frivillige medlemsorganisasjon, innebærer en risiko man skal ha godt grunnlag for å velge og utsette seg for. En annen forklaring kan være at idrett har vært lagt i departement med «tyngre» oppgaver som kirke, undervisning og kultur (Enjolras, et al., 2012). Der flere land har egne idrettsdepartement- og ministre, har idrettens posisjon som «glemt felt» i en kulturdepartementsrapport kun blitt en i mengden.

6.1.2 Egenorganisert aktivitet – personlig engasjement eller partipolitisk

På tross av den bredpolitiske enigheten rundt idrettspolitik generelt viser både Skaset, Aasmundstad og Helleland til at partipolitikk tidvis har spilt en rolle, særlig for statens syn- og satsing på egenorganisert aktivitet. Som eksempel på et partis innflytelse viser

Skaset til Arbeiderpartiet (AP). Mye tyder på at AP fryktet å miste styringen over idrettsfeltet da stortingsmeldingen i 1992 kom, noe de ifølge Skaset hadde all grunn til. AP har lenge vært tettet på idretten. Både Centralforeningen og Arbeidernes idrettsforening var politisk venstreorienterte. Etterkrigstidens viktigste person for norsk idrett var AP-politikeren Rolf Hofmoe. Slagordet idrett for alle passer godt inn i sosialdemokratisk ånd. Arbeiderpartiets historiske tilknytning til fagforeninger og organisering samsvarer godt med den organiserte idretten. Frykten i 1992 gjaldt at meldingen kunne være for akademisk for idretten på grasrota, noe Skaset den gang stusset over ettersom Idrettsmeldingen var tuftet på sosialpolitikk, samfunnsbygging og samhold, noe som burde være i Arbeiderpartiets interesse.

Aasmundstad bekrefter Skasets uttalelse om at AP hadde grunn til å frykte tap av kontroll over idrettsfeltet. Han viser til at «Arbeiderparti-idrettens» svekkelse kanskje er det eneste som har endret seg innenfor den idrettspolitiske konsensus det siste tiåret. Det tidligere uttalte målet om at det er en egenverdi at idrett eller aktivitet drives innenfor den organiserte idretten svinner. Fokuset er endret fra organisasjonens miljø og trygge rammer til å bli mer rettet mot aktivitetene i seg selv. Dette er en utvikling Aasmundstad tror hadde kommet uansett, men at det nok: «...har vært partiene på borgerlig side som har vært de som har uttalt dette tydeligst, og Venstre nok aller tydeligst». Dette fremhever også Helleland, som sier Venstre lenge har vært en pådriver for egenorganisert aktivitet. Aasmundstad viser likevel til at hvis man går tilbake og ser på debatten rundt idrettsmeldingen for 2011/12, så går Trine Skei Grande, nåværende kulturminister fra Venstre, på talerstolen uten å nevne egenorganisert aktivitet. Man kan altså anta at både bruken av begrepet politisk, samt tanken om å opprette et ressurscenter for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet, kommer mot siste del av 2010-tallet. På spørsmål om satsing på egenorganisert aktivitet og opprettelsen av ressurscenteret for egenorganisert aktivitet er borgerlig politikk, bekrefter Helleland, i likhet med Aasmundstad, dette:

«Ja, det her hadde aldri skjedd under rødgrønn regjering, det er jeg sikker på. Gjennom alle de år når de har hatt kulturministere, så har NIF fått de pengene de har bedt om, virker det som. Det her er en borgerlig politikk, hvor vi mener at det ikke er alle som passer innenfor rammene av organisert aktivitet. Du må ha et mangfold av aktiviteter, og det er en anerkjennelse også av at folk er forskjellig, har ulike behov. Og vi ser også at generasjonen som er barn og unge nå har helt

andre krav, fordi at de tar ikke bare til takke med å bli sendt av gårde og få halltid når det måtte passe for kommunen eller idrettslaget. De ønsker å trene når de vil, de ønsker å ha frihet. De ønsker å kombinere mange ulike aktiviteter. Og det viktigste for myndighetene er jo at barn og unge har et tilbud, at de er i aktivitet, at det legges til rette for at de kan være sammen med venner og ha et fellesskap» (Helleland).

Oppsummert kan det godt hende Aasmundstad har rett i at økt fokus på den egenorganiserte aktiviteten ville skjedd uansett, men at det, som både han og Helleland hevder, er kommet mer i søkelyset under perioden fra 2013 med borgerlig regjering.

Samtidig som partipolitikk har vært avgjørende for politiske tiltak for egenorganisert aktivitet, skal ikke betydningen av Hellelands personlige engasjement underkommuniseres. Hun hevder selv det var på tide at Norge endelig fikk en tydelig idrettsminister. Ikke bare var det på tide med en som fulgte idretten nøye, men også en som tok innover seg at vi lever i annen tid, og at derfor: «...*kan vi ikke ha det samme tilbudet som man hadde på 70- og 80-tallet.*» Skaset viser, som nevnt, til at få har brukt kulturministermakten på samme måte som Helleland, eller turt å tale NIF midt imot. Likevel hevder Helleland satsingen på det egenorganiserte ville skjedd uavhengig av NIFs reise- og alkoholregninger og oppgjøret hun tok med Tom Tvedt og NIF. Opprettelsen av et ressurscenter for egenorganisert aktivitet, fra 2018 kalt Tverga, var et politisk prosjekt som både hun ivret for og deres borgerlige regjeringspartner Venstre kjempet for.

6.1.3 Informantsyn på idrettsmeldingene

Studiens bruk av Stortingsmeldinger som grunnlag for å vurdere statens idrettspolitikk rettet mot den egenorganiserte aktiviteten skyldes at Stortingsmeldinger utarbeides over tid av departementene og er regjeringens fremste politikkgrunnlag for ulike felter og drøfting over fremtidig politikk (Stortinget, 2018). Ettersom tre av informantene har vært ekspedisjonssjefer og delaktige i prosessene mot stortingsmeldinger vil det være aktuelt å undersøke deres tanker rundt meldingenes funksjon og resultat.

Skaset sier at det var prematurt med en egen stortingsmelding for Idrett i 1972, hvor han deltok på idrettskapitlet i en kulturmelding. I 1992 var aktualitetsbilde et annet, med OL

på Lillehammer nært forestående. Idrettsmeldingsoppdraget kaller han Åse Kleveland's forsøk på å svare for tiden.

På spørsmål til Skaset om hva som skjer med Stortingsmeldingene etter at de er kommet ut er svaret: «Lite og ingenting». Hvor mange i NIF-systemet som faktisk leste meldingen sår han tvil over. Til NIFs forsvar kan det være betimelig å snu på det og spørre hva kan egentlig idrettsmeldingene brukes til? Selv om informantene ikke har uttalt, eller ville latt seg sitere på det eksplisitt, har jeg tolket flere av dem dithen at de spørsmålsstiller kompetanse og kunnskap om idrettsfeltet i kulturdepartementet. I en tenkt situasjon hvor departementet i større grad hadde rekruttert byråkrater som vil opp og frem til nye departement, fremfor faglig tyngde innen idrettsfeltet ville dette kunne ha svekket idrettsmeldingenes innhold og bruksområde. Mangel på kunnskap om det siste innen idrettsforskning ville også ha svekket både KUD og idrettsmeldingenes innhold om de siste trendene innenfor idrettsfeltet, eksempelvis ny og utradisjonell ungdomsaktivitet. En som deler kritikken mot faginnsikt i departementet er Goksøyr:

«Under Skasets tid i departementet ble det rekruttert folk fra Idrettshøgskolen, nærmere bestemt linjen for «idrettsbyråkrater», men dette ser ikke ut til å ha blitt et varig mønster for rekrutteringen til departementalt idrettsarbeid. Det har dermed ikke satt seg et profesjonsmønster for det offentlige idrettsarbeidet på linje med det som finnes på andre felter. Grunnen til at det foreløpig ikke har lyktes, lå nok ikke hos strategen selv, men mer i utgangspunktet, at idrett fremdeles ikke er et tilstrekkelig tungt økonomisk felt, og at det i stor grad fremdeles bygger på og er avhengig av frivillig virksomhet. Selv ikke strateger har kunnet, eller villet, endre dette.» (Goksøyr, 2005, s. 25).

De skadelidende av en mangelfull faglig kunnskap blant idrettspolitikere vil gjerne være de som ikke passer inn, eller ikke finner seg til rette i en idrettsbevegelse. Uten oppdatert kunnskap vil hverken KUD eller NIF henge med i tiden, og nå opp til sine visjoner om idrett og idrettsglede for alle. Idrettsmeldingene vil derfor brukes som et utgangspunkt for å drøfte hvorvidt man fra KUDs hold har tatt inn over seg nye trender i ungdoms aktivitetsbilde i kapittel 6.3.

6.1.4 Maktforholdet mellom KUD og NIF

Roljas, Seippel & Waldahl (2012) beskriver i «Norsk Idrett – organisering, fellesskap og Politikk» at samhandlingen mellom idretten og staten i stor grad er fortellingen om relasjonen mellom NIF sentralt og departementet med ansvar for idrettssaker, fra 2010 kjent som KUD. Andre aktører som potensielt kunne hatt innflytelse, eksempelvis Storting eller politiske partier, har spilt liten rolle da spillemidlene går utenom Stortinget og partiprogrammene levner få forskjeller innen idrettspolitik. Likevel har det vært noen koblinger mellom politiske miljøer og idretten, særlig fra AP (Enjolras et al., 2012).

Tette relasjoner har holdt andre organisasjoner og grupperinger utenfor. For å beskrive relasjonen mellom KUD og NIF bruker Enjolras et al., (2012) a) korporatisme og b) nettverksteorier. Jeg har også inkludert c) familieteori fra Selle (1995).

a) Myndighetene vil innen et **korporativt** system velge å forholde seg til få, eller kun den ene organisasjonen og gi denne spesielle rettigheter. Dette skjer eksempelvis gjennom finansieringsmåter, med resultat at den ene organisasjonen oppnår informasjonsmonopol, altså monopol innenfor sitt område (Enroljas 2012). Prosessen med å utforme den konkrete statlige idrettspolitikken vil dermed foregå som forhandlinger mellom statlige aktører, i dette tilfelle KUD, og NIF, mens andre organisasjoner eller lignende i vesentlig mindre grad vil være med på å prege dette bilde. Enroljas viser til Goksøyr (1996), Rommetvedt (2012) og Bergsgard (1999) som alle bruker korporatisme for å beskrive idrettssektoren i Norge.

b) Den andre relasjonsteorien Enroljas et al., (2012) beskriver er **nettverksteorier**. Denne retningen tar utgangspunkt i at det finnes et begrenset antall sektororienterte aktører og forstår politikk som kontekstavhengig og som et samspill mellom statlige- og ikke-statlige aktører. Maktforholdet mellom dem vil avhenge av posisjon og ressursgrunnlag. Prosessen som politikk dannes under, er preget av forhandlinger og gjensidige tilpasninger. Selve prosessen vil være integrert og institusjonalisert, med beslutninger basert på kompromiss dem imellom. Enroljas et al., (2012) eksemplifiserer tre forhold for nettverk og samspill mellom NIF og KUD:

1. En rekke sentrale personer har skiftet mellom sentrale posisjoner i NIF og KUD. Et eksempel er informant Hans B. Skaset. Rollebyttene kan stå som eksempler på tette bånd og en relasjonsforsterker.
2. KUD har i varierende grad hatt statsråder som har vært villig til å styre idrettsfeltet. Dette forklares både ved at man har ønsket å bevare idrettens autonomi, og at departementet har hatt tunge oppgaver som kirke, undervisning og kultur.
3. På tross av tette bånd og få partiforskjeller har relasjonen ikke vært uproblematisk og fri for konflikt.

Utover 1990-tallet har forholdet mellom NIF og KUD preges av at idretten har fått større oppmerksomhet både i departement, av sittende statsråd og av Stortinget. NIF lykkes eksempelvis i 2002 å øke Idrettens andel av fordelingsnøkkelen gjennom lobbyarbeid ovenfor Stortingets partier. Dette viser hvilken pressgruppe NIF kan være ovenfor det politiske miljøet og maktrelasjonen KUD – NIF. Særlig ved mindretallsregjeringer har NIF brukt sin posisjon i politiske dragkamper. Avslutningsvis konkluderer Enjolras et al., (2012) med at studier av utpregede hendelser mellom NIF og KUD på 2000-tallet først og fremst trekker frem at relasjonen NIF – KUD i større grad preges av nettverk enn av korporatisme. Prosessene kan omtales som ulike former for nettverk der et begrenset antall fragmenterte aktører, avhengig av hverandre, samhandlet i uformelle prosesser.

c) En tredje beskrivelse av forholdet KUD-NIF har utspring i Selle (1995) og hans familierelasjon. Forholdet mellom idretten og det offentlige er preget av en langt større nærhet og intimitet enn hva som var vanlig mellom andre organisasjoner og det offentlige. Ikke bare hadde NIF en større evne til å nå frem til viktige beslutningstakere ved hjelp av lobbyister og organisasjonsfolk. NIF har i tillegg klart å få «sine folk» på begge sider av bordet, både kommunalt og inn i departement og forvaltning på sentralt nivå. Dette virker likevel ikke å ha skapt legitimitetsproblemer. Som i alle «familier» var det av og til uenighet og konflikt, men idrettsfamilien har alltid løst problemene innad i familien. Dette har man kunne gjort grunnet manglende allmenn politisk interesse, hevder Selle (1995).

I Selles (1995) teori om familierelasjon blir det omfattende innslaget av dobbeltroller og personlige overlapp i stillinger mellom det offentlige og NIF eksemplifisert med Skaset.

Han var leder i NIF mellom 1984 og 1990, før han ble hentet som ekspedisjonssjef KUD i 1990. Skaset virker ikke enig i at det var en familiær relasjon mellom KUD og NIF på 1990-tallet. Han omtaler overgangen fra NIF til KUD som:

«...helt nydelig, for da kom jeg til ryddig bord, hvor det var skriftlighet og tydelige beslutningsveier. Så for meg var det helt bra. Jeg likte skriftlighet, jeg kunne skrive, jeg kunne snakke for meg. Altså i det lukkede system. Det var et militært system. Så for meg var det ikke noe problem, problemet var jo for andre. Og selvfølgelig ble det jo snakk om sosiologiske... de fant jo morsomheter med det dere der, at jeg vandret fra det ene til det andre. (...) Jeg hadde tilbørlig utdanning og erfaring, jeg hadde bevist at jeg kunne det jeg holdt på med før jeg kom inn der. I hvert fall mener jeg det selv. Og faglig sett var jeg på høyden. Mitt største problem var at jeg hadde internasjonal portefølje, men den avvikla jeg jo etter hvert. Jeg hadde altså ikke noe problem med overgangen, men det var nok mange som trodde at idretten hadde fått en innenfor, men det er feil. Ja det er definitivt feil, jeg er samfunnets person. Jeg var på innsiden med den innsikten jeg hadde og jeg hadde ikke et øyeblikk i tankene at jeg skulle spesielt hjelpe idretten. Selvfølgelig skulle den behandles fair og så videre.. Men for meg var altså den avstanden der med en gang. Mener jeg da. Og det var helt ubesværlig, selv om jeg da kunne møte opp hvor som helst og snakke med idrettsledere vel vitende om at de fleste som da snakka med meg hadde ikke snøre erfaring i forhold. Nei det hadde de ikke. De hadde ikke vært med. De hadde ikke historisk forankring. For meg var dette fag. Samtidig som det var politisk område.» (Skaset).

Slik jeg tolker Skaset i dette sitatet, samt resten av intervjuet, mener han selv at han ikke sto i bindeledd med NIF. Han ville neppe anse seg selv som eksempel for familierelasjonsteorien mellom KUD og NIF. Det skal nevnes at Selle kom med teorien i 1995. Fem år senere gikk Skaset på dagen fra KUD etter å ha truet med å trekke hele støtten til NIF, i kjølvannet av positive norske dopingprøver under OL 2000 (Andersen, 2012). Forholdet mellom Skaset og NIF kan altså ha surnet mellom Selles publisering og ettertiden, selv om Skaset selv hevder den tette relasjonen aldri har vært der. Han tolkes for øvrig som svært kritisk til NIF. Et eksempel han viser til er da Skiforeningen ønsket å bygge hoppbakke i Rødikleiva, hvor han hevder adelen brukte sin kapital for å få viljen sin: *«Idretten vil i noen tilfeller sikre seg selv rettigheter, og så vil de etterpå si, ja men*

vi er jo for alle. Men alle trenger nærhet til Marka, uavhengig av om de er medlemmer i NIF eller ei.» Ut fra informantintervjuet er det lite som tyder på at Skaset kan brukes som eksempel for familierelasjonsteorien om maktforholdet mellom NIF og KUD mellom 1992-2000.

«Bakgrunnen for statens støtte til idrettsformål er at aktivitet er viktig på alle nivåer, for alle som driver det, og verdiene og effektene knyttet til utøvelse av idrett» (Regjeringen, 2019d). Det er derfor et ønske fra staten at befolkningen skal ha muligheter til å være i aktivitet. Ifølge Skaset er altså problemet til staten, eller KUD, er at den ikke har noe **eget** apparat for idretts- og aktivitetstilbud. Dette kaller han «statens unnvikenhet», og føyer til at kulturministeren har vært hindret i å blafre med vingene så lenge NIF har vært det eneste apparatet. Skaset viser videre til at staten kunne brukt skolen, kommunen eller helsevesenet til å organisere idrett- og aktivitetstilbud, og viser til eksempelvis skoleidretten i USA. Da ville staten hatt et apparat, eller redskap, for dens viktigste målgruppe barn og unge. Dette ville gitt NIF betenkeligheter. Skaset viser som eksempel til at NIF har gått imot skoleidrettsforbund og skoleidrett fordi det ville tatt «idrett ut av idretten». Stat og NIF har i stedet holdt på hverandre. Et slikt samarbeid har gitt NIF full kontroll over idrettsfeltet, samtidig som det har vært svært lønnsomt for staten å bruke en frivillig medlemsorganisasjon til å aktivisere folket. Skaset nevner at staten tidvis har skrytt opp idrettens virksomhet til å dekke nærmest hva som helst. Glomsaker føyer til at denne holdningen også har vært gjeldende i NIF, hvor organisasjonen på 2000-tallet kunne fikse hvert ett problem, så lenge det ble tildelt mer penger. Dermed har staten kunne unnvike, ved å vise til NIF når for eksempel barn og ungdom faller utenfor eller slutter med organisert idrett, mens NIF på sin side har lobbet hardt for mere penger for å «løse problemet». Eksempel på dette er da tidligere idrettspresident Kjell O. Kran uttalte til TV-programmet Redaksjon EN at en hadde hatt 100 møter med politikere før idrettens tippemiddelandel økte i 2004 (Bergsgard, 2005; NRK Fjernsynet, 22.01.04).

Selv om NIF gjerne både vil ha ansvaret, og midler til å ta ansvaret, kan de ikke bære det alene. Glomsaker vurderer om man kanskje skal være fornøyd med jobben NIF gjør, de klarer tross alt å aktivisere et stort antall barn og unge: «*Så lenge NIF greier å ta vare på såpass mange som de gjør, er jo det kjempebra. Men hvem skal ta vare på resten?*» Han følger opp med at å gi ansvaret for å inkludere barn og unge som ikke finner et passende idrettstilbud, ikke kan ansvarliggjøres av frivilligheten, men er et statlig anliggende. Å gi

ansvaret for inkludering til i et lokalidrettslag drevet av frivillige foreldretrenere blir statlig ansvarsfraskrivelse. Det finnes mange kompetente «foreldretrenere, men om man virkelig ønsker å inkludere alle barn, også de som for eksempel ikke ønsker å delta på fotball eller ski, må det overlates til et system hvor det er profesjonelle, kompetente folk. I tillegg har man de som ikke ønsker å drive med aktivitet. Så lenge NIF har et godt tilbud til de som vil være med, og de utenfor har andre tilbud utenom idretten, kan det ikke være idrettens ansvar å likevel forsøke å inkludere dem. Glomsaker eksemplifiserer, i likhet med Skaset, skolen som en bedre inkluderingsarena enn NIF. Et eksempel her kan være skolens ansvarsområde for svømmeopplæring. Slik bruker staten det eneste apparatet alle barn og unge er innom til å sørge for svømmedyktighet for alle. Hadde man fra statlig hold sett på aktivitetsopplæring som like viktig som svømmeopplæring ville skolen vært et naturlig valg.

Skaset og Glomsaker tolkes forøvrigt ikke som seriøse i å anvende skolen i større grad, men omtaler det mer for å skape et bilde av at det finnes alternativer til den etablert idrettsmodellen. De problematiserer begge den enorme regningen det ville være å profesjonalisere barne- og ungdomsidretten. Et annet problem med å flytte idrett inn i skolen er at om noe skal inn, må noe annet ut. Eventuelt må en ha lengre skoledager. Med glimt i øyet kommenterer begge at det neppe er noe lærerne ivrer for.

Det skal nevnes at både Skaset og Glomsakers tid i KUD stopper henholdsvis i 2000 og 2009. Glomsaker forteller at han og Skaset ofte diskuterte hvordan man kunne inkludere de som falt utenfor. KUDs midler til ressurscenter for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet kommer altså nesten ti år etter Glomsakers tid i KUD, men er et svar i tråd med hans diagnostikk om at de som faller utenfor den etablerte organiserte idretten er et statlig problem og ikke NIFs problem.

Gjennom NIFs idrettsmonopol vil jeg, satt litt på spissen, si at staten slipper idrettsregningen. Idretten finansieres av det Glomsaker kaller en «frivillig skatt» gjennom Norsk tipping. At NIF drives av frivillighet gjør det til en billig måte for staten å tilby aktivitet på, sammenlignet med en profesjonell ordning. Å holde på idretten som det «glemte politikfelt» har dermed vært gunstig for politikernes budsjetter. Slik har både stat og NIF vært noenlunde fornøyd. Samtidig har statens mangel på et eget apparat og

NIF som tilbyder av noe staten trenger, skapt en form for avhengighetsbalanse mellom KUD og NIF.

Maktrelasjonen dem imellom er ikke av samme balanse. Kulturministerens makt besittes ikke av Idrettsforbundet. Skaset viser til at NIF ikke kan bestemme selv hvor mange penger de skal ha.

«De har selvfølgelig innflytelse, litt avhengig av posisjonen da. NIF kunne være farligere før, da de kunne aktualisere Stortinget og bruke AP som har vært et idrettsparti siden Hofmoe etter krigen. Den bakdøra der kunne være veldig sterk. Gitt den politiske situasjon i senere tid kan en si de har skaffet seg en forlegenhet og et omdømmeforlust som gjør at det er vanskeligere for idrettsforbundet å protestere i det sittende øyeblikk på grunn av (økt) pengebruk. Situasjonen nå er at idrettsforbundet har et underlegenhetspotensial pga. tabber og rot og tull.»

Tidligere har vi sett at både Helleland og Aasmundstad mener økt fokus på egenorganisert aktivitet ville kommet uansett og at problemene til NIF ikke har spilt inn. Det kan likevel virke som om en eventuell motstemme fra NIF mot det egenorganiserte, eller til eksempel Tverga, har mistet kraft grunnet organisasjonens omdømmeproblem. Skaset følger opp med at selv ikke AP i Stortinget turte redde Tom Tvedt, en AP-mann, samboende med Aps partisekretær. «Tom Tvedt trodde jo han skulle ta Helleland», gjennom flere «kamper» som varte over år. Dette kan vise hvor likestilt NIF har sett på seg selv og KUD. NIFs «tap» kan tyde på at organisasjonens innflytelse over statlig idrettspolitik etter feiden er svekket.

En slik svekkelse vil også påvirke NIFs monopolsituasjon. Bergsgard (2005) viser til at det fra 90-tallet og fremover har vært et økt politisk engasjement over at mindre av midlene skal bli igjen sentralt i NIF, og at mer skal tilfalle prioriterte målgrupper og komme ut der aktiviteten foregår. Som en følge av dette etablerte KUD «Lokale aktivitetsmidler (LAM-ordningen) i år 2000 for å tilføre aktivitetsmidler ned til lagsnivå, og i prinsippet også utenfor NIF. NIFs monopolsituasjon har altså vært på hell over flere år. Skaset sier han ikke har noen betenkeligheter med å se at den kan forsvinne helt.

Oppsummert innledet dette underkapitlet med å se svakheter ved familierelasjonsteorien til Selle om forholdet KUD-NIF på 1990-tallet. Å avkrefte teorien på bakgrunn av Skasets uttalelser, er ikke rettferdig overfor en teori som dreier om mer enn bare ham. Familierelasjonsteorien antyder at KUD og NIF historisk stort sett har vært enige om kursen, men kranglet om detaljene. Informantene tolkes til at det ikke har vært store uenigheter mellom KUD og NIF i perioden, men at den uenigheten som har vært har dreid seg om justeringer av tippene. Å forkaste Selles familierelasjonsteori er derfor vel hardt. I stedet vil jeg forsøke å videreføre teorien for å billedliggjøre Hellelands krangel og oppgjør med Tvedt og NIF. I enhver familie finnes det småkrangler, men det er gjerne når familiens overhode omkommer, ulming kan bli flammer. Testamentoppgjør, fordeling av arv, grådighet og urettferdighet kan virke splittende på en familie. I så måte fremstår krangelen mellom Helleland og Tvedt som et arveoppgjør i en familiefæide som har blusset opp utover 2010-tallet.

Teorien om nettverk fra Enjolras et al., (2012) anses å passe bedre i diskusjonen om idrettsanlegg, og benyttes i underkapittel 6.2.3.

6.1.5 NIF og egenorganisert aktivitet

Hvorvidt den organiserte aktiviteten skal skilles, eller kalles en motpol til den egenorganiserte aktiviteten både er og har vært gjenstand for debatt. En av grunnene kan være den vage defineringen og manglende konsensus om hva som ligger i egenorganisert aktivitet-begrepet. En annen grunn er den grunnleggende forskjellen blant prinsippene for idretts- og aktivitetsutøvelsen. Artikkelen *Managing informal sport* (Jeanes et al., 2018) viser til et eksempel fra Australia hvor et lokalt idrettslag inviterte til egenorganisert aktivitet, men hvor det fort ble knute på tråden mellom ungdommen og de frivillige i klubben:

«...volunteers within the club became frustrated that the informal participants were taking advantage of all our resources and giving absolutely nothing back to the club... Similarly, informal participants had complained to her that the club was trying to regulate and structure their participation in a way that didn't suit them... They wanted to turn up when they wanted but the club wanted them to commit to certain days and times and get more involved in their activity» (Jeanes et al., 2018)

Bergsgard (2005) viser til en tredje retning av at det er en naturlig atskillelse ettersom den organiserte aktiviteten har hindret egenorganisert aktivitet i både midler og muligheter. Det skjeve maktforholdet mellom topper i NIF og utøvere av egenorganisert aktivitet, samt den økonomiske støtten gjør det automatisk til to separate deler. Han argumenterer for at KUD – NIF relasjonen allerede fra 1950- og 60-tallet har hatt korporative trekk i den forstand at det kun er én organisasjon som har hatt tilgang på spillemidlene. NIF har ikke hatt noe lovmessig monopol, men har som organisasjon i praktisk politikk vært lite interessert i at pengene skal gå til formål utenfor deres domene. For retningslinjer for fordeling av spillemidler skal en «vesentlig» del av tilskuddet gå til NIF og idrettsanlegg. I praktisk idrettspolitik har dette medført anlegg for tradisjonell konkurranseidrett og idrettslag/særforbund tilsluttet NIF. Organisasjonens tette relasjon til KUD har altså gått på bekostning av anleggsutbygging til den egenorganiserte aktiviteten. Skal man tro Bergsgard (2005) har den organiserte idretten prioritert seg selv, sine sterkeste særforbund og den tradisjonelle idretten, noe som i grunn ikke nødvendigvis er unaturlig all den tid også den tradisjonelle idretten mangler anlegg. Konkurranse om anleggsbygging vil drøftes videre i kapittel 6.2.3.

På tross av det Bergsgard kaller en bevisst forskjellsbehandling av organisert og egenorganisert aktivitet av NIF, kan det, som vi skal se, virke som om sentrale deler av NIF har fått øynene opp for det egenorganiserte etter Hellelands inntreden som Kulturminister i 2015. Hellelands utsagn kan kanskje forklare hvorfor:

«I det første budsjettet jeg hadde ansvar for satte jeg av midler som skal gå til egenorganisert idrett, som det går an å søke på. Så da tar jeg på en måte fra det organiserte og over til det egenorganiserte og sier at dette er en direkte konsekvens av at vi følger opp satsingen på egenorganisert idrett.» (Helleland).

NIF fikk med Helleland i hvert tippemiddelbudsjett mindre enn de ønsket seg. Hellelands omfordeling har skapt både debatt og frieri mot den egenorganiserte aktiviteten innad i NIF. I 2017 inviterte Oslo Idrettskrets til debatten «Organisert vs. egenorganisert aktivitet». På referat fra møtet skriver styreleder Oftedal i Idrettskretsen at det er den organiserte idretten som er den viktigste kilden og arenaen til egenorganisert aktivitet (Brekke, 2017). Han hevder man derfor ikke behøver noen ny organisasjon for å organisere de egenorganiserte. Tvert imot trengs målrettet støtte til NIF for å kunne yte

enda mer for enda flere. Svært mange idrettslag er klare til innsats og idrettsorganisasjonen kan forvalte dette. Generalsekretæren i Oslo Idrettskrets konkluderer med at: «Å ta fra dem (NIF), som legger til rette for det aller meste av egenorganisert aktivitet vil ikke samfunnet være tjent med» (Brekke, 2017). Påstandene stemmer godt overens med tidligere nevnte uttalelser fra Skaset og Glomsaker om at så lenge det utløses mer midler til NIF vil det løse det meste, nå også det egenorganiserte. Kulturminister Helleland var til stede på Idrettskretsens møte. Hennes følgende sitat fra informantintervjuet kan tyde på at Oslo idrettskrets ønske om å inkludere- og ha ansvar for egenorganisert aktivitet kommer for sent:

«Du kan jo si at hadde NIF vært fremtidsretta, så hadde de for 10-15 år siden begynt å utvikle en bransje, en del av NIF som het egenorganisert idrett. Der kunne du kanalisert noen av midlene som går til den organiserte over i en sekkepost som lag og nettverk eller miljø kunne søkt på. Da kunne de hatt det innenfor sin sfære. Men det har de ikke ønska. De har heller valgt en strategi hvor de holder det nede, hvor det eneste svaret er organisert idrett... og det er jo feil.»
(Helleland).

Påstanden om at NIF har holdt den egenorganiserte aktiviteten nede vil nok bestrides innad i NIF. Eksempelvis skrev Idrettspresident Tvedt at «Egenorganisert aktivitet er bra!» i 2017. Her argumenterer han for at alle idretter er, eller har en gang vært, egenorganisert. Han har like mye respekt for de som velger å stå utenfor organisering som de som står innenfor. Men alle skal vite at hvis man ønsker hjelp til å skape en klubb, anlegg, eller konkurranse så finnes det et forbund som kan hjelpe dem med det. Han vil derfor at man fremover ikke skal trekke unødvendige og unaturlige skillelinjer mellom det organiserte og det egenorganiserte, men heller jobbe for hvordan man skal legge til rette for mest mulig idrett og aktivitet for flest mulig. En annen påstand fra Tvedt (2017) er at han heier på nye, nytenkende idretter, og at det skal være plass til dem i NIF. Her komplementerer Aasmundstad med at: «Jeg tror jo man har vært ganske god til i den organiserte idretten å ta opp i seg nye elementer, men det kommer stadig nye, så det vil alltid være noen på utsiden, som enten ikke vil eller er modne og så videre til å gå inn i et sånn fellesskap.» Jeg finner derfor at de er uenige i Hellelands uttalelse om at NIF ikke har hengt med i tiden.

Både Helleland og Tvedts sitater må sees i sammenheng med kontekst. Tvedts uttalelser kommer etter en lang feide mot Helleland i media, hvor hun blant annet klandret Tvedt og NIF for å ikke vise forståelse for sin prioritering av midler til aktivitet og egenorganiserte, fremfor NIF sentralt. I tillegg var Helleland sterkt kritisk til hvordan NIF forsøkte å kuppe KUDs initiativ til et opprop om et styrket WADA høsten 2016 (NTB/BT, 2016). Tvedts uttalelse om hvor bra den egenorganiserte aktiviteten er kan både tolkes som et forsøk på å begrave stridsøksen med Helleland (noe han ikke lyktes med, jamfør åpenhetsdebatten høsten 2017), samt et forsøk på å holde på monopolet over idrettsorganisering, og dermed klenge det egenorganiserte til NIF.

Samtidig som Helleland virker kritisk til NIF, uttaler hun seg også med bekymring for organisasjonens mangler. Inntrykket under intervjuet var at hun virkelig ønsker idrettsmuligheter for alle. Uavhengig av satsingen på et ressurscenter for egenorganisert aktivitet, og midler utenom NIF, vil NIF bestå som den største aktivitetstilbyderen fremover. Helleland velger ikke enten eller, og ville nok aller helst sett et sterkere, mer nytenkende NIF: *«...derfor er jeg litt bekymret for at NIF ikke i større grad erkjenner at de er nødt å gjøre endringer i hvordan de er organisert, hva de tilbyr, og mer fleksibilitet.»*

Mot slutten av 2017 kommer en ny artikkel på Idrettsforbundets nettsider hvor de sier «Ja til samarbeid med Ressurssenteret for egenorganisert idrett» (Fredheim, 2017). Artikkelen er signert NIF, Skiforbundet og Snowboardforbundet. Her gratuleres det til Ressurssenteret for egenorganisert idrett og aktivitet med oppdragstildelingen, samtidig som det inviteres til et samarbeid mellom ressurscenteret og aktuelle særforbund, idrettskretser, klubber og idrettslag, med mål om å skape og legge til rette for aktivitet for så mange som mulig. Artikkelen kan tolkes på ulike måter. På en side er det naturlig at aktivitetstilbydere med mål om aktivisering samarbeider. På den andre siden kan det tolkes som redsel fra NIF over å miste to hender på rattet over tippemidler til aktivitet, og at de gjennom et samarbeid vil beholde styringen med i hvert fall en og en halv. En tredje retning er at særforbund og deler av NIF-apparatet gjennom Hellelands handlinger og opprettelsen av Tverga ser behovet for at man må oppdatere seg. Skal man nå ut til morgendagens idrettsutøvere må man henge med i tiden.

Til sist er en annen diskusjon hvorvidt det er NIF som har holdt den egenorganiserte aktiviteten utenfor, eller om det har vært et ønske fra egenorganiserte grupperinger og miljø å ikke ville organisere seg under NIFs paraply. Kapittel 6.3 vil gå dypere inn på hvorvidt uvilje til organisering er et trekk ved den egenorganiserte aktiviteten.

6.1.6 NIFs utfordringer

Da flere av informantene trakk frem utfordringer med NIF underveis i intervjuene har jeg valgt å inkludere et underkapittel kalt «NIFs utfordringer». Tidligere er det nevnt at både Helleland og Aasmundstad tror det økte fokuset på egenorganisert aktivitet var uunngåelig og ville kommet uansett. Dette kapitlets mål er derfor å undersøke hvorvidt det var uunngåelig grunnet problemer hos NIF som hegemonisk idrettstilbyder.

En av NIFs store uttalte utfordringer er å forhindre ungdomsfracfall. Tall fra NOVA-undersøkelsen viste i 2018 at 60% av 13-åringene deltok i den organiserte idretten, mens bare 25% er igjen i slutten av tenårene. Aasmundstad viser her til at tallene lyver litt, ettersom man som barn gjerne driver mer enn bare én idrett: *«Eneste jeg tror norsk idrett må slutte med er å tro at de kan bli like store i ungdomsidretten som de kan i barneidretten. Så lenge de har det målet så vil de alltid tape. Det er ikke mulig.»* Dette tolkes som at man ved å argumentere for fracfall gjennom tall skaper et større ungdomsfracfallsproblem enn det faktisk er. En som slutter i et idrettslag, kan fortsatt trene like ofte utenfor.

Skaset viser til en annen utfordring for NIF: Det er en vanskelig organisasjon å styre: *«Idretten styrer seg selv nede på grasrotplan, på særforbundsplan, hvert enkelt særforbund tenker på sin idrett, slik at de kan få sin idrett frem, slik at de kan få tak i sponsorer osv. Et dødlige hvor man bare driver med idrett»* (Skaset). Her mener Skaset at manglende kontakt fra topp til grasrot i dette systemet har gjort fornying utfordrende. For å eksemplifisere vil jeg sammenligne med skolesystemet, hvor det for studiens historiske periode har skjedd reformer i 1994, 1997, 2006, med oppdatering i 2012. I 2020 kommer Fagfornyelsen. Denne type reformer har til hensikt å frembringe en systematisk

endring i pedagogikk eller praksis, basert på ny forskning og kunnskap. På den måten søker skoleverket å holde seg oppdatert. Denne type reformer har ikke skjedd i NIF, og er også svært utfordrende å få til, all den tid det er en organisasjon basert på frivillighet.

Å fornye seg vil også være en utfordring ettersom man er en del av internasjonalt olympisk system. Uten å gå for mye inn på NIFs indre organisering, mener Skaset sammenslåingen av NIF og NOK i 1996 var en ulykke. NIFs målgruppe er barn og ungdom, samtidig som de deltar i en internasjonal toppidrettsgalopp. Internasjonale konkurranser i regi av IOC og internasjonale særforbund er basert på tradisjon og nasjonskamp. I tillegg består NIF av 55 særforbund med enormt spenn både i idrettsutøvelse og antall medlemmer. Dette gjør balansen mellom særforbundene utfordrende. Der hvert særforbund er knyttet opp mot et internasjonalt særforbund, mister NIF styringselementene over utviklingen av idrettene. Skaset fnyser både av at det internasjonale systemet styres av «oligarker» og «autokrati», men også av Norges og Europas naive deltakelse i et slikt system. NIF har altså verken kontroll oppover (Internasjonale systemet), nedover (sin egen grasrot) eller innover (ulike interesser mellom særforbund, kretser etc.). Skaset bekrefter dermed tidligere forskning om at NIFs dualitet som Olympisk komité og en «idrett for alle-forsørger» må løse sine indre konflikter før de kan promotere en klar visjon for fremtiden. Om de ikke løser denne konflikten vil deres legitimitet som en overordnet organisasjon for barne- og ungdomsidrett være truet (Skirstad, Waddingtong & Säfvenbom, 2012).

NIF-organisasjonen rammer stammer fra Hofmoe fra 1950-tallet og virker å være fastlåst i sin støpte form, med vanskeligheter for fornying, eller fluiditet for å bruke Baumanns analogi. Jeg anser Tvedts invitasjon til den egenorganiserte aktiviteten som positiv, da målet må være å skape aktivitetstilbud, og en slik inkludering kan fungere for noen. Når det er sagt er et av trekkene ved ungdoms egenorganiserte aktivitet og livsstilssport organisasjonsfrihet. I så måte virker et tiltak som Tverga mer effektivt. Et ressurscenter med blanke ark som kun kan høre på ungdom og deres aktivitetsønsker uten pålegg og regler ovenfra, samsvarer mer med den nye moderniteten enn NIF. Dette vil jeg utdypes i kapittel 6.3.

Avslutningsvis for underkapitlet må det nevnes at NIF møter en del kritikk i denne studien, både fra enkelte informantsitater og teori. USAs skoleidrett ble tidligere nevnt

eksempel på alternativ idrettsorganisering. Tom Farrey har skrevet bok om barne- og ungdomsidretten i USA. Han stiller seg der spørsmålet: Kan andre land vise til en mer effektiv modell? Etter å ha studert ulike lands idrettsorganisering oppdager han den norske modellen, som han hyller (Røed-Johansen, 2019). Strategi støtter en opprettholdelse av den norske idrettsmodellen med NIF i førersetet. Breivik (2011) mener i sin historiske beskrivelse av NIF at organisasjonen har overprestert på toppidrett, barneidrett og som dugnadsbevegelse. Men organisasjonen har underprestert blant annet på breddeidrett for ungdom (som er kjernegruppen) og masseidrett for voksne og eldre. Farrey har kanskje rett i at den norske modellen som helhet kan kalles verdens beste, men den er ikke best på alt og for alle. For en del ungdom er talentutvikling, prestasjoner og konkurranse representativt for gleden ved å drive med idrett. For andre er det ikke det. Da holder det ikke å ha den beste modellen, og samtidig visjon om idrettsglede for alle. Säfvenbom & Haugen konkluderte i 2013 med at den organiserte idretten kan bestå som den er, til glede for de som trives der. Men skal man oppnå en sosialt rettferdig modell hvor all ungdom har like muligheter til fysisk aktivitetsutfoldelse holder ikke NIF som eneorganisasjon mål. Da bør man både etablere, og finansiere noe utenfor den organiserte idretten. Kapittel 6.2. kommer til å se på hvorfor det har vært utfordrende å gjøre nettopp dette.

6.2 Den utfordrende egenorganiserte aktiviteten

Dette kapittelet har til hensikt å svare på underproblemstilling to: *Hvordan har ekspedisjonssjefer i kulturdepartementet erfart prosessen rundt å legge til rette for ungdoms egenorganiserte aktivitet?* Under intervjuene om KUDs forhold og tilrettelegging av egenorganisert aktivitet nevner samtlige informanter raskt at det har vært utfordrende for KUD å nå egenorganiserte miljø og grupperinger. Som svar på problemstillingen er derfor delkapitlet viet til å gjøre rede for og diskutere ekspedisjonssjefenes erfarte utfordringer. I den personsentrerte analysen har jeg kommet frem til tre hovedutfordringer som gir tre underkapitler: 6.2.1 Et utfordrende begrep å definere, 6.2.2 utfordringen med å treffe med midler og 6.2.3 den utfordrende kampen om idrettsanleggene.

6.2.1 Mangel på definisjon

Skaset viser til at det «uorganiserte» har vært et *farlig ord* i Norsk idrettskontekst, fordi det symboliseres med det som er *annerledes*. Det som er annerledes, nytt og utenfor truer det etablerte. Dette kan kanskje virke rart, da den egenorganiserte aktiviteten tross alt er eldre enn den organiserte:

«Det at det har eksistert ungdomskulturer med islett av fysisk aktivitet på siden av den organiserte idretten er jo ikke noe nytt... Og når du sier at du har gjentatt disse samme spennende utviklingstrekk de siste 30 årene, så er det jo noe vedvarende med det» (Aasmundstad).

Aasmundstad viser her til at utradisjonell, egenorganisert aktivitet blant ungdom verken er noe nytt, eller et blaff. At utviklingstrekkene har vedvart i et såpass langt tidsrom, uten at det har vokst seg stort innen idrettspolitikken, kan styrke Skasets kommentar om at man har sett på det egenorganiserte som *noe farlig*.

Hva menes så med den egenorganiserte aktiviteten? Manglende definisjon opptar samtlige informanter. Betydningen er ikke avklart og tidvis brukes uorganisert eller ikke-organisert. Aasmundstad viser til at selv ikke det nyopprettede ressurscenteret for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet, Tverga, definerer egenorganisert aktivitet.

Aasmundstad viser videre til at selv om begrepet fremstår udefinert, er det mange som ønsker å ta eierskap til begrepet. Han trekker som eksempel frem snowboard, som har vært medlem av både NIF og IOC i mange år, men liker å fremstille seg som representanter for det egenorganiserte. En av de største konkurransene for toppidrettsutøvere innen snowboard er X-games, som også ønsker å være en slags konkurranse for de uorganiserte. X-games er eid av Disneykonsernets ESPN, og Aasmundstad spørsmålsstiller om det egentlig kan kalles et uorganisert arrangement da? Her vil jeg poengtere at X-games arrangeres uten at NIF er involvert. Men kan alt som er av aktivitet utenfor NIF kalles u- eller egenorganisert? Det samme spørsmålet stiller Aasmundstad, og viser til spennet om hva vi egentlig snakker om: Den egenorganiserte aktiviteten innebærer alt fra en ungdom som tar på seg joggeskoene, et barn som danser i parken eller til voksne eliteutøvere i store globale konkurranser hvor det både konkurreres i tradisjonelle- og utradisjonelle øvelser. I tillegg utelukker denne studien friluftsliv, selv om det fra informantene nevnes som egenorganisert aktivitet hvor KUD har bidratt med midler.

6.2.2 Manglende målgrupper for kommunene

Den manglende defineringsen skaper en manglende målgruppe for KUDs tippemidler. Aasmundstad viser til at det er umulig fra statlig hold å ha oversikt over alle egenorganiserte individer eller grupperinger omkring i landet og sier det er gjennom kommunene man kan skape kunnskap om miljøene. Han viser videre til at KUDs virkemiddel først og fremst er økonomiske: *«For at økonomiske virkemidler skal ha noen effekt er man nødt til å treffe noen med de pengene, det er nødt å være en mottaker... Å gi penger direkte til aktivitetsutvikling der man ikke har en struktur å treffe, det er vanskelig fra et statlig nivå.»* Han følger opp med at man fra KUDs hold gjerne oppfattes som et stakk konservativt, byråkratisk departement, men sier pengene må ha en infrastruktur å gå til. Ettersom den egenorganiserte aktiviteten kjennetegnes ved at den ikke foregår i en klubb eller organisasjon, er kommunen en alternativ infrastruktur som KUD kan gå via med midler til egenorganisert aktivitet:

Det er kommunene som i stor grad bygger og eier arenaer for egenorganisert aktivitet. De tar vedlikeholdet, de tar driftsutgiftene, det ligger der. Det er en

fortsatt mener jeg, effektiv og oversiktlig måte å tilrettelegge for aktivitet på.»
(Aasmundstad).

Dermed er ungdom med interesse for ulike typer egenorganiserte aktiviteten prisgitt kommunens vilje, prioritering og økonomiske situasjon. Aasmundstad hevder videre det vil være umulig for staten å kunne ha oversikt over de ulike egenorganiserte miljøene i hele landet, og at dette må ligge under kommunenes forvaltningsnivå. På spørsmål om hvorvidt staten kan bidra, eventuelt gjennom å pålegge kommuner ansvar, svarer han: *«Dersom ikke kommunene klarer ha oversikt over situasjonen i egen kommune eller foreta fornuftige behovsvurderinger, så kan i hvert fall ikke staten gjøre det.»* Slik jeg tolker informantsvar er manglende kommunal oversikt og kjennskap til ulike miljøer og trender de utradisjonelle egenorganiserte aktivitetens største anleggsutfordring. For det første må kommunene gjøre en behovsvurdering. Deretter må de stole på behovsvurderingen og faktisk velge å satse på den gjennom bruk av midler. Berg & Rommetvedt (2002) skriver at måten kommunene organiserer seg på har konsekvenser for hvor mye som blir bevilget til den organiserte idretten. På 1990-tallet valgte flere kommuner å legge ansvaret for kultur- og idrettspolitikken til utvalg med politikkansvar på andre områder. Berg & Rommetvedt (2002) fant dermed at kommunene med et eget kulturutvalg hadde en tendens til å bevilge mer penger til idretten enn kommuner med en annen politisk organisering. Bakgrunnen for dette er at den organiserte idretten hadde flest av sine talspersoner blant kommunepolitikerne, mens andre kulturformål hadde talspersoner blant kommunebyråkratene. Oppsummert mener jeg det viser tre element: a) hvordan ulike maktforhold innad i kommunen er avgjørende for idrettsbevilgning, b) hvor vanskelig det er å toppstyre midler til idretten fra KUD/NIF og c) hvor utfordrende det er for den egenorganiserte idretten i dens form å få innpass i et politisk system hvor den organiserte idretten har talspersoner.

Et annet moment er hvorvidt kommunene faktisk gjør behovsanalyser for å avgjøre hva man skal bruke idrettsmidler til. Gitt at en behovsanalyse gjennomføres i en kommune, er det da sterke stemmer og kulturutvalg, eller behovsanalysen som veier tyngst?. Aasmundstad supplerer følgende om behovsanalyser:

«Så har det vært enn gjentakende kritikk mot kommunene, at de ikke foretar noe reel behovsvurdering og det er idrettene og de sterke idrettene og idrettsråda har

alt for mye og si osv. Det har jeg egentlig ikke noen ... Jeg mener at det er en forenkla problemstilling ... Men jeg opplever jo at dette er noe som kommunene, og fylkeskommunene som er de som fordeler, altså vi gir rammer for spillemidler til fylkeskommunene som fordeler ut til kommunene, de er veldig opptatt av dette. Og jeg mener vel at det er en større bevissthet også i kommunene, men man må ikke gå i den fella at fordi at den organiserte idretten får penger, så er det et uttrykk for manglende behovsvurdering. (Aasmundstad)

Jeg vil her trekke frem et eksempel på en behovsanalyse. Oslo kommune forespurte i 2017 NIH om hjelp til å kartlegge ungdoms aktivitetsønsker. Resultatet av denne rapporten er at kommunen må tenke nytt og utradisjonelt når det kommer til anleggsbygging (Säfvenbom & Jordalen, 2017). I Oslo-budsjettet for 2019-2022 er det satt av 6,2 milliarder til idrettsanlegg, hvorav store deler går til anlegg primært for organiserte tradisjonelle idretter (Juven & Acharki, 2018). Generalsekretær i Oslo idrettskrets sier her det er et enormt behov både på vedlikehold og bygging av mange typer idrettsanlegg etter mange års etterslep. I en slik situasjon, hvor flere anlegg har ventet i årevis på å bli prioritert, står disse nå øverst på prioriteringslisten. Det er utfordrende å motargumentere oppgradering av slitne, eller overfulle idrettshaller. Da blir det vanskelig for grupperinger med ønske om nye anlegg for utradisjonelle aktiviteter å vinne frem. Glomsaker forklarer:

«Hvis du skal bygge noe, så må noen bygge det. Da kan du ikke bygge etter ønsker. Disse små nærmiljøanleggene er jo veldig mye brukt. Men det er også en fotballbane, det er også skiløyper, så der har du en sånn tyngdelov. Hvor stort behovet er for en hall før du har bygd en hall er ikke så godt å si. Men når du har bygd en hall, så har du etter hvert fylt den opp. Har du da behov for en ny hall? Ja vil noen si. Vi har fylt opp en hall og nå begynner det å bli trangt med treningstider. Hvert fall der det bor en del folk. Når du har bygd hall nummer to har du kanskje etter hvert bruk for hall nummer tre». (Glomsaker).

Jeg tolker Glomsaker her til å argumentere for en erfaringsbasert anleggsbygging, fremfor en behovsanalysebasert. Som tidligere rådmann har han god innsikt i kommuneøkonomi og har selvsagt et poeng i at det er mer sikkert å bygge noe man kan dokumentere det er behov for, enn noe man undersøker om det er behov for. Problemet med en slik holdning

er at man da kun vil bygge mer av det man allerede har. Dette går ut over nye anleggstyper, aktiviteter og trender. Aasmundstad vurderer:

En ting er selvsagt kostnadsbilde, og så er det noen kompliserte elementer for det egenorganiserte: Det ene er at tanken om at man kan stadig drive og bygge anlegg for å prøve og feile og se hva ungdommen er interessert i. Det er en logikk som en rådmann med en slunken kommunekasse naturlig stritter noe mot. Rett og slett fordi at bygger man en kunstgressbane så er den full. I enkelte områder av landet tror jeg nok vi har nådd en grense der. Men altså: Bygg noe til den organiserte idretten hvor du vet det er kø, så vil den fylles. Om ikke annet så vil ambisiøse foreldre og trenere putte på at vi trener fire ganger i uka, i stedet for tre ganger i uka, så den flaten blir fylt. Mens det er et større usikkerhetsmoment knyttet til.... Altså i en periode var det dristig å bygge skateanlegg. Det er nokså safe nå, men det måtte være noen som prøvde og turte. Og det kan være vanskelig i en økonomisk krevende situasjon i kommuner, som de fleste vil stå i. En annen ting, svakheten ved dette er jo selvfølgelig at de organiserte interessene vil klare å artikulere sitt behov. Men hvem er det som artikulerer behovet for de egenorganiserte? Sånne svakheter vil du selvfølgelig alltid ha i et sånt system... Det kan faktisk hende at kommunene har gjort en behovsvurdering og funnet ut at vi når flere ved å bygge anlegg til de organiserte idrettene. Vi er jo der at vi må ha tiltro til at kommunene ikke er fullstendig bevisstløse i gjerningsøyeblikket, og at de på dette som andre samfunnsområder faktisk foretar prioriteringsområder som gagnar lokalsamfunnet. Det er jo en bærebjelke her, og de står jo ovenfor de samme utfordringene som oss på statlig nivå, kanskje i noe mindre grad, men fortsatt det der at hvordan forholder man seg til grupper som egentlig ikke har noe særlig struktur. (Aasmundstad)

Vi ser altså at både Glomsaker og Aasmundstad viser til samme utfordringer når det kommer til anleggsbygging. Det er utfordrende å bygge etter ønsker med en slunken kommunekasse, og dermed mer trygt å bygge for den tradisjonelle, organiserte idretten hvor man er sikker på aktivitet. Logikken er enkel. Samtidig viser Aasmundstad til at det før var dristig med skatehaller, men at det nå er safe, så lenge noen turte å bygge dem først. Glomsaker kommenterer at: «Tommelfingerregelen er at anlegg blir brukt.» Et tankespill kunne derfor være at enkelte kommuner får midler til å bygge noen testanlegg

basert på ungdommer ønsker i x antall utvalgte kommuner. Da vil man skape erfaringer både på kommunalt, men også statlig nivå. For en rådmann eller lokalpolitiker vil det å fortsette å bygge like anlegg man har fra før, være en gavepakke til delen av befolkningen som allerede trives med tradisjonelle aktiviteter. Nok en fotballbane vil være populært for fotballspillerne, som det riktignok er mange av. Banen vil derfor ha stor sjanse for å tas mye i bruk. En slik tankegang vil likevel ikke nå den delen av barne- og ungdomsbefolkningen som står utenfor for eksempel fotball eller andre tradisjonelle aktiviteter. I et land hvor idrett- og idretts glede for alle både er statlig idrettspolitik- og NIFs visjon kan det være grunnlag for å tro at en rådmann eller lokalpolitiker vil ha større sjans for å nå ut med et tilbud til alle ved å tørre å bygge etter behovsvurderingen, fremfor å velge anlegg for de «sikreste» idrettsaktivitetene. Oslo er nevnt som eksempel både på behovsanalyse og utbygging av tradisjonelle anlegg. Ut fra rapporten og avisartikkelen kan det virke som om kommunen trosser ungdommenes anbefalinger i kommunens bestilte behovsanalyse. Dette sammenfaller med et bilde en av informantene skapte for NIFs ønske ovenfor KUD. NIF vil sikre sin plass ved matfatet, mens den utradisjonelle må vente og se om det blir noen rester igjen.

Glomsaker viser til at det ikke nødvendigvis er vond vilje som gjør at kommuner prioriterer tradisjonelle idrettsanlegg til den organiserte idretten: «*Hvis du hadde sittet i Oslo idrettskrets så er det ikke sikkert du ville ha prioritert litt sånn usikre anlegg, kontra det du vet det laget trenger, eller hva det laget trenger.*» Et eksempel er utspillet til byråd for kultur, idrett og frivillighet Rina Mariann Hansen om at etterslepet på idrettsanlegg i Oslo er enormt, og det settes av 6,2 milliarder til vedlikehold og bygging av nye anlegg (Juven & Acharki, 2018). Der Säfvenbom & Jordalens rapport (2017) viser et økende anleggs- og tilbudsbehov for utradisjonell egenorganisert aktivitet, betyr ikke det at man skal slutte å bygge tradisjonelle idrettsanlegg.

En annen utfordring er hvem som eventuelt skal drifte egenorganiserte aktivitetsanlegg? Glomsaker spør: «*Fra Kommunal side vil jeg tro tankegangen (er): Hvem skal drifte det, hvem skal ta seg av, hvem skal vedlikeholde. Det er også faren med anlegg som på en måte ikke har noen egne herrer. Blir de da ødelagt, ramponert...*

Glomsaker viser videre til at det er strukturelle forhold som gjør det utfordrende å bygge og drifte egenorganiserte anlegg:

Jeg tror det er viktig å på en måte prøve å... skjønne de strukturelle forholdene. At her er det kostnader. Det er driftskostnader, det er idrettsråd, det er idrettskretser. Og med konkurrerende interesser, så vinner en ikke frem med bare løse ønsker.»

På spørsmål om det er mulig å skape arenaer for nye, egenorganiserte aktivitetsformer svarer han:

Hvis du vil noe, så må du kanskje gjøre noe selv. Og ikke bare si at du har lyst til og du har behov for . Skal du få til noe så må du kanskje... Det vet jeg hvert fall fra min tid i departementet. At når folk kom med prosjekt, de hadde gjort veldig mye. De var villige til å investere. Det er helt noe annet enn når de kom med noen løse ønsker. Jeg tror at skal man få det til... Både fra erfaring med lag, kommune, departement så tror jeg du må ha et konkret prosjekt som det går an å forholde seg til, og ta stilling til. Du vet disse OL-søknadene har jo vært en oppvisning i ønsker og drømmer og regninger som da skal gå til fellesskapet. Det er ganske «costloss». Det der og vise initiativ til å bidra med noe selv. Skal du få til noe... Det vet jo jeg som økonom og rådmann at hvis du kommer her og legger dette på bordet og det bare er tanker eller ønsker... Men det andre dilemma som du påpeker er jeg jo helt enig i er jo hvordan skal du greie altså å få da når det dukker opp nye aktiviteter hvordan skal vi da greie å ivareta det i et system som for så vidt er godt, men som selvsagt er til det tradisjonelle... Og det ser en jo.... Jeg er jo veldig imponert av disse som driver og hopper rundt i ulike varianter. Jeg skjønner jo at for ungdom så kan det være vel så spennende som en del tradisjonelle skiaktiviteter (...) Men det er altså noen strukturelle utfordringer ved å få det til.»

Et eksempel på et anlegg hvor man har fått det til etter at det ble gitt tilskuddssatser fra staten til utradisjonell, egenorganisert aktivitet er Arena Bekkestua. Dette er et multianlegg bestående av blant annet innendørs aktivitetshall og utendørs skatepark, driftet av Ungdom og Fritid hvor ungdom kan drive egenorganisert aktiviteter som skating, bmx, inline-rulleskøyter, dans og styrketrening. Det ble opprettet i 2006 da Glomsaker var ekspedisjonssjef. Han viser til at statens samarbeid med Bærum kommune i forbindelse av anlegget var for å: «...sende et signal om at det var viktig å engasjere altså de som drev med den type aktiviteter. Og det har jo vært en suksess så vidt jeg har

forstått.» Likevel var det kommunen som tok størstedelen av regninga, og dermed også risikoen for hvorvidt anlegget ville bli brukt. Skal man tro hjemmesiden til Arena Bekkestua oppstod arenaen som en egenorganisert møte- og aktivitetsplass for ungdom. Dette viser at penger kanalisert til anlegg utenom både NIF, særforbund, idrettslag kan gjennomføres med suksess.

Når det kommer til antall anlegg sier Skaset at det fra Idrettsmeldingen i 1992 har kommet mange flere, men at: «...når du lager anlegg så blir de fort overtatt av det organiserte» Dette stemmer for såvidt overens med forskning fra Australia, som viser at organisert idrett beslaglegger idrettsanlegg og nærmest kjeppjager egenorganisert aktivitet i anleggene (Jeanes, 2018). Utfordringen er at det ikke blir anlegg igjen til de som står utenfor den organiserte idretten. Aasmundstad viser likevel til at:

«Når det gjelder antall anlegg som er realisert, så er jo anlegg for egenorganisert aktivitet helt i front. Det er mindre, de er billigere, og de er stort sett utendørsanlegg. Sånn at du kan jo realisere hundrevis av anlegg for egenorganisert aktivitet og friluftsliv, på en svømmehall eller på en stor treflaters idrettshall selvfølgelig.»

Kapitlet innledet med at den egenorganiserte aktivitet mangesidig og udefinert. En slik uttalelse samler all form for egenorganisert aktivitet i en gruppe. Aasmundstad har sikkert rett i at egenorganiserte anlegg er helt i front, men det hjelper ikke en ungdomsgjeng som vil drive med parkour i et parkouranlegg at det har kommet nye turveier og skiløyper. Igjen kommer problemet «hva er det egentlig vi snakker om» opp. Ungdomsgruppa i dette tilfellet vil da kunne motargumenteres med at de ikke blir prioritert fordi «den egenorganiserte aktiviteten har fått flest anlegg allerede.»

Underkapitlet har vist utfordringer som at man ikke kan bygge etter ønsker og kommunenes økonomiske prioriteringer. Likevel vil man finne eksempler hvor man fra kommunal side «sprenger banken» om bare et prosjekt blir lagt frem riktig. Hvordan kan eksempelvis Oslo kommune delta i et spleiselag på en elitehoppbakke i Holmenkollen til 1,8 milliarder kroner, når målet med anleggsutbygging er å nå flest mulig? Det neste kapitlet vil gå i dybden og diskutere hvordan anlegg for egenorganisert aktivitet møter utfordringer i et maktspill hvor nettverk og relasjoner spiller inn.

6.2.3 Spillet om idrettsanleggene

Å kunne definere sitt anleggsbehov er en viktig forutsetning for å få gjennomslag i anleggspolitikken (Bergsgard, 2017). Vi så i forrige underkapittel at det fra informanthold ble problematisert at man ikke kan bygge etter ønsker, at noen må ta vare på anlegg om det ikke er noen klubb til å drifte det, samt sikkerheten det er for en kommune å bygge for noe til tradisjonell idrett som man kan dokumentere at blir brukt. Dermed når ikke avanserte, egenorganiserte anlegg opp. Tidligere forskning (Bergsgard, Nødland, Seippel, 2009; Nenseth, 2009; Rafoss & Tangen, 2017) har vist at det foregår et maktspill om hvilke idrettsanlegg som skal bygges. Informantene beveger seg ikke inn på maktspillet. Det kan det være flere grunner til, eksempelvis at de alle har fartstid som brikker i et slikt spill. Eller motsatt, at spillet om de fleste anleggene foregår i kommunene, og dermed lavere i hierarkiet enn deres posisjon. Dette underkapitlets mål er å belyse den egenorganiserte aktivitetens utfordring gjennom manglende kapital i et spill om makt og innflytelse over anleggsbygging. Her vil maktbegreper hentet fra Bourdieu og det teoretiske rammeverket, samt en artikkel fra Bergsgard (2017) kalt «Spillet om idrettsanleggene» ligge til grunn.

I tiårene etter andre verdenskrig og NIFs opprettelse fikk den spesialiserte formen for idrett, konkurranseidrettene, hegemoniet (Bergsgard, 2005). Denne kraftige utbyggingen av anlegg for konkurranseidrett har hatt et begrenset nedslagsfelt – det offentliges brekkstang for en allsidig idrett for alle har sviktet (Tangen, 2011). Dette samsvarer ikke med forrige underkapittels påstand fra Aasmundstad om at den egenorganiserte idretten har fått flest anlegg, men stemmer med Idrettsmeldingen fra 2011-12 hvor det står at egenorganisert aktivitet gjennom «friluftsliv er den anleggs-kategorien hvor flest anlegg har mottatt spillemidler i perioden. Dette er i tråd med befolkningens anleggsbruk» (Meld. St. nr. 26, 2011-2012, s. 52). Tangen har likevel et poeng: Flest anlegg betyr ikke flest penger. Eksempelvis er støtten til fotballanlegg fire ganger større målt i kroner enn støtten til friluftsanlegg (Meld. St. nr. 26, 2011-2012, figur: 6.11). Fotball dominerer stort når det gjelder antall anlegg som har fått spillemidler siden oppstarten (Rafoss & Breivik, 2012, s. 28). På de neste plassene kommer de store hallidrettene og skiidrett. Siden 2000 har halvparten av spillemidler til anlegg vært fordelt til de to anleggstypene fotballanlegg og flerbrukshall (Meld. St. nr. 26, 2011-2012, s. 52). Dette kan sees i sammenheng med

særforbundenes størrelse, hvor fotball- ski- og håndballforbundet er de tre største, og viser i så fall særforbundenes styrke i anleggsdiskusjonen. Paradokset er at anlegg for egenorganisert aktivitet er mange, men at spillemidlene er få. Det er tross alt på slike arenaer folk i all hovedsak driver sin idrettsaktivitet, også de unge (Meld. St. nr. 26, 2011-2012, s. 45; Bergsgard 2017). Rafoss & Breivik (2012) konkluderer med at det er de åpne og lett tilgjengelige anleggene, tilrettelagt for individuell aktivitet utenom idrettslag (som lysløyper, turstier, treningssentre) som øker i bruk. De føyer til at det er de åpne anleggene som er mest egalitære og kjønnsbalanserte, mens de tradisjonelle idrettsanleggene derimot har større klasseforskjeller og er dominert av menn. Der det i NIFs begynnelse altså var konkurranseidretten som hadde hegemoniet, hevder Rafoss & Tangen (2017) at det i perioden fra 1989-2011 har skjedd en sterk økning i uorganisert trening, og at denne nå er den mest sentrale treningsformen. En kan altså si seg enig med sitatet fra Tangen (2011) om at det offentliges prioritering av konkurranseanlegg har gått på bekostning av idrett for alle. Hvorfor har det da blitt slik at man bygger anlegg for noen, og ikke for alle?

«Det er ikke nødvendigvis en objektiv vurdering av de reelle behovene som styrer prioriteringene, de skyldes mer ulike idretters posisjon i idrettsfeltet, de nettverk de kan spille på, den kompetansen de besitter og, ikke minst, evnen til å fremstille egne behov som mest presserende» (Bergsgard 2017).

Det har altså skjedd en forskyvning fra «government» til «governance», altså fra formell til uformell politisk påvirkning på anleggspolitikken. På tross av klart regelverk og formelle prosedyrer for hvordan søknader skal behandles påvirkes behandlingsrekkefølgen av uformelle prosesser (Rafoss & Tangen, 2011). Posisjon trumfer visjon. Sitatet ovenfor kan følges opp med at idrettslagene selv svarer at de spiller en helt sentral rolle i alle fasene av en utbygging (Bergsgard, Nødland & Seippel, 2009). Ved kommunale anlegg er det kommunen og idrettslaget som trer fram som helt sentrale aktører. Sponsorer og rike onkler bidrar med finansiering. Et eksempel er i Randaberg hvor «en rik onkel» bidro til å bygge ny fotballhall. Dette fikk kommunen til å strekke seg lenger enn de hadde tenkt for å få prosjektet realisert (Ersland, 2008). Avtalen for kommunen blir på ett sett for god til å avslå, selv om det ikke nødvendigvis er en fotballhall som topper kommunes behovsanalyse. Dette viser at økonomisk kapital kan gi enkeltpersoner maktinnflytelse over prosesser som skal gå til fellesskapet. Et annet

eksempel som trekkes frem hos Bergsgard (2017) er en studie hvor Nenseth (2009) sammenligner utbygging av kunstgressbaner og svømmehaller i Oslo. Her vises det til hvordan fotballsiden fikk et diskursivt overtak i fortellingen om, og forståelsen av, anleggsbehovene:

«Kunstgressatsingen underbygges av de positive fortellingene om fotball og de begredelige fortellingene om bad, og illustrerer en form for kulturelt hegemoni eller diskursiv makt som fotballens aktører innehar, i motsetning til svømmehallens interesser» (Nenset, 2009, s. 175).

Der NFF viser til «nytt fotballoventyr», «kunstgressgenerasjon», «fotballhovedstad» og «ny tidsalder» (Bergsgard, 2017) stilles det ikke spørsmål ved hvorvidt Oslos anleggsbehov er flere fotballbaner eller andre typer anlegg. En slik form for diskursiv, eller symbolsk, makt, tas for gitt. Man kjøper beskrivelsen av tingenes tilstand, og det opponeres knapt mot, selv ikke blant Oslo idrettskrets eller Oslo kommune. Alliansebyggingen mellom idretten/fotballen og media bidrar til å gi fotballen det diskursive hegemoniet knyttet til anleggsbehovet i Oslo. Selv om dekningsgraden klart var høyere for fotballanlegg enn svømmehaller, vinner fotballen frem gjennom nettverksarbeid og lobbyisme. Eksempelet manifesteres ved at det ikke har blitt bygget nye bad i Oslo siden 1983, og at Oslo har den dårligste dekningsgraden av bad pr innbygger i landet (Bones, 2016). Bergsgard (2017) viser til at nettverk utenfor de offisielle kanalene er avgjørende for å nå gjennom med anleggsbygging. Gjennom en type styringskoalisjon mellom aktører fra næringsliv, idrettssiden, kommuneadministrasjon og politikere skapes en slags «forrangsmakt», altså at deres forståelsesmåter blir den ledende forståelsesmåten. Denne styringskoalisjonen, eller uformelle nettverket, innehar symbolsk makt til å definere situasjonen, påvirke det politiske feltet og dermed omrokere politiske beslutninger.

Ressursene i slike nettverk kan ved bruk av Bourdieus begrep kalles sosial kapital. Tette, og delvis ekskluderende nettverk kan være viktig for å øke effekten av andre kapitalformer. Den sosiale kapitalen påvirker den dominerende forståelsen på feltet av hva som er viktig og hvem som med troverdighet forvalter denne fellesforståelsen, altså kulturell kapital (Bergsgard, 2017). Denne kapitalen mangler generelt den egenorganiserte aktiviteten, og spesielt egenorganisert aktiv ungdom. Voksne politikere,

media og idrettsledere bidrar til å skape en form for kulturelt hegemoni for noen idrettsaktiviteter. Eksempelvis blir det helt greit å bruke milliarder på nytt Holmenkollanlegg, når media kun rapporterer om norske løpere som bader i gull og solskinn og politikere som soler seg i glansen av internasjonal suksess. Det deles ikke ut gullmedaljer i egenorganisert aktivitet, den dekkes knapt av media og dens fremspring som ungdomsaktivitet distanserer den fra voksne politikere. I Nenseths (2009) sammenligning av fotballbaner og svømmehaller viser Bergsgard (2017) til at det også er sentralt at svømmehallene i mindre grad går til organisert aktivitet, og at denne typen aktiviteter behov har blitt nedprioritert. Organisert idretts vektlegging av spesialiserte anlegg har gått på bekostning av egenorganisert idretts behov for mer åpne arenaer.

Vi ser dermed at den egenorganiserte aktiviteten i et spill om innflytelse på anleggsbygging og midler mangler kapital til å nå opp. Det ligger i den egenorganiserte aktivitetens natur at den ikke er nettverksdrevet. Likevel er det nettopp dette som er Tvergass' mandat: Å samle kunnskap og informasjon om egenorganiserte miljøer for å kunne tilrettelegge for denne type aktiviteter. Gjennom å åpne for en slik kanal viste tidligere kulturminister Helleland at hennes makt trumfet nettverksalliansene. Det sies at idretten utvikles på grasrota, men uten at noen på toppen hadde kikket ned på tærne sine, ville idrettsfeltet også fremover vært dominert av idrettsaktivitetene med den største kulturelle kapitalen. Nå viser Bergsgard (2017) til at de tradisjonelle særidrettene er noe på tilbakegang når det gjelder aktivitet, mens de mer individuelle og egenorganiserte er på fremmarsj. Dette viser viktigheten av en kulturminister som engasjerer seg i et «glemt politisk felt». Skaset ble i kapittel 6.1.1 sitert på at kulturministerne i hans periode manglet faginnsett på idrettsfeltet, og lett lot seg rive med av impulser (eksempelvis OL på Lillehammer, VM i Trondheim 1997 etc.). Denne typen politisk styring kan antas å være mer påvirkelig av økonomisk, symbolsk og kulturell kapital av ulike aktører i spillet. Helleland kalte seg selv idrettsminister, og har ved opprettelsen av ressurscenteret brukt ny forskning og tatt et oppgjør med etablerte kulturelle sannheter. På spørsmål om hvorvidt man kan toppstyre idrettsbevegelsen svarer Skaset «*Nei, idretten lever sitt eget liv*». Helleland har vist at man i hvert fall kan påvirke.

Oppsummert for kapittel 6.2 brukes et sitat fra Aasmundstad som jeg anser som hovedfunn på underproblemstilling 2: «Hvordan har ekspedisjonssjefer i

kulturdepartementet erfart prosessen rundt å legge til rette for ungdoms egenorganiserte aktivitet?»

«Jeg oppfatter jo ikke at det er vond vilje verken på statlig nivå, fylkeskommunalt, kommunalt nivå. Men man famler rett og slett litt fordi den gruppa man søker å nå ikke er veldig lett avgrensbar eller identifiserbar. Det er egentlig bottom line, det er utfordringen.» (Aasmundstad).

6.3. Egenorganisert aktivitet – et trekk i samtiden?

Kapittelet vil under 6.3.1 gjøre rede for Hellelands egne ord om den idrettspolitiske prosessen for egenorganisert aktivitet og opprettelsen av Tverga fra tiden hennes som kulturminister. 6.3.2 vil se på likheter mellom den utradisjonell, egenorganiserte aktivitetens egenart og samtidstrekk fra Beck, Baumann, Giddens og Aakvaags samtidsdiagnostikk.

6.3.1 Den politiske prosessen frem mot Tverga

Denne studiens hovedproblemstilling er *Hvordan har den idrettspolitiske prosessen knyttet til egenorganisert aktivitet, fortrinnsvis for ungdom, utviklet seg fra idrettsmeldingen i 1992, via 1999 og 2011/2012 frem til opprettelsen av et ressurscenter for egenorganisert aktivitet i 2018?* Dette underkapitlet kommer til å gi et innblikk i den politiske prosessen mot slutten av denne perioden, fortrinnsvis fra Hellelands inntreden som kulturminister i 2015 og prosessen frem mot opprettelsen av Tverga. Helleland forklarer:

Altså ganske tidlig etter at jeg ble utnevnt som idrettsminister, så ønsket jeg å se på hva vi kunne gjøre på selve idrettsfeltet som omhandlet alt annet enn det som bare var organisert. Fordi jeg opplevde selv at det var veldig mange barn som falt utenfor den organiserte idretten. Særlig så jeg en økning også etter at vi har fått et større mangfold i Norge. En økning mellom dem som deltar og dem som ikke deltar. Som politiker har jeg registrert en utvikling og et klasseskille i idretten av de barna som har ressurssterke foreldre i den forstand at de er med på dugnad, de kjører til trening, de er med på kamper, de sender av gårde ungene på cuper. Og så har du de barna som blir holdt helt utenfor. Og det er mange grunner til at de holdes utenfor. Det er både at organisert idrett er ganske dyrt. Og særlig for mange av de foreldrene der som vi snakker om, som har flere barn. Men det handler også om kunnskap om det norske samfunnet, og hvor viktig idretten er for våre fellesskap. At barna skal få tilhørighet og lokal identitet. Men også kjennskap til at man må for eksempel delta på dugnad og at du må følge opp barna dine.

Så ut ifra den erkjennelsen tenkte jeg at her må jeg prøve å ta tak i idrettspolitikken som sådan, og prøve å se hva vi kan gjøre for at norsk idrett

skal oppfylle mandatet sitt. For når norsk idrett får så stor del av tippe- av overskuddet av norsk tipping, så er det fordi at de skal oppfylle mandatet, nemlig å nå ut med tilbud til aktivitet for alle. Ikke minst alle barn. Men det gjør dem jo ikke. De er jo ikke i nærheten av å oppfylle det. Og da hadde egentlig en konklusjon av det blitt at, vel, hvis man ikke oppfylder mandatet sitt, ikke er i stand til å fylle et større og større tap av barn som ikke klarer å favne innen organisert idrett. Da må vi jo begynne å ta en del av overføringene som skal gå til NIF, og gi til andre. Fordi det er langt ifra noe måloppnåelse for det som vi som politikere har satt som mandat. Så da gikk jeg jo veldig tydelig ut, og sa at jeg ønsket at denne regjeringen skal satse mer på egenorganisert idrett. Både aktiviteter rundt om i lokalmiljø, som andre organisasjoner driver, og å åpne for mangfold for hvordan det der skal drives. Så kommer jo problemet, hvem skal få pengene? Hvordan skal det her kanaliseres. Men det viktige var jo å komme med signalet. Det satte jo i gang en del motkrefter, særlig fra sentralt i Norges Idrettsforbund. Dem, det var jo ganske tydelig at de mislikte den nye linja, som jeg la som minister, og det tror jeg nok er første gang at en minister har uttalt, at nå skal vi satse på egenorganisert idrett» (Helleland).

Dette sitatet finner jeg aktuelt av flere grunner: Først trekker Helleland frem Norge som del i en globalisert verden med et større mangfold. Som beskrevet i kapittel 4.1.1 skriver Beck at globaliseringen sprenger gamle grenser, og at det derfor må tas et oppgjør med den metodologiske nasjonalismen fra industrialismen. Oversatt kan vi si at Helleland nå tar et oppgjør med det metodologiske synet på hva idrett er og hva det tradisjonelt har vært. Hun vurderer en idrettsutøvelse som stadig er i endring, blant annet gjennom økte kostnader, og kritiserer, som vi har sett tidligere NIF for å ikke henge med i tiden. Her understreker hun også at de ikke oppfylder mandatet sitt.

Beck skriver videre at industrisamfunnets enhetlige, avgrensede, endimensjonale og homogene sosiale prosesser og identiteter endres til et preg av mangfold, åpenhet, flertydelighet og grenseløshet i senmoderniteten. I så måte fremstår NIF som hengende igjen i industrisamfunnet, ettersom organisasjonen består av enhetlige, avgrensede, endimensjonale og homogene spesialidretter gjennom særforbund. Ut fra teorien til Beck kan det derfor argumenteres for at dersom idrettspolitikken skal henge med i en senmoderne tid har ikke Helleland noen andre valg enn å gi midler utenfor NIF om

målet om idrett for alle skal nås. Beck trekker videre inn økt innvandring som globaliseringsfenomen, og NIF sier selv at de har utfordringer med å inkludere barn og unge med innvandrerbakgrunn (NIF, 2020a). Studien har tidligere drøftet at det må være grenser for hva NIF skal ha ansvar for, om ikke også integrering. Samtidig må en organisasjon som har satt seg fore om idrettsglede for alle være nettopp integrerende. Da den organiserte idretten i liten grad reflekterer flerkulturell praksis (Walseth, 2004), underbygger dette Hellelands bekymring for de som faller utenfor, samt for initiativet om å tenke nytt og alternativt for å øke inkluderingen.

Helleland tar videre opp økonomiske forskjeller som barriere for deltakelse. Her er hun i tråd med tidligere forskning som viser at profesjonalisering av idretten, økende kostnader og krav om mer intensiv foreldreinvolvering – kan tenkes å bidra til en mer ekskluderende barne- og ungdomsidrett i framtida (Strandbu, Gulløy, Andersen, Seippel, & Dalen, 2017). Jamfør påstander i kapittel 6.1.3 faller «økonomiske barrierer for deltakelse» i kategorien «problem som kun kan løses med mer penger til NIF». I løpet av studieperioden har idrettens andel av spillemidlene økt jevnt og trutt til 2.861.500 i 2020 (NIF, 2020b) Likevel kan det virke det som om de økonomiske forskjellene bare øker (Jakobsen, 2018). På idrettstinget i 2019 vedtok riktignok NIF enstemmig at alle barn skal få være med på leken uavhengig av familiens økonomi eller engasjement (Skansen, 2019). Dette skjer likevel først etter at Helleland har utlyst midler til et ressurscenter utenfor NIF-paraplyen. Sett fra den siden er opprettelsen av Tverga i seg selv et virkemiddel for å presse NIF til å arbeide for å holde medlems- og utstyrsutgifter i den organiserte idrett nede.

Avslutningsvis i sitatet tar hun opp en utfordring som også har blitt lansert i de to foregående kapitlene: Hvem skal få pengene? Hvordan skal økt satsing på egenorganisert aktivitet for barn og unge kanaliseres? De øvrige informantene kommenterer ikke videre om denne utfordringen, men Helleland beretter om en løsningsorientert prosess:

«Det som skjer er at i Stortinget, når man skal begynne å få til et forlik, da sitter Venstre her, de har jo lenge vært pådriver for å styrke egenorganisert idrett. De får inn en merknad om at man skal sette av penger til et eget... Forsterka ressurser eller et eller annet sånt noe. Det må hvert fall kanaliseres ressurser til det. Om det står at det er et senter eller en virksomhet, det vet jeg ikke. Hvert fall så får vi

tilbake merknaden, så tenker jeg at okei, hva skal vi gjøre med den. For jeg var jo imot å opprette en ny parallell organisasjon til NIF. For da faller jo hele poenget bort. Men du må ha en slags form for organisering på det. Så sitter vi og diskuterer mange alternativer i departementet, så sier jeg at vi må ha en slags enhet som koordinerer det. En enhet som kan ha kompetansen, og som kan også være i stand til å dele ut penger til dem som søker, og som viser at det her er bærekraftig aktivitet. Altså det er ikke bare en gjeng som sier at vi skater, og så sitter man ååå så kult. Altså vi må vite at det her er noe som når ut til mange i de aktuelle lokalmiljøene. Så da bestemte vi oss for at, okei da må vi sende ut en utlysning da, hvem er det som kan være ansvarlig for en slik enhet. Et sted hvor vi kan sende penger til, og vite at det blir kvalitetssikret. Så sendes det på utlysning. Så kommer det flere som ønsker å være med i den anbudsrunderen, og som kommer med tilbud på hvordan de kan drive virksomheten sin. Og vi vurderer jo ulike modeller, og bruker ganske mye tid på det. Går veldig dypt ned i materien på detalj, fordi at vi må sikre oss at her får vi faktisk utbytte av de pengene som er satt av. For det verste som kan skje for den egenorganiserte idretten er hvis det her faller i fisk etter noen år. Og viser seg at det ikke er liv laga, fordi det er useriøse personer som driver det. At det ikke kommer ut til aktører som kan benytte seg av pengene, at det ikke blir aktivitet ut av pengene. Og jeg var også opptatt av at her skal det ikke være masse administrasjon, masse byråkrati. Pengene skal gå til aktivitet. Så jeg var veldig opptatt av at vi må ha en bærekraftig modell. Hvis ikke så var det... kunne man aldri prøve ut noe sånn igjen. Så da bestemte vi oss da, og landa på hva det skulle bli til slutt. Det var liksom historien. Så enkel og så vanskelig».

Jeg finner Hellelands avslutning svært treffende: «Så enkelt og så vanskelig». Gjennomgangen av idrettsmeldingene i kapittel 3 viser at man fra statlig hold har vært bevisst nye idretter, organisasjonsformer og ungdomstrender gjennom hele studieperioden. Denne studiens funn har vist at det fra statlig hold nettopp har vært «så vanskelig» å treffe disse gruppene og miljøene med midler. Og «så enkelt» gjorde KUD, med Helleland og Venstre i spissen, noe med det.

6.3.2 Trekk i tiden

Dette kapittelet vil diskutere studiens samtidsdiagnostiske teoretiske rammeverk opp mot forskning på egenorganisert aktivitet og informantsvar fra Helleland.

Antallet utøvere som bedriver utradisjonell, egenorganisert aktivitet og lifestyle sports har hatt en stor økning på verdensbasis de siste tiårene (Säfvenbom et al., 2018a). Dette har skjedd på tross av politisk og folkelig motvilje, før man for studiens fokusperiode har sett en økende allmenn aksept og anerkjennelse for «nye aktiviteter».

For å finne forklaringen på hvorfor utradisjonell egenorganisert aktivitet øker finner jeg det aktuelt å trekke frem Aakvaags (2008) teori om tradisjonenes fall: Tradisjonenes evne til å regulere sosialt liv har sunket fra og med 1970-tallet. Tradisjoner utfordres av økende globalisering og utleiring, men utsettes også for eksaminering, problematisering, kritikk, revisjon og forkastelse som følger av institusjonell refleksivitet. Som et resultat mister tradisjoner sin gitte, uproblematisk karakter og den naturlige autoriteten som ligger i tradisjonelle skikker, tanker og organiseringer. For ungdom har nå valg og refleksivitet erstattet tradisjon.

Jeg kommer videre til å gå i dybden på tradisjonenes fall og ungdoms valg og refleksivitet. For å eksemplifisere poengene kommer jeg til å bruke eksempler fra teksten *'How can you enjoy sports if you are under control by others?' Self-organized lifestyle sports and youth development* av Säfvenbom, Wheaton & Agans (2018). Innledningsvis beskriver hovedforfatter sin observasjon av en ungdomsgruppe fra rundt 13-30 år som har fått en gymnastikksal å boltre seg på i tre timer. Ungdommene kommuniserer på ulike språk og støtter opp om hverandre. Blant observasjonene som beskrives er mangelen på en «voksenperson», en leder eller trener, som tradisjonelt har vært normalt for en idrettsgruppering. Beskrivelsen stemmer godt overens med Becks forklaring av ungdommers utforskertrang: Ungdom tvinges til å forstå seg selv som sine egne skapere og organisere seg i et eksperimentelt, utprøvende liv. Ungdom utfordrer det normale og både skaper og påvirkes av nye trender (Beck, 1997). En voksenperson eller trener vil i så måte hemme ungdommenes utforskning.

Mangel på en trener er ikke det eneste kjennetegnet på utradisjonell, egenorganisert aktivitet, i artikkelen referert til som *lifestyle sport*, som artikkelen trekker frem. Den

skiller seg også fra tradisjonell regelstyrt, konkurransedrevet, institusjonalisert og organisert idrett som oftest utøves i spesifikke grupperinger ut fra alder, kjønn, og ferdighetsnivå, uten rom for forskjeller og ulikhet. Her fremstår egenorganisert aktivitet åpen for nye muligheter og endringer. Aktiviteten utøves oftest i uformelle settinger uten klare grenser og uten voksenkontroll- eller styring. Säfvenbom et al. (2018a), viser videre til forskning på egenorganiserte aktivitetskulturer innenfor skateboard og parkour, hvor viktigheten av gruppeinkludering og identitet trekkes frem.

På spørsmål om opprettelsen av Tverga var Hellelands forsøk på å svare for samtiden svarer hun:

Jeg tror jo også fordi vi er blitt mer og mer individfokuserte og at vi setter våre behov foran å ta til takke for det andre kan tilby oss, og så er det et sånt mangfold av tilbud også, ikke sant. Også fordi vi har blitt mer mobile. Og hvis man har lyst å gå på et klatrekurs som er i en annen kommune enn din egen, så gjør man gjerne det. Og så ser man det nå at man har en andre- og tredjegerasjon som går veldig langt for å oppfylle barna sine ønsker og behov. Og det kan vi jo diskutere om er et gode eller ikke. Det kan jo... Det trenger ikke bare være det. Men vi ser jo at den altoppførende foreldregenerasjonen, de gjør jo alt for sine barn. Så barn får jo akkurat det også dem peker på. Og det gjør at de har ingen grenser på hva som er mulig for sin aktivitet eller ikke. Så at dette her er et resultat av tiden vi lever i, både fordi vi har en foreldregenerasjon som så til de grader også er med å følge opp og er en del av aktiviteten, og legger til rette og kjører rundt ikke sant, og da at du har barn og unge som da også stiller helt, helt andre krav enn det et idrettslag kan tilby.

Det første Helleland legger vekt på er en utvikling hvor nordmenn er blitt mer individfokuserte, hvor vi setter våre egne behov først. Her er hun på linje med teori fra Beck og Aakvaag: I fraværet av «tilskrevne» eller «innfødte sosiale posisjoner og forventninger må enkeltindividet selv ta ansvar for å regulere sitt eget livsløp. Samtidig som vi er mer individfokuserte og ønsker å velge selv, siteres Aakvaag i kapittel 4 på at vi i den nye modernitetens samfunnsorden med destabilisering og destandardisering er dømt til å gjøre livsvalg. For å eksemplifisere velger jeg å bruke informanten «Simen» fra artikkelen 'How can you enjoy sports if you are under control by others?' Self-

organized lifestyle sports and youth development (Säfvenbom et al., 2018a). Han beskriver noen smertefulle år på fotballbanen hvor han kun deltok «fordi alle de andre var med». Som 12-åring sluttet han og oppdaget at han dermed ble en «outsider». Simen beskriver sin fascinasjon for Asiatisk historie, og fortsetter med aktivitet som Kung Fu. Dette slutter han med da klubben ønsker at han skal representere dem i konkurranser, noe han ikke ser poenget med. Da Simen ble 16 år var han gammel nok til å ta fallskjermhopplisens og tok, etter foreldrenes godkjenning, toget alene til en fallskjermklubb. Fire dager senere hoppet han alene fra et fly, assistert av to instruktører. Der samtidsdiagnostikken viser til fravær av tilskrevne, innfødte sosiale posisjoner, viser historien til Simen at dette fraværet gjerne kommer til syne når man går fra barn til å bli ungdom. Som barn drev han med fotball fordi alle andre gjorde det, før *avantgardismen*, som beskrevet av Beck i kap. 4.1.3, slår inn som ungdom. Simen passer altså godt inn i både Becks ungdomsbeskrivelse og kosmopolitteori. Han ser ut over norske tradisjonelle aktiviteter, og er preget av åpenhet, flertydelighet og grenseløshet. Det passer også inn med Hellelands uttalelser fra forrige sitat om at vi er blitt mer mobile. Simen deltar på Kung Fu på andre siden av byen, og tar toget alene for å starte med fallskjermhopping. Dette skjer etter tillatelse fra foreldrene, og da er det, som Helleland sier, ikke noe grenser for hva som er mulig for sin aktivitet. Her kan også *livspolitik*, et av Giddens fire uttrykk for posttradisjonell refleksivitet, inkluderes. Der den emansipatoriske politikken i industrisamfunnet dreide seg rundt menneskers livssjanser, dreier den i dagens senmoderne samfunn rundt *livsstil*. Utfordringen for ungdom i et slikt samfunn er at det ikke lenger finnes holdepunkter som tradisjon, Gud, natur, eller at flokkmentalitet for å argumentere for hvordan livene våre leves best lenger (Giddens, 1991; Aakvaag 2008). Simen må ta ansvar for eget liv og staker ut sin vei.

Simen er ikke representativ for all norsk ungdom, men representerer en gruppe ungdom som ikke finner seg til rette i den organiserte idretten, men som likevel ønsker å være i aktivitet. Han beskrives som frempå og uredd, og våger å oppsøke grupper og miljøer. Ikke all ungdom har den samme selvtilliten. Med opprettelsen av Tverga vil det finnes et mellomledd som kan sette ungdom både med og uten Simens vågemot i kontakt med aktuelle miljøer. Säfvenbom et al. (2018a) argumenterer for at lifestylesport kan være et godt alternativ for ungdom som faller utenfor organisert idrett. Ambisjonen til Tverga er at alle skal kunne drive med en aktivitet de liker og ta del i et inspirerende fellesskap. På

spørsmål hvor stort Tverga og satsingen på egenorganisert aktivitet kan bli, svarer Helleland:

«Jeg tror det kan bli så stort som helst. For det er ingenting som tilsier at kommende generasjoner kommer til å etterspørre organisert aktivitet... Det er en stor debatt, et stort stykke arbeid, men det tror jeg er nødvendig, og det håper jeg at det neste styret for den neste 4. årsperioden vil ønske å gå inn i. Hvis ikke er jeg redd for at de gjør seg mindre relevant. Men på den annen side så den egenorganiserte idretten og virksomheten der, noe av dens egenart er jo nettopp at den må utvikle seg i takt med markedet, skulle jeg til å si i behov/etterspørsel. Og det blir helt feil hvis politikerne nå ... stortinget eller regjering sier: Ja nå skal vi sette oss som mål at det skal bli så stort, eller gjør det til det og det, vi skal ansette 40 stykker i administrasjonen, det skal ikke /være politisk styrt. Det må være behov/etterspørsel som styrer det.» (Helleland).

Helleland innleder med at det ikke er skrevet i stein at organisert aktivitet vil ha samme store oppslutning i fremtiden. Her vil jeg trekke en tråd til Giddens begrep *det reflekssive selvet*. Svaret på spørsmålet «hvem er jeg?» kan ikke lenger besvares av tradisjon eller standardbiografier. Man må navigere og finne sin bane gjennom det posttradisjonelle terrenget. Hellelands påstand om at det er ingenting som tilsier at kommende generasjoner kommer til å etterspørre organisert aktivitet kan virke i overkant bombastisk all den tid NIF er Norges største folkebevegelse. Dette stemmer overens med en Svensk studie, som viser til at pengene mot foreningsidretten (organisert idrett) bare øker, men at foreningene ikke lenger har kunnskapen om å nå de unge. tenåringer ønsker å styre sin egen tid og selv velge hva. Og når man vil trene (Lundvall & Sundblad, 2017). Store deler av dagens tradisjonelle idrettsgrener og aktiviteter blitt skapt- og etablert seg i industrisamfunnet. Internasjonal idrett fremstår stakk konservativ (Helleland, hentet fra Bugge, 2017), og politisk har idrettsfeltet hengt etter andre politiske områder (Bergsgard, 2005). Dersom idrettsfeltet tar igjen disse andre områdene skal en ikke se bort ifra at Helleland kan ha rett i påstanden. Informanten Marte fra artikkelen *'How can you enjoy sports if you are under control by others?' Self-organized lifestyle sports and youth development* (Säfvenbom et al., 2018a) forteller om et typisk liv i den organiserte idretten, som endte opp på benken på det lokale håndballaget. Hun valgte da å bytte til den tradisjonelle sykkelklubben, men gikk lei av det hun kaller et «regime». Løsningen for Marte ble

downhillsykling og freeskiing som hun har bedrevet i flere år. Marte er et godt eksempel for Giddens beskrivelse av den *selvbiografiske fortellingen* (fra kap. 4.1.2): Selvfortelling gjenforteller kronologisk hvem man har vært, er, og hvem man ønsker, eller ser for seg, å være i fremtiden, gjerne i lys av moralske idealer. Denne selvfortellingen kretser rundt *meg*, med den offentlige verden rundt. Identitetsvalg integreres i individets ulike praksiser og gir dem en gjenkjennelig, ytre form. Marte reflekterer i artikkelen rundt sine historiske idrettsvalg og veien mot der hun er i dag. Følgende sitat fra artikkelen viser at Marte har funnet *sin bane*:

I can't stop biking now. It would be like divorcing me from one half of my body and thus say goodbye to an important half of my family, and I don't want to do that ... We are after all talking about my life (Marte, i Säfvenbom et al., 2018a, s 11).

En annen interessant observasjon er Martes beskrivelse av hvordan hun opplever å sitte på downhillsykkelen: *Everything flows – in the activity and in the group. Everything flows so insanely good – and I am part of the flow* (Marte, i Säfvenbom et al., 2018a, s. 11).

Denne beskrivelsen viser egenverdien som oppstår av aktivitetsdeltakelsen i seg selv, uavhengig av hvem som har best teknikk på sykkelen eller kommer først ned bakken. Hennes beskrivelse av *flow*, som jeg velger å oversette til flyt, aktualiserer samtidig Baumanns teori om den flytende moderniteten (senmoderniteten). I et slikt samfunn hvor ingenting er fast, men flyter, forsvinner både klasse, nasjon og kjønn som identitetspillarer. Oversatt ser vi, som nevnt tidligere i kapitlet, at den egenorganiserte aktiviteten går på tvers av klasse, nasjonalitet, kjønn og ferdighetsnivået og bærer preg av flyktighet, forandring og nytenkning. Og som Marte forteller flyter både aktiviteten og gruppen.

Helleland beskriver i forrige sitat at deler av den egenorganiserte aktivitetens egenart er at den må utvikle seg i takt med markedet ut fra behov/etterspørsel. Dette er nok et felt som aktualiserer Baumanns perspektiv. Hans fire punkter om marked og konsum, beskrevet i kapittel 4.1.4, viser at man må gjøre forbrukervalg og konsum av varer og tjenester for å konstruere sin identitet. Konsum skaper ikke homogenitet, men er forskjellskapende. Dette gjør identitet episodisk, ettersom man blir shoppende rundt av

tilbud i frykt for å gå glipp av noe. Baumann trekker særlig frem at ungdom er mer åpne for en pointillistisk livstil ettersom avvik er blitt det nye normale. I tillegg legger Baumann vekt på at *nyttelse* har erstattet *ytelse*. Konsumsamfunnet er opplevelsessøkere ute etter behag, gode opplevelser, og i Martes tilfelle: Flyt. Skal man følge Baumanns teori om at stadig flere institusjoner ender i smeltedigelen i et stadig mer flytende samfunn hvor enkeltindividet bestemmer mer og mer av egen tid og livsstil vil markedet og behovet for nye aktiviteter basert på egne ønsker og premiss bare øke.

På trossa av den økende individualiseringen i samfunnet må fortsatt samfunnsmedlemmene integreres. I kapittel 4.1.5 viser jeg til Baumanns beskrivelse av hvordan staten fra industrisamfunnet til den flytende moderniteten har gått fra *tvang* til *forførelse*. Overført til studiens relevans vil jeg trekke frem målet om økt aktivitet for ungdom. Et av virkemidlene for å stimulere til aktivitet er strategiutvalgsmeldingen og Stortingets forslag om en time fysisk aktivitet i skolen hver dag (St. innst. 51 S, 2017-2018). Fra Baumanns perspektiv kan man her argumentere for at en slik bestemmelse vil føre til fysisk aktivitets-«tvang» for elevene, i stedet for å forføre. Jeg kommer ikke til å gå videre inn på dette, ettersom jeg anser det som et sidespor for studien. Jeg finner det likevel aktuelt som et innspill i debatten, da jeg har langt større tro på å at inaktiv ungdom må forføres til aktivitet, enn å påtvinges aktivitet de ikke nødvendigvis ønsker.

Under kapittel 4.1.6 beskrives Baumanns teori om konsum og systemisk reproduksjon. Staten blir ikke borte, men dens totalregulering sviner i overgangen fra industrisamfunnet til den flytende moderniteten, og erstattes av markedet. For hvert problem som oppstår finnes det en vare eller tjeneste. Som en studieaktuell parallell vil det å ønske å være i aktivitet, men ikke finne seg til rette i den organiserte idretten være et «problem». Ettersom det er ønskelig fra staten at barn og unge er i aktivitet vil opprettholdelsen av en monopolorganisasjon i form av NIF hindre markedet i å utfolde seg med «varer og tjenester». I samme kapittel siteres Aakvaag (2008) på at «Markedet og dets varer og tjenester har blitt funksjonelt uunnværlig for strukturelt frisatte individer som skal få den flytende moderniteten til å gå rundt». Med tilbakeblikk på stortingsmeldingene kan vi si at staten har vært oppmerksom på at nye, utradisjonelle aktiviteter både finnes og vokser, uten at det man helt har visst-, eller klart å gi støtte for å slippe det ordentlig til på markedet.

Videre skriver Baumann at alle forbruksprodukter brukes opp. Dette skaper permanent mangeltilstand og funksjonell misnøye, som tvinger konsumentene ut på markedet på jakt etter nye eventyr og opplevelser. Jeg ser på dette som et interessant, men samtidig manglende, innspill i frafallsdebatten. Fra et slikt synspunkt er det ikke overraskende at ungdom faller fra den organiserte idretten i ungdomstiden etter flere år med det samme «produktet». Jeg mener dette også viser hvor avgjørende det er fra et statlig synspunkt å skape nye arenaer og muligheter for ungdom på jakt etter «nye eventyr og opplevelser». Målet trenger ikke være å hindre frafall fra idretten, men å hindre frafall fra aktivitet generelt. Å endre aktivitetsmønster, arena, lag eller kontekst fremstår helt naturlig for ungdom på jakt etter egen identitet som del av et flytende modernitetssamfunn. Baumann skriver videre at samfunnet reproduseres hele tiden ved at konsum avler konsum. Etersom forbruksprodukter brukes opp er neppe løsningen for å bevare ungdomsaktivitet å stå med en idrettspolitik og en monopolsituasjon som er i utakt med tiden. I lys av Baumann, Beck, Giddens og Aakvaag er det naturlig å argumentere for at Helleland og Venstres gjorde et riktig grep da de tok initiativ for å gi midler utenom den etablerte symbiosen mellom KUD og NIF. Kapittelets sammenfletting av samtidsdiagnostikk og trekk ved den utradisjonelle, egenorganiserte bevegelsen styrker Hellelands spådom om at egenorganiserte aktivitets og Tverga kan bli så stort som helst. Kanskje får da også Säfvenbom (2018b) rett i at «...Helleland vil bli skrevet inn i idrettshistorien».

7. Diskusjon

Kapittelet vil bruke studiens teoretiske rammeverk for å diskutere resultatene opp mot problemstillingen: *Hvordan har den idrettspolitiske prosessen knyttet til egenorganisert aktivitet, fortrinnsvis for ungdom, utviklet seg fra idrettsmeldingen i 1992, via 1999 og 2011/2012 frem til opprettelsen av et ressurscenter for egenorganisert aktivitet i 2018?*

Kapittelet vil forløpe følgende:

- **7.1 Idrettsmeldingens bidrag:** Jeg kommer først til å diskutere idrettsmeldingenes bidrag og verdi for prosessen frem mot opprettelsen av Tverga.
- **7.2 Mangel på historisk kronologi**
- **7.3 Metodisk refleksjon – informantenes bidrag** består av en diskusjon om informantenes bidrag, særlig rettet mot underproblemstilling to: *Hvordan har ekspedisjonssjefer i KUD erfart prosessen med å legge til rette for ungdoms egenorganiserte aktivitet?*
- **7.4 KUDs relasjon til NIF.** Her vil underproblemstilling en: *Hvordan har KUDs forhold til NIF påvirket den egenorganiserte aktiviteten?* diskuteres med bakgrunn i Bourdieus begreper fra det teoretiske rammeverket.
- **7.5 Egenorganisert aktivitet som samtidsfenomen** diskuterer kort underproblemstilling tre.

7.1. Idrettsmeldingenes bidrag

Hovedproblemstillingen er utformet historisk, så utgangspunktet for studien var å gå kronologisk til verks. For det første antok jeg idrettsmeldingene kunne gi historiske pekepinner for å måle eller vise utvikling i politiske prosesser rettet mot egenorganisert aktivitet. Der det har vært en stabil økning av antall livsstilssportsutøvere og egenorganisert aktivitetsmangfold (Luggi, et al., 2018), tolker jeg de statlige dokumentene til at aktiv politikk rettet mot denne gruppen oppstår mer plutselig. Det er lite i idrettsmeldingene og strategiutvalgmeldingen som tilsier at man fra statlig hold aktivt har søkt å nå egenorganiserte grupperinger. Ulike begreper av egenorganisert, selvorganisert og uorganisert aktivitet tas riktignok opp i de tre idrettsmeldingene, men tiltakene fra statlig hold er få. Unntaket er anleggsbygging, eksempelvis viser Idrettsmeldingen fra 1999 til et økt fokus på bygging av multianlegg for ungdom. Säfvenbom et al. (2018) viser til at ungdom med begrenset aktivitetsbakgrunn og ferdigheter finner det like vanskelig å bli med i en egenorganisert aktivitetskontekst som i den organiserte idretten. For å inkludere utenforstående ungdom kreves en form for strukturell hjelp (Högmann & Augustsson, 2017), å bygge anlegg er ikke nok i seg selv. Senere tids forskning avkler derfor anleggsbygging i seg selv som et tiltak. I tillegg etterspør strategiutvalgmeldingen fra 2016 informasjon om nærmiljøanlegg for ungdom, noe som i idrettsmeldingen fra 2011-12 står som prioritert post. Det kan altså virke som det er forskjell på skrift og handling når det kommer til satsing på anlegg for ungdommers egenorganiserte aktivitet i tiden frem mot strategiutvalgmeldingens utgivelse.

For det andre antok jeg at idrettsmeldingene kunne gi en pekepinn på statens egen politikk, tanker, vurderinger og prosesser rundt fenomenet egenorganisert aktivitet. Stortingets egne meldinger skal fungere som rettesnor for politikken som er- og skal komme. Om idrettsmeldingenes rolle sier eksempelvis Skaset at antakeligvis er det svært få i NIF som leste meldingen som kom i 1992. Aasmundstad svarer at en ny idrettsmelding ikke har vært et brennhett tema etter 2011/12, da de eneste endringene i etterkant av meldingen er småjusteringer, eksempelvis av tippenøkkelen. Helleland sier de prioriterte handling foran skrivning, på spørsmål om hvorfor det ikke har kommet ny idrettsmelding etter regjeringsskifte fra rødgrønt til borgerlig i 2013. Idrettsmeldingene, som jeg på forhånd anså som manifest for statlig idrettspolitik, virker å spille en mer perifer rolle enn antatt.

Jeg finner det likevel interessant at idrettsmeldingens formål oppgis å være «å svare for samtiden». Skaset forklarer at meldingen fra 1992 var Klevelands forsøk på å svare for tiden. Meldingen i 1999 heter «Idrettslivet i endring», mens meldingen fra 2011/12 er en stadfestelse av at den norske idrettsmodellen må bestå også inn i fremtiden. Slik jeg ser det strider idrettsmeldingenes samtidssvar med studiens modernitetssosiologiske rammeverk. Eksempelvis trekkes det i meldingen fra 2011/12 frem at det er den organiserte idretten som er svært viktig for barn og ungdoms utøvelse av fysisk aktivitet, som sosialiseringsarena og som innfallsport til sivilsamfunnet. For å inkludere flest mulig i en slik sosialiseringsarena er derfor meldingens fremtidsfokus at kostnaden for å delta må reduseres. Dyr idrett er selvsagt en grunn for at enkelte faller fra den organiserte idretten. Men tar vi utgangspunkt i eksemplene på livsstilsporutøverne fra kapittel 6.3 er det ikke kostnader, men trekk som konkurransepreg, voksenstyring og mangel på fleksibilitet ved organiserte idretten, som gjør at «Simen» og «Marte» velger andre typer aktiviteter. Videre står det i idrettsmeldingen fra 2011/12: «For disse aldersgruppene (6-19 år) representer (den organiserte) idretten et fellesskap og aktivitetstilbud som ikke kan skapes av andre, verken det offentlige, eller private, fortjenestebaserte aktører» (s. 69-70). Dette bilde av organisert idrett som et udiskutabelt gode for alle er overvurdert, hvis ikke mytisk (Jarvie, 2011), og både «Simen» og «Marte» er eksempler på at det finnes fellesskap utenfor den organiserte idretten. Säfvenbom et al. (2018a) skriver at potensiale for positiv opplevelse av egen fritid er stort i egenorganiserte miljøer for de som ikke finner seg til rette i den organiserte idretten. Jeg finner ikke dette perspektivet i noen av stortingsmeldingene eller strategiutvalgsmeldingen. Tvert imot står det eksplisitt i idrettsmeldingen fra 2011-12 at det er en utfordring både for idretten og for statlig idrettspolitikker dersom nedgangen i idrettslagenes oppslutning skyldes overgang til andre former for fysisk aktivitet, ettersom den statlige idrettspolitikken tar utgangspunkt i at det har en merverdi for barn og ungdom å utøve idrettsaktivitet innenfor rammene av et frivillig, sosialt fellesskap (s. 22).

Idrettsmeldingene forsøk på å svare for samtiden stemmer bedre der de beskriver den organiserte idretten og toppidretten. Meldingenes verdi når det kommer til beskrivelse av ungdomstrender og alternative aktiviteter er heller begrenset, og bortsett fra sporadiske benevninger av «nye aktiviteter» fremstår ikke meldingene som samtidssvar. For studiens del er dette et funn i seg selv. Da målet er å undersøke idrettspolitiske

prosesser rettet mot egenorganisert aktivitet for ungdom blir studiens svar at egenorganisert aktivitet er et tema som virker å ha hatt liten plass i arbeidsprosessen frem mot de tre idrettsmeldingene. I den grad meldingene har verdi for denne studien er det som bevis for at fenomenet egenorganisert ungdomsaktivitet har utviklet seg først og fremst på siden av statlig idrettspolitik.

Samtlige tre stortingsmeldinger argumenterer for (bevaring av) den norske idrettsmodellen. Dette strider med samtidsdiagnostikkens trekk. Tabell 1 fra Aakvaag viser til at den nye moderniteten har et globalt perspektiv fremfor nasjonalt. Samtiden preges av posttradisjonell pluralisme, fremfor etablerte særforbund, og individualisering fremfor satte rammer for fellesskap. Ut fra studiens rammeverk er det hold for å mene at stortingsmeldingene er skrevet i et nasjonalt industrisamfunnperspektiv, fremfor et globalt «senmoderneperspektiv». Dette stemmer overens med Beck (1997) som hevder mange nasjoners institusjonelle modernisering skjer på industrisamfunnets premisser, og dermed skjer ingen nymodernisering.

I den grad idrettsmeldingene omhandler globalisering dreier det seg stort sett om norske toppidrettsutøveres medaljefangst i internasjonale konkurranser, jfr. tidligere kulturminister Huitfeldts kronikk «Den norske idrettsmodellen» nevnt i kapittel 3.3. I et senmodernistisk perspektiv er idrettsmeldingene på etterskudd i sin beskrivelse av ungdomsidrett- og aktivitet. Dette fremstår som alvorlig ettersom barn og unge er KUDs fremste mål for bruk av tippemidlene (Regjeringen, 2019).

7.2. Mangel på en historisk kronologi

Et legitimt spørsmål å undre seg over er hvorfor det ble utlyst midler til et ressurscenter egenorganisert aktivitet nettopp i 2017 og ikke eksempelvis i 1992, 1999 eller 2011? Skateboard ble lov i Norge i 1989 og egenorganisert idrett er, som nevnt tidligere i studien, ikke i utgangspunktet et nytt fenomen. Kapittel 6.3 viste likhetstrekk mellom veksten av utradisjonell, egenorganisert aktivitet og Beck, Baumann og Giddens samtidsdiagnostikk. Disse trekkene viser lite igjen i statlige idrettsmeldinger, og informantene kan ikke vise til konkrete planer eller prosesser knyttet til tema før Hellelands tid som kulturminister. Bergsgard (2005) skriver i 2005 at NIF utfordres av treningsinstituttkjeder, men også «trendy idretter» som rullebrett, snøbrett, mountainbiking og lignende. Dette gir staten flere mulige organisasjoner å kanalisere

statlig støtte til. Likevel går det tolv år før utlysningen av midler til ressurscenteret. Basert på intervjuene og det teoretiske rammeverket er det mulig å spekulere i hvorfor det politisk har gått tregere enn på grasrota:

1. **Konsum og etterspørsel.** Det er umulig for staten å ha full oversikt over all aktivitet som rører seg spredt over landet (Aasmundstad). Det vil også fra statlig hold være vanskelig å bygge anlegg etter enkle ønsker (Glomsaker). En kan derfor anta at aktiviteter og miljø må nå et visst nivå før det fra statlig hold har vært både mulig, samt et poeng, å handle. Helleland er inne på at det må være tilbud/etterspørsel som må styre Tvergas rolle, og at dette ligger i den egenorganiserte aktivitetens natur. Et perspektiv på hvorfor Tverga opprettes nå blir da at den egenorganiserte aktivetskulturen har vokst seg stor nok til at man fra statlig hold er blitt nødt for å agere.
2. **Den nye moderniteten bygges på industrisamfunnet.** Staten gjør da bare det samme, eller mer av det den allerede gjør. Statens maktinnehavere er sjelden selv kilde til «revolusjon» og store omveltninger. Dette har tidligere i studien blitt eksemplifisert med at det over tid er de samme metodene som skisseres for å øke inkluderingen- og hindre frafall av ungdom. Idrettsmeldingene viser at idrettspolitikken er en videreføring av industrisamfunnets idrettsmodell, i stedet for at idrettsmodellen er lagt i «smeltedigelen» og smeltet om tilpasset en ny tid. Dermed har ikke idrettspolitikken på ordentlig omfavnet det utradisjonelle, og utradisjonell aktivitet har vokst på utsiden av statlig regulering.
3. **Den organiserte konkurranseidretten har også preg av den nye moderniteten.** Idrettskonkurranser er globale. OL blir stadig «utvannet» med nye grener som kommer til. Kommersielle markedskrefter *tradisjoneliserer* utradisjonelle, ikke-konkurranspregede aktiviteter. Som eksempel trekker Aasmundstad frem X-games.
4. **Voksne politikere vs. unge utøvere.** Generasjonskonflikten mellom voksne politikere med makt, og unge utøvere er også en konflikt mellom barn av industrisamfunnet og barn av den nye moderniteten. Dette vil bli nøyere gjennomgått som del av underkapittel 7.4.

Uansett bakgrunn for at ressurscenteret opprettes i 2018 og ikke tidligere, klarer ikke studien å påpeke noen rød tråd i det idrettspolitiske arbeidet fra 1992 og frem mot

2018. Tverga oppstår på bakgrunn av Venstres vedtak til statsbudsjettet i 2016-17 og på arbeidsgruppen rundt Hellelands svar på vedtaket.

7.3 Metodisk refleksjon. Hva har informantene bidratt med?

Intervjueguiden bar preg av modellene «åpne floden» og «elv med sidestrømmer». Dette førte til at intervjuene litt for ofte «sidestrømmet» inn på informantenes hjertesaker eller meninger. For hovedproblemstillingens del har dette gitt innsikt i resultater som går utover dens konkrete utforming. Jeg har likevel valgt å inkludere sitater og litteratur som tidvis kan virke på utsiden av problemstilling, da jeg mener avsporing av tema i denne studien vil være et resultat i seg selv. Det skaper et bilde av informantens synspunkt om prioriteringer staten bør ha kring idrettspolitikken. Hyppige og lange avsporinger kan tolkes som at informanten ikke synes egenorganisert aktivitet for ungdom er viktig, samt gi innsyn i hvordan politiske prosesser knyttet til temaet har blitt behandlet i studiens tidsperiode. På den andre siden finner jeg informantens sidestrømmer som aktuelle i forståelsen for hvorfor opprettelsen av Tverga oppstår i 2018 og ikke tidligere. Å nå ut til utradisjonell, egenorganisert grupperinger med midler og/eller kunnskap har ikke vært prioritert høyt fra statlig hold før Helleland og Venstre satte det på dagsorden. Jeg tolker informantene til at tiden verken har vært moden for et slikt ressurscenter i tiden før Helleland, og at det heller ikke har vært politisk vilje til å bevilge særlige midler utenom NIF. Av de fire intervjuene er det Helleland som i størst grad konkret og tydeligst har kunnet berette om en idrettspolitisk prosess med fokus på egenorganisert aktivitet.

Informantene har videre bidratt med innsikt i hvordan relasjonen mellom KUD og NIF fungerer. Dette forholdet er beskrevet i både litteratur og forskning, og enkelte teorier om relasjon er brukt i studien. Likevel har informantene bidratt med innsyn og førstehåndserfaring fra denne relasjonen gjennom sin totale ansettelsestid hos den ene av partene i snart 30 år. For studiens del har beskrivelsen av relasjonen mellom KUD NIF vist hvilken påvirkning relasjonen har hatt for utviklingen av egenorganisert aktivitet, både politisk og i ungdoms mulige utøvelse. Relasjonsbeskrivelsen er ensidig gjengitt fra ansatte i KUD. Ved oppstart av studien ble ikke relasjonen ansett å spille en hovedrolle. Etersom hovedproblemstilling retter seg mot statlig idrettspolitikk vurderte jeg det til at intervjuer med sentrale personer i NIF ikke var aktuelt.

Informantene har videre bidratt med svar til underproblemstilling to, hvor de har forklart utfordringene det er fra statlig hold å legge til rette for egenorganiserte miljøer og aktiviteter. Kapittelet dreier seg mer om idrettsanlegg og spillet om midlene enn det som var tiltenkt ved studieoppstart. Dette skyldes at anleggsbygging ble trukket frem som en sentral del under intervju med samtlige tre ekspedisjonssjefer. Ettersom studien er ute etter å forstå prosessene knyttet til egenorganisert aktivitet viser dette at staten i studiens periode først og fremst har hatt bygging av anlegg som virkemiddel for å stimulere til denne typen aktivitet. Avstanden fra statlige midler til grasrotaktivitet er såpass stor, at type anlegg som bygges i stor grad avgjøres av kommune og fylkeskommune. Strukturelle forhold har altså gjort det utfordrende for staten å nå egenorganiserte miljøer med midler. Det vil være interessant å se hvorvidt disse strukturene endres etter opprettelsen av Tverga som ressurscenter for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet

7.4 KUDs relasjon til NIF

I dette underkapittelet vil underproblemstilling 1: *Hvordan har KUDs forhold til NIF påvirket den egenorganiserte aktiviteten?* diskuteres med bakgrunn i Bourdieus begreper fra det teoretiske rammeverket.

Studien har vist at den norske idrettspolitikken er et «glemt» politikfelt, hvor Stortinget mangler direkte innflytelse, hvor partipolitikk generelt har spilt en liten rolle og hvor journalister er mer opptatt av å gjengi toppidrettsprestasjoner, enn å gå politikken i sømmene. Dette har gjort at den sentrale maktrelasjonen mellom NIF og KUD har bestått gjennom hele studieperioden, og at maktposisjonen til NIF sentralt og Idrettsavdelingen fortsatt er dominerende innen den idrettspolitiske styringsmodellen (Bergsgard, 2005). Mangel på oppmerksomhet og graving kring styrker og svakheter ved denne modellen gjør at utveksling av kapital mellom KUD og NIF skjer i lukket rom, tilsiktet eller ei. Der ingen stiller spørsmål oppstår gjerne konservatisme og en «vi gjør som vi alltid har gjort-holdning». Dette skaper grobunn for enkeltindividers innflytelse over feltet. Ved å ta utgangspunkt i informanter og tidligere personeksempler i studien, samt bruk av Bourdieus begreper vil jeg videre diskutere KUD og NIFs forhold og hvorvidt dette kan ha ført til at idrettspolitikken henger etter grasrota når det kommer til utradisjonell, egenorganisert aktivitet.

Idrettsledere har ofte selv en bakgrunn innenfor idretten. De er gjerne vinnere av den etablerte idrettsmodellen og har gått hele utviklingstrappa fra barneidrett til toppidrett. Studien har tidligere brukt Tom Tvedt (landslagsspiller i håndball) som eksempel. Hans to foregående idrettspresidenter var Børre Rognlien (40 år med idrettsverv) og Tove Paule (internasjonal toppdommer i turn). At idrettspresidenter i NIF jobber for å styrke organisasjonen er det selvsagt ikke noe å si på. Men man kan antyde at vinnere av en idrettsmodell har vanskeligere for å se svakheter av modellen enn taperne. Hvis vi videre ser på studieperiodens to første tredjedeler preges KUD av Skaset (1990-2000) og Glomsaker (2000-2009) i ekspedisjonssjefsroller. De har begge røtter fra den organiserte idretten, forsvaret og Norges Idrettshøgskole. Helleland har ikke bakgrunn fra toppidretten og argumenterer under intervjuet som idrettsmamma.

I kapittel 4.2 ble Bourdieus begrep habitus gjort kort rede for. Habitus forholder seg til det folk gjør med utgangspunkt i situasjonen de er i, samt hvordan kultur er internalisert i individer og dermed naturliggjør deres forståelser og handlinger. Forforståelsene preges av sosialisering fra tidlig i livet. Den lar seg ikke plutselig endre, i hvert fall ikke bare av tanker. En godt voksen idrettsleder i tidsperioden 1992-2017 vil være oppvokst i en tid hvor den norske idrettskulturen var basert på tradisjonell konkurranseidrett. Ut fra en habitusforklaring vil «idrettsmodellvinnerne» som har sittet i avgjørende maktposisjoner både i KUD og NIF gjerne favorisere både den gjeldende modellen, men også den organiserte, tradisjonelle idretten. Videre beskriver Bourdieu at habitus formes av at vi inkorporerer de sosiale betingelsene vi vokser opp under, noe som kan skape en form for konservatisme og reproduksjonstanke hos voksne. Dette forklarer eksempelvis hvorfor voksne kan kjenne på trangen etter å flytte «hjem» når de får barn, slik at barna skal få den samme, trygge oppveksten de selv hadde. Den samme tankegangen kan virke å finnes i idretten. Sønnene til Alfie Haaland og Hans Erik Ødegaard ble fotballspillere som sine fedre, ikke volleyballspillere. Når en av informantene under intervjuet viser til at det er en del strukturelle utfordringer ved å bygge anlegg uten en eier, har informanten selvsagt et poeng, men det kan også tolkes i retning av at hen styres av generaliserte forforståelser og skepsis ovenfor noe som er nytt og alternativt.

Hvis vi videre ser for oss idrettspolitikken som feltet, hvor *tippemidlene* er det som står på spill. I en monopolsituasjon vil det kun være spillere fra to lag innenfor feltet, i dette

eksempelet KUD og NIF. Bourdieu bemerker i sin forklaring av spillmetaforen at ikke alle spill er tilgjengelig for alle. Deltakerne i feltet vil nemlig forsøke å utelukke nyankomne og vil forsøke å hindre innblanding fra utenforstående (Wilken, 2008). Dette oppsummerer store deler av resultatene både i kapittel 6.1. og 6.2: Eksempelvis viser NIFs debatt og engasjement for egenorganisert aktivitet i forbindelse med utlysningen av midler til ressurscenteret misnøyen mot «det nyankomne». Vi ser frykten for tap av økonomisk kapital gjennom enerett på tippemidler, kulturell kapital som hegemonisk idrettstilbyder og definisjonskraft over hvordan idrett skal utøves, sosial kapital som hegemonisk deltaker innenfor nettverk, forbindelser og «familierelasjoner», samt symbolsk kapital gjennom opprettholdelse av å være eneste tilbyder av «den gode» idretten.

Tangen (2013) viste i kapittel 4.2.4 til at kjente idrettspersonligheters avgang, inkludert både Skaset og Glomsaker, neppe skyldtes deres manglende sosiale, symbolske eller kulturelle kapital, men fordi kapitalen ikke var stor nok til å bøte på «feil» som var begått i spillet. *Doxa* danner rammer for hva man må og ikke må, hva man skal og ikke skal (Wilken, 2008). Det kan virke som at så lenge en ekspedisjonssjef, politiker eller idrettspresident gjør som «regimet» vil, blir de spillets spillere som må spille det spill som er på spill, i de rollene de besitter. Spiller de «feil», er det kroken på døra, uavhengig av mengden kapital de skulle besitte. Dersom institusjonenes kapital slår individets, vil det, selv for ledere med høy gangbar kapital, være utfordrende, ikke bare å snu skuta, men også å legge om kursen. Det enkleste vil være å seile med, i overført betydning å «verne om den norske idrettsmodellen». Studien har vist at rollene var snudd i Hellelands tid som kulturminister, hvor hun som spiller hadde kapital som overgikk NIF-institusjonens kapital. Da Helleland snakket NIF midt imot brøt hun spillet om tippemidlenes *doxa*. Hun inviterte inn nye spillere til feltet i kampen om feltets *illusio*, i form av tippemidlene. Der ekspedisjonssjefen Skaset i 2000 gikk av, kort sagt grunnet en feide med NIFs idrettspresident Kjell O. Kran, viser dette både makt- og kapitalforskjellen mellom kulturministerposten og ekspedisjonssjefsposten, men også NIFs svekkede kapital i 2017 sammenlignet med 2000. Helleland hevder selv i intervjuet at satsingen på egenorganisert aktivitet ville skjedd uavhengig av status i NIF. Likevel skjer det i et år hvor NIFs spillere har svekket sin symbolske kapital drastisk, og hvor Tvedts manglende åpenhet om reise- og alkoholregninger svekket hans motstandskraft. Jeg utelukker derfor ikke at NIFs nedgang i 2017 har gitt KUD friere tøyler til å lyse ut aktivitetsmidler utenfor NIF. Den

lave kapitalen gjør at de heller ikke får engasjert stortinget, noe som har vært tilfelle ved tidligere gnissinger mellom KUD og NIF, som i 2000 og 2004 (Berg & Rommetvedt, 2004).

Kapittel 7.2 stilte spørsmålet Hvorfor lyses det ut midler til et ressurscenter for egenorganisert aktivitet i 2017 og ikke før eller senere? Ut fra Bourdieus systemteoretiske begreper kan det argumenteres for at 2017 ble året grunnet NIFs tap av symbolsk kapital kombinert med Hellelands skepsis til den organiserte idretten. Der de tre ekspedisjonssjefene beskriver utfordringer ved *den egenorganiserte aktiviteten*, beskriver Helleland utfordringene hun som mor har møtt ved *den organiserte idretten*:

«...vi var veldig aktive innenfor den organiserte idretten, og jeg så hvor mye det krevdes. Og vi måtte jo bare hoppe av det der med ski, for det var jo helt umulig. Med det nivået på utstyr og all den innsatsen du skulle legge ned. To foreldre som er i fullt arbeid, var helt umulig. Og da kan du hvert fall ikke forvente at alle skal ta den. Så det ble jo et A og B- lag som idretten var med å utvikle, og det var jo veldig trist, og derfor måtte vi ta grep» (Helleland).

Uttalelsen er i tråd med tidligere forskning fra om at den organiserte idretten har elitistiske og ekskluderende trekk (Säfvenbom et al., 2013). Hvorvidt Helleland ville hatt dette perspektivet om hun selv hadde en bakgrunn som «idrettsmodellvinner» blir rene spekulasjoner. Jeg vil likevel anta at hennes manglende bindinger til NIF har gjort opprettelsen av Tverga til en mer dempet prosess enn om det hadde skjedd under Skaset. Ettersom Skaset gikk fra NIF til KUD ville det kunne bli oppfattet som et dolkestøt mot sine egne å utlyse midler utenom NIF. Etter Hellelands feide med NIF er ikke overraskelsen over utlysningen like stor, og protestene har vært få og små.

7.5 Egenorganisert aktivitet - et samtidsfenomen

Kapittel 6.3 viser likhetstrekk mellom Beck, Baumann, Giddens og Aakvaags beskrivelse av trekk ved samfunnet, og utradisjonell, egenorganisert aktivitet. Studien har vist at 2000-tallets ungdom er et produkt av individualisering og at de tvinges til å skape sin egen identitet. Identiteten kan være omflakkende og midlertidig.

Beck (1997) beskriver institusjonenes forvitring, og dermed at deres evne til å sette grenser for virksomheten til folk forsvinner. Individualiseringen som oppstår innebærer økt frihet, og utgjør er en av hovedmotsetningene mellom industrisamfunnet og den nye moderniteten. Ungdoms aktivitet må forstås i denne konteksten. Den kontinuerlige selvkonstruksjonen individualiseringen fører med seg skaper spørsmål som «hvordan kan jeg bli en del av verden, men samtidig skille meg fra alle andre?» Ungdoms søken etter sitt eget uttrykk uten å være kopi skaper en uforutsigbar og midlertidig bevegelseskultur. Det som er kult i dag, passer kanskje ikke i morgen.

Goksøyr (2008) viser likevel til at nordmenns idrettsvaner fortsatt er typisk nasjonale og tradisjonelle. Vi går på tur, med og uten ski. Men hvordan vil den tradisjonelle idretten, styrt av internasjonale forbund og organiseringsmonopol møte ungdoms verdensborgerånd, åpne for nye, grenseløse aktivitetsformer? I industrisamfunnets bygging av nasjonen var nasjonalromantikken et sterkt virkemiddel, med fremheving av sitt eget folk og dets historie (Haverkamp, 2019). Idealisering av Norges tradisjonelle bondekultur fikk sitt klimaks med polarekspedisjonene rundt forrige århundreskifte. Skiidrett er «den mest nasjonale av alle idretter» skal Nansen ha uttalt (Goksøyr, 2008, s. 51). Dette følges opp ved OL i Oslo i 1952 hvor arrangementskomiteen vraket Athen, og heller fant det naturlig at den olympiske ild skulle tennes i Morgedal i Telemark, *skisportens vugge*. Denne kulturelle kapitalen på det vinterolympiske området ble igjen brukt i 1994 da Lillehammer var arrangør (Goksøyr, 2008). Særlig når det kommer til vinteridrett har tradisjonelle aktiviteter stått sterk i Norge. Fortsatt i dag er skiidrett blant aktivitetene som fenger barn og ungdom mest (Strategiutvalget, 2016). Selv om studien tidvis er kritisk til den organiserte idretten, argumenterer jeg ikke for å prioritere den lavere. Frihet til å velge og å finne seg selv innebærer også frihet til å velge organisert idrett. Ungdoms søken etter egen identitet kan for noen ligge i nettopp medlemskap av et idrettslag: «Idretten definerer meg ganske mye, så jeg vet ikke helt hva jeg hadde vært uten egentlig» er et sitat fra en masteroppgave med fokus på idrettsidentitet, en identitet studien konkluderer som ambivalent.

På tross av at den tradisjonelle idretten har stått- og står sterkt i Norge, er ungdomsgenerasjonen nå oppvokst etter OL på Lillehammer. I stedet for å ha øynene vendt bakover, ser de frem- og utover Norges landegrenser. Dersom vi skal følge Becks tankegang og se på oss som kosmopolitter fremfor nasjonsborgere vil en samtidsutvikling

hvor ungdom velger bort tradisjonelle aktiviteter for internasjonale aktivitetstrender være en naturlig følge. Der man på YouTube finner enkelte, kornete klipp fra Norges medaljefangst i 1994, ligger utallige videoer ute av nye, utradisjonelle aktiviteter og livsstilssporter. Ettersom nytelse har erstattet ytelse som identitetens kjerneverdi (Baumann, 2006), er det grunnlag for å tro at idretter som langrenn, som Goksøyr (2008) trekker frem, vil ha tape terreng blant ungdomsgenerasjonen fremover. Tidligere har studien vært inne på at det for hvert år i tenårene faller stadig flere fra ungdomsidretten. Etter flere år i barneidretten, eksempelvis innenfor én særiddrett, vil man ut fra Baumans konsumteori kunne argumentere for at ungdom både trenger, og dermed shopper, nye utfordringer, arenaer, aktiviteter og organiseringsformer. Skal man nå visjonen om idrett og idrettsglede for alle må ungdom gis et bredt og attraktivt tilbud å shoppe fra. Årlige medlemskap virker neppe å være svaret, og vil virke bindende og ekskluderende i stedet. Studien velger derfor å støtte Grandes utsagn innledningsvis om at om man skal nå målet om idrettsaktivitet til alle må to ting gjøres samtidig: Det må legges til rette for at ungdom skal kunne delta i den organiserte idretten, men de som ønsker å drive egenorganisert aktivitet må også ivaretas. Bevegelseskulturen blant unge er mer sammensatt, midlertidig og individuelt orientert enn før. Egenorganiserte miljøer er ikke inkluderende i seg selv (Säfvenbom, 2018). Skal de som ønsker å drive egenorganisert aktivitet ivaretas, kreves det politikere som følger med på utviklingen, og ikke minst legger til rette for at den skal få fortsette å blomstre som et samtidsfenomen.

8. Konklusjon

Studiens hovedfunn gir innsyn i prosessen bak KUDs utlysning av midler til et ressurscenter for egenorganisert aktivitet. Studien har gjennom bruk av Bourdieus begreper for systemstruktur vist at det antakelig ikke var tilfeldig at året det ble lyst ut midler til ressurscenteret var i 2017. Dette skyldes borgerlig politikk, kulturministerens engasjement og NIFs tap av symbolsk kapital i forkant av opprettelsen. Studien har ikke funnet konkrete prosesser rettet mot egenorganisert aktivitet for ungdom i perioden før Venstres vedtak i 2016, annet enn skriftlige mål om anleggsbygging.

Strukturelle forhold har vist at når det kommer til stykket vinner den organiserte idretten kampen om midlene til de store anleggene. Strukturelle forhold gjør det også vanskelig for en statlig virksomhet som KUD å treffe egenorganiserte miljøer og grupperinger med midler. Ifølge informant Aasmundstad står det ikke på viljen. Det vil derfor i fremtiden være interessant å se om opprettelsen av Tverga kan gjøre det lettere å koble tippemidler fra KUD til grasrotbevegelser. Tvergas mål er å bidra i utviklingen av flere gode aktivitetsarenaer lokalt, samle, systematisere og dele informasjon og kunnskap, koble sammen kommuner og miljøer innen egenorganisert aktivitet, samt gjøre det enklere for utøvere og ildsjeler å drive med sin aktivitet (Tverga, 2020). Funnet fra studien tyder på at Tverga kan være det bindeleddet KUD har manglet for å støtte opp om utradisjonell, egenorganisert aktivitet.

Studien har vist likhetstrekk mellom den nye moderniteten og utviklingen av utradisjonell egenorganisert aktivitet. Det er lite i statlige idrettsmeldinger som tilsier at man fra departementshold har sett en tilsvarende sammenheng. Ettersom både Aasmundstad og Helleland hevder det økte politiske fokuset på utradisjonell ungdomsaktivitet de siste årene har vært uunngåelig, tyder det på at idrettspolitikken er i ferd med å se utover NIF som eneste idrettstilbyder. Det blir derfor spennende å se innholdet i en ny idrettsmelding når den tid kommer.

8.1 Veien videre

Studien innledet med å vise til forandringer både i samfunnet og ved norsk idrett ved inngangen til 1990-tallet. Hvis jeg avslutningsvis skal forsøke å se fremover heter det i Granavollplattformen fra 2019 at Regjeringen vil sette i gang en utarbeidelse av en ny

melding til Stortinget om idrettspolitikken (Regjeringen, 2019c). I den anledning inviterte daværende kulturminister Grande til innspillsmøte i mai 2019. Tema var hva som skal være de sentrale målene i den statlige idrettspolitikken, og hvilke målgrupper som er de viktigste (Regjeringen, 2019c). For veien videre vil det være interessant å se hvordan den kommende idrettsmeldingen eventuelt skiller seg fra de tidligere. De tre tidligere idrettsmeldingene er alle utformet under en rødgrønn regjering, mens denne sannsynligvis offentliggjøres under en borgerlig regjering. Meldingen ble initiert med Grande som kulturminister, mens Abid Raja i januar 2020 overtok ministerposten. Studien har vist at både partitilhørighet og ministerens personlige engasjement og interesse kan påvirke politikken utforming.

Studien har gitt innsyn i arbeidsprosessen mot opprettelsen av Tverga i 2018. Hvordan veien blir videre for idrettspolitikken rettet mot ungdom og egenorganisert aktivitet vil selvsagt være av forskningens interesse.

Ettersom vekst av utradisjonell aktivitet er et globalt fenomen i vekst, vil det være aktuelt å studere hvordan ulike land forholder seg til utviklingen. Ikke minst vil sammenligning av internasjonal forskning innenfor tema være aktuelt. Denne studien har så vidt vist til en artikkel fra Frankrike og Australia, men bevisst holdt seg til norsk forskning ettersom problemstilling retter seg mot norske forhold.

Under intervjuene ble jeg av et par informantene anbefalt å studere hvordan *NIF* vurderer utviklingen av utradisjonell, egenorganisert aktivitet, og ikke minst opprettelsen av Tverga. Det ble også foreslått å intervju daglig leder av Tverga, som tidligere har vært i *NIF*-systemet som generalsekretær for snowboardforbundet. Jeg anser begge innspillene som spennende og aktuelle, men med

Under innspillsmøte til ny idrettsmelding kom jeg i snakk med daglig leder av Tøyen sportsklubb. De har mål om mest mulig innenforskap, og kaller seg selv «landets viktigste klubb» plassert på «Olympiabunnen» (TSK, 2020). Det ville være interessant å studere hvordan sportsklubben lykkes med kjente problematikker som eksempelvis frafall, inkludering av jenter og minoriteter, samt økonomiske barrierer.

Avslutningsvis vil jeg vise til Krange (2004) som beskriver at den nye modernitetens følger, med institusjoners forvitring og økt frihet gir en *destabilisering* av selve samfunnsstrukturen. De nye kontroll- og integrasjonsformene som eventuelt vil dukke opp har menneskene til gode å forstå. Ambivalensen i dette er at den nye friheten skaper uforutsigbarhet og usikkerhet i konkrete handlingssituasjoner. Økt frihet betyr altså nye muligheter til å *ikke* lykkes (Krange, 2004). Skal regjeringen nå sitt mål om inkludering av barn og ungdom i idrett, aktivitet og fellesskap, må idrettspolitikkutforming og sentrale aktører henge med i samtiden. Ny forskning på nye bevegelseskulturer, aktiviteter og trender vil være til stor hjelp.

Referanser

- Aakvaag, G., C. (2008) *Moderne sosiologisk teori*. Trondheim: Abstrakt forlag.
- Andersen, E. (2012) Hans B Skaset. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra https://nbl.snl.no/Hans_B_Skaset
- Baumann, Z. (2001) *Flytende modernitet* (2. utg.) Oslo: Vidarforlaget.
- Beck, U. (1997). *Risiko og Frihet*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Berg & Rommetvedt (2002): ”Kommunal organisering og bevilgninger til idretten”, i P. Mangset og H. Rommetvedt (red.): *Idrett og politikk – kampsport eller lagspill?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Berg, O., T. Samfunnsvitenskap. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/samfunnsvitenskap>
- Bergsgard, N. A. (2005) Statens politikk overfor idrettsfeltet i Norge. *Idrottsforum* (issn 1652-7224). Hentet fra <https://www.idrottsforum.org/articles/bergsgard/bergsgard050606.pdf>
- Bergsgard, N. A., Nødland, S. I., Seippel, Ø. (2009) «For den som har skal få». Makt og avmakt i lokal anleggspolitikk, i Rafoss, K. og Tangen, J. O (red.) *Kampen om idrettsanleggene. Planlegging, politikk og bruk* (s. 125-156). Bergen: Fagbokforlaget
- Bergsgard, N.A. (2017) Spillet om idrettsanleggene – hvilke ressurser er virksomme i lokale anleggsprosesser? *Norsk sosiologisk tidsskrift*. 2(1), 171-187. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-02-05>
- Bergsgard, N.A. og Rommetvedt, H. (2004) ‘Når idrett og politikk kolliderer: Feilskjær eller systemfeil?’, i S. Røyseng and D. Solhjell (eds) *Kultur, politikk og forskning*. Festskrift til Per Mangset på 60-årsdagen. Bø: Telemarksforskning.
- Bones, J. (2016, 13. desember). Oslo dårligst i landet. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/oslo-darligst-i-landet-1.900976>
- Breivik, G. (2011) Norges Idrettsforbund er 150 år. Hentet fra <https://www.nih.no/om-nih/aktuelt/nih-bloggen/gunnar-breivik/norges-idrettsforbund-er-150-ar/>
- Brekke, M. (2017, 27. mars). Organisert vs egenorganisert idrett. Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskretser/oslo-idrettskrets/nyheter/organisert-vs-egenorganisert-idrett/>

- Bryhn, R. (2018). Rullebrett. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/rullebrett>
- Bugge, M. (2017, 25. januar) Kulturministeren: Internasjonal idrett fremstår som gammeldags og konservativ. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/sport/i/opMeGm/kulturministeren-internasjonalt-idrett-framstaar-som-gammeldags-og-konservativ?>
- Christiansen, S. S. (2019, 22. juli) Reagerer på forbud mot kunstgress. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/sport/reagerer-pa-forbud-mot-kunstgress/71420631>
- Drefvelin, C., et al. (2016, 3. september) Generasjon anti-opposisjon. *NRK*. Hentet fra https://www.nrk.no/dokumentar/xl/hva-skjedde-med-ungdomsopproret_-1.12968848#authors--expand
- Ebdrup, N. (2012, 27. februar). *Kva er hermeneutikk?* Hentet fra <https://forskning.no/filosofiske-fag/hva-er-hermeneutikk/722732>
- Enjolras, B. Seippel, Ø. & Waldahl, R. H. (2012) *Norsk idrett*. Oslo: Akilles
- Ersland, B. A. (2008). *Bygdepolitikk. En dokumentar*. Oslo: Spartacus
- Everett, E. L. & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven*. Oslo: Universitetsforlaget
- Fangen, K. (2015, 17. juni) Kvalitativ metode. *De nasjonale forskningsetiske komiteene*. Hentet fra <https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvalitativ-metode/#Hermeneutikk>
- Fredheim, G. O. (2018, 12. juni). Tallenes tale: 74% av alle styreledere er menn. Hentet fra: <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/viken/nyheter/arkiv-buskerud/tallenes-tale-74-prosent-av-alle-styreledere-er-menn/>
- Fredheim, G., O. (2017, 29. desember). Ja til samarbeid med Ressurscenteret for egenorganisert idrett. Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/arkiv/ja-til-samarbeid-med-ressurscenteret-for-egenorganisert-idrett/>
- Geertz, C. (2013) *The interpretation of Cultures*. New York: Basis Books.
- Giddens, A. (1991) *The consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press
- Glomsaker, P. (2005) Statlig idrettspolitik. I Hanstad, D., V. & Goksøyr, M. (Red.) *Fred er ei det beste: Festskrift Hans B. Skaset 70 år*. (s. 40-53). Oslo: Gyldendal
- Goksøyr, M. (1992) *Staten og idretten 1861-1991*. Oslo. Kulturdepartementet.

- Goksøy, M. (2005) Statlig idrettspolitikk. I Hanstad, D., V. & Goksøy, M. (Red.) *Fred er ei det beste: Festskrift Hans B. Skaset 70 år.* (s. 40-53). Oslo: Gyldendal
- Goksøy, M. (2008) *Historien om norsk idrett.* Oslo: Abstrakt
- Grimen, H. & Ingstad, B. (2015). Kvalitative forskningsopplegg. I: Laake, P., Olsen, B. R. & Benestad, H. B. (2015). *Forskning i medisin og biofag.* Oslo: Gyldendal akademisk
- Heinzerling, G., & Rommetvedt, H. (2002) Utbygging av idrettsanlegg – planer, penger og partnerskap. I: p. Mangset og H. Rommetvedt (red.), *Idrett og politikk – kampsport eller lagspill?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Gundersen, D. (09.05.2018) Kosmopolitisme. *I store norske leksikon.* Hentet fra <https://snl.no/kosmopolitisme>
- Hammer, T. M. (2017). *Fysisk aktivitet og idrettsdeltagelse blant barn og unge.* (NTNU-rapport). Hentet fra <https://samforsk.no/Publikasjoner/2017/Aktivitetsrapport%20Tord%20WEB.pdf>
- Haverkamp, F., E. (2019). Nasjonalromantikk. *Store norske leksikon.* Hentet fra <https://snl.no/nasjonalromantikk>
- Huitfeldt, A. (2012, 08. Juni) Den norske idrettsmodellen. *Verdens gang.* Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/w13eA/den-norske-idrettsmodellen>
- Högman, J & Augustsson, C. (2017). To play or not to play, that's the question – young people's experiences of organized spontaneous sport. *Sport in Society.* 20. 1-16.10.1080/17430437.2016.1269080.
- Jakobsen, S. E. (2018). *Vi er i ferd med å få et klasseskille i idretten.* Hentet fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom-sport/vi-er-i-ferd-med-a-fa-et-klasseskille-i-idretten/1260100>
- Jarvie, G. 2011. "Sport, Social Division and Social Inequality." *Sport Science Review* 20 (1–2): 95–109.
- Karlsson, A. (2014) *Informasjon i utforming av statlig idrettspolitikk.* (Mastergradsavhandling). UIO, Oslo.
- Jeanes, Ruth & Spaaij, Ramon & Penney, Dawn & O'Connor, Justen. (2018). Managing informal sport participation: tensions and opportunities. *International Journal of Sport Policy and Politics.* DOI: 10.1080/19406940.2018.1479285.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode (5.utg.). Oslo: Abstrakt Forlag AS.
- Juven, O. & Acharki, F. (2018, 27. september). *Her kommer Oslos dyreste idrettsanlegg etter Holmenkollen.* NRK. Hentet fra <https://www.nrk.no/ostlandssendingen/her-kommer-oslos-dyreste-idrettsanlegg-etter-holmenkollen-1.14223848>

- Krange, O. (2004). *Grenser for individualisering* (Doktoravhandling, UiO). Hentet fra http://www.ungdata.no/asset/4368/1/4368_1.pdf
- Kulturdepartementet (1999). *Idrettslivet i endring*. (Meld. St. 14. (1999-2000)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-14-1999-2000-/id192652/?ch=1>
- Kulturdepartementet (2012). *Den norske idrettsmodellen*. (Meld. St. 26. (2011-12)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-26-20112012/id684356/?ch=1>
- Kulturdepartementet (1992). *Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse*. (Meld. St. 41 . (1991-92)). Hentet fra : https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=3&wid=c&psid=DIVL1018&pgid=c_0772
- Kulturdepartementet (2016). *Statlig idrettspolitik inn i en ny tid*. Rapport fra Strategiutvalget for idrett. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/3ab984dc671847bebe9a1cd2ec11f0ec/statlig-idrettspolitik-inn-i-en-ny-tid.-rapport-fra-strategiutvalg-for-idrett.pdf>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Luiggi, M., Travert, M. & Griffet, J. (2018). Temporal Trends in Sports Participation among Adolescents between 2001 and 2015: A French School and Territory-Based study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 15(7): 1335. DOI: 10.3390/ijerph15071335
- Lundvall, S. & Sundblad, G. B. (2017) Polarisering av ungas idrottande. I Dartsch, C., Norgberg, J. R. & Pihlblad, J. (Red.), *De aktiva och De inaktiva* (s. 45-76). Taberg: TMG Tabergs
- Nenseth, V. (2009) En maktens arena? I: K. Rafoss og J. O. Tangen (red.) Kampen om idrettsanleggene: Planlegging, politikk og bruk. Bergen: Fagbokforlaget.
- NESH (2010, 15. januar) 9. Personvern og gjenkjennelsesproblematikk. Hentet fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Medisin-og-helse/Kvalitativ-forskning/9-Personvern-og-gjenkjennelsesproblematikk/>
- NESH (2015, 12. august) Kva er forskningsetikk? Hentet fra <https://www.etikkom.no/hvem-er-vi-og-hva-gjor-vi/hvem-er-vi-og-hva-gjor-vi/hva-er-forskningsetikk/>
- Nielsen, T., H. (03.03.2015) Ulrich Beck. *I store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Ulrich_Beck

- Nielsen, T., H. (07.06.2018) Anthony Giddens. *I store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Anthony_Giddens.
- NIF, (2020a) *Inkludering*. Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/tema/inkludering/>
- NIF, 2009. Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/historikk/>
- NIF, 2017. *Årsrapport 2017*. Hentet fra https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/4393d243d44c40d790193e7ff977765c/27_18_nif-arsrapport-2017_lr.pdf
- NIF. (2020b) *Spillemidler 2020 – gladmelding til lokalidretten*. Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2020/spillemidler-2020---gladmelding-til-lokalidretten/>
- NIF: Idrettspolitisk dokument 2015-2019 (2015). Hentet 24.02.19 fra https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/om-nif/idrettspolitisk-dokument-2015-2019/57_15_nif_idrettspolitisk-dokument-2015-2019_lr_0909.pdf
- NTB/BT (2016, 23. sept) *Kulturministeren hardt ut mot idrettspresidenten: - Jeg har aldri opplevd maken*. Hentet fra: <https://www.bt.no/sport/i/qLRw4m/kulturministeren-hardt-ut-mot-idrettspresidenten-jeg-har-aldri-oppl>
- NTB/NRK (01.12.2017) *Helleland gjør nye kutt i støtten til NIF-toppene*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/sport/helleland-gjor-nytt-kutt-i-stotten-til-nif-toppene-1.13804155>
- Olsen, S. T. (2019, 08. mars). Økning av kvinnelige ledere i norsk idrett. Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2019/okning-av-kvinnelige-ledere-i-norsk-idrett/>
- Patriksson, G. (1988). Theoretical and empirical analyses of drop-outs from youth sports in Sweden. *Scandinavian Journal of Sports Sciences*, 10, 29-37.
- Rafoss, K. & Breivik, G. (2012). *Idrett og anlegg i endring: Oppslutning om idrettsaktiviteter og bruk av idrettsanlegg i befolkningen*. Oslo: Akilles
- Rafoss, K. & Tangen, J. O. (2017). Den norske idrettsmodellen – i utakt med tiden? *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(2), 152-170. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-02-04>
- Regjeringen, 2017. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-kud-20172018/id2574640/sec3>

- Regjeringen, 2018. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-ressurssenter-for-egenorganisert-idrett-og-fysisk-aktivitet/id2595696/>
- Regjeringen, 2019a. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/id545/>
- Regjeringen, 2019b. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/bea6418f69404de4ba0baa79192fbcbb/pm-34-19_spillemidler---vedlegg.pdf
- Regjeringen, 2019c. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/utarbeiding-av-ny-idrettsmelding/rammer-for-arbeidet/id2643184/>
- Regjeringen, 2019d. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/idrett/id2001187/>
- Regjeringen, 2020a. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/ansvarsomraader/id570/>
- Regjeringen, 2020b. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/tilskudd/Tilskudd-til-Norges-idrettsforbund-og-olympiske-og-paralympiske-komite-NIF/id764865/>
- Reitlo, L. S. (2012) *Deltakelse og frafall i ungdomsidretten* (NTNU rapport). ISBN/ISSN: 978-82-7570-309-3. Hentet fra <https://samforsk.no/Sider/Publikasjoner/Deltagelse-og-frafall-i-ungdomsidretten.aspx>
- Rubin H. J., Rubin I. S. (2012). *Qualitative interviewing – the Art of Hearing Data* (3. utg). Sage. California: Thousand oaks.
- Røed-Johansen, D. (2019, 03. september). Advarer Norge om å bli som barneidretten i USA. Aftenposten. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/sport/i/9vMag9/Han-har-skrevet-bok-om-barneidrett-i-USA-Na-advarer-eksperten-Norge-mot-amerikanske-tilstander>
- Røed-Johansen, D. (2019, 3. september) Han har skrevet bok om barneidrett i USA. Nå advarer eksperten Norge mot Amerikanske tilstander. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/sport/i/9vMag9/han-har-skrevet-bok-om-barneidrett-i-usa-naa-advarer-eksperten-norge-mot-amerikanske-tilstander?>
- Seeberg, F. G. (1908) *Idrætsarbeidet i ungdomslagene*. I «Centralforeningen for udbredelse af Idræt. Aarsberetning for 1907 samt vinteren 1907-08». Kristiania.
- Seeberg, F. G. (1911). *Centralforeningen for utbredelse af idræt 1861-1911*. Kristiania.

- Seippel (2006). The Meanings of Sport: Fun, Health, Beauty or Community? *Sport in Society* (Vol. 9, No. 1, January 2006), pp. 51–70.
<https://doi.org/10.1177/0001699306064771>
- Selle, P. (1995) Idretten og det offentlege: ein familie? (s. 336–353). Oslo: TANO; København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.
- Skansen, H. (2019, 29. mai). Økonomiske barrierer for å delta i organisert idrett. Hentet fra: <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskretser/hedmark-idrettskrets/nyheter/okonomiske-barrierer/>
- Skille, E. Å. & Säfvenbom, R. (2011): Sport policy in Norway, *International Journal of Sport Policy and Politics*, 3(2), 289-299.
<http://dx.doi.org/10.1080/19406940.2010.547867>
- Skirstad, B. Waddington, I. & Säfvenbom, R. (2012) Issues and problems in the organization of children's sport: A case study of Norway. *European Physical Education Review* 18(3), 309-321. DOI:[10.1177/1356336X12450790](https://doi.org/10.1177/1356336X12450790)
- St. innst. 51 S, 2017-2018. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2017-2018/inns-201718-051s/?all=true>
- Stortinget (2016) hentet fra <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjonar/Vedtak/Vedtak/Sak/?p=66902>
- Stortinget, (2018, 24. oktober). Om regjeringens publikasjoner. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Om-publikasjonene/Regjeringens-publikasjoner/>
- Strandbu, Å., Gulløy, E., Andersen, P. L., Seippel, Ø. & Dalen, H. B. (2017) Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Idun*. 132-151. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-02-03>
- Säfvenbom, R. & Wheaton, B. & Agans, J. (2018a). ‘How can you enjoy sports if you are under control by others?’ Self-organized lifestyle sports and youth development. *Sport in Society*. 1-20. [10.1080/17430437.2018.1472242](https://doi.org/10.1080/17430437.2018.1472242).
- Säfvenbom, R. (2018b, 09. mars) Derfor vil Linda Hofstad Helleland bli skrevet inn i idrettshistorien. Hentet fra <https://www.nih.no/om-nih/aktuelt/nih-bloggen/reidar-safvenbom/derfor-vil-linda-hofstad-helleland-bli-skrevet-inn-i-idrettshistorien/>
- Säfvenbom, R., & Jordalen, G. (2017). *Ung og aktiv i Oslo: En studie av Osloungdommers deltakelse i organisert og selvorganisert bevegelsesaktivitet på fritiden, deres tanker om hvordan kommunen bør prioritere samt deres personlige ønsker om anlegg og aktivitetstilbud*. Oslo: Norges idrettshøgskole.

- Säfvenbom, R., Geldhof, G.J., Haugen, T. (2013). Sports clubs as accessible developmental assets for all? Adolescents' assessment of egalitarianism vs. elitism in sport clubs vs. school. *International Journal of Sport Policy*. ISSN: 1940-6940. 6 (3). s 443 - 457. doi:10.1080/19406940.2013.815255.
- Tangen, J., O. (2011) *Idrettens anlegg – brekkstangen som sviktet*. I: D. V. Hanstad (red.) *Norsk idrett. Indre spenning og ytre press*. Oslo: Akilles.
- Tangen, J., O. (2015). „Nasjonale strateger“, „familiemedlemmer“, „spilletts spillere“, eller «systemets lakeier»? *Sosiologisk tidsskrift*, 23(4), 215-237. Hentet fra: https://www.idunn.no/st/2015/04/nasjonale_strateger_familiemedlemmer_spilletts_spille
- Thagaard, T. (2013) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (4. utg). Bergen: Fagbokforlaget
- Tjora, A. (2012) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg). Oslo: Gyldendal
- TSK (Tøyen sportsklubb), (2020). *Om Tøyen sportsklubb*. Hentet fra <http://www.toyensportsklubb.no/omtsk>
- Tvedt, T. (2017, 07. februar) *Egenorganisert idrett er bra!* Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/blogg/tom-tvedt/egenorganisert-idrett-er-bra/>
- Ungdata, 2018a. Hentet 24.02.2019 fra <http://www.ungdata.no/Nyheter/Ungdom-og-idrett-i-Norge>
- Ungdata, 2018b. Hentet 25.03.19 fra <http://www.ungdata.no/Helse-og-trivsel/Trening>
- Walseth, K. (2004) En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter. *Idrottsforum*. Hentet fra <https://idrottsforum.org/articles/walseth/walseth.html>
- Wheaton, B. 2004. *Understanding Lifestyle Sport: Consumption, Identity and Difference*. London: Routledge
- Wheaton, B. 2013. *The Cultural Politics of Lifestyle Sports, Routledge Critical Studies in Sport*. London: Routledge.
- Wilken, L. (2008) *Pierre Bourdieu*. Trondheim: Tapir

Vedlegg

Vedlegg 1: Informert samtykke

Vil du delta i forskningsprosjektet «Idrett for alle unge?»

Formål: Jeg ønsker å belyse og forstå den idrettspolitiske prosessen fra 1992 og frem til i dag knyttet til ungdomsidrett og egenorganisert aktivitet.

Visjonen «Idrett for alle» innføres i Norges Idrettsforbund for første gang i 1972. Denne videreføres i den første rene idrettsmeldingen i 1992. I 1999 kommer uttalelsen om at visjonen ikke kan nås alene innenfor NIF. I 2011 endres visjonen til «Idrettsglede for alle». I 2018 opprettes Ressurscenteret for egenorganisert aktivitet på siden av NIF. Hva har man tenkt, gjort og gjennomført på veien? Hvorfor trenger vi et ressurscenter utenfor NIF hvis NIF skal tilby idrett for alle?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges idrettshøgskole avd. kroppsøving og pedagogikk er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg er på jakt etter personer som kan gi innsikt, synsvinkel og drøftinger knyttet til hvorvidt norsk idrettspolitikk når sin viktigste målgruppe, barn og ungdom (Kulturdepartementet, 2018). Jeg har sammen med veileder tenkt at ditt innsyn kan være et godt bidrag for å belyse problemstilling.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du er villig til å sette av 30-60 minutter for et intervju. Intervjuet kommer til å bli tatt opp, men slettet etter

prosjektperioden. Fordi personer som skal intervjues har hatt sentrale roller i norsk idrettspolitikkk er det ikke hensiktsmessig eller mulig å anonymisere kildene i oppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Informanter vil bli omtalt i oppgaven med den rollen de har hatt i norsk idrettspolitikkk (for eksempel "ansatt i idrettsavdelingen på 90-tallet"). For enkelte (for eksempel tidligere ministre eller ekspedisjonssjefer) vil et slikt forsøk på aidentifisering være lite hensiktsmessig og en anonymisering er i praksis umulig. Alle informanter vil imidlertid få godkjenne sitater som skal anvendes i oppgaven. Inntil offentliggjøring av oppgaven vil alle opplysninger fra deg behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være student og veileder som har tilgang til opplysningene underveis.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes i juni 2020. Etter prosjektslutt vil opplysningene

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges Idrettshøgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Norges Idrettshøgskole ved Reidar Säfvenbom.
  - reidar.safvenbom@nih.no
  - +47 930 39 506
- Vårt personvernombud:
  - NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Idrett for alle – også ungdom?* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes, så lenge jeg har fått lest og godkjent sitater

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, senest juni 2020.

(Signert av informant, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide Helleland

Legger bare ved en av intervjuguidene:

1. Kan du fortelle om prosessen mot opprettelsen av ressurscenteret for egenorganisert aktivitet?
2. Verken i stortingsmeldingen fra 2011/2012 eller i rapportene fra strategiutvalget for Idrett, som kalles «Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid» nevner ressurscenteret for egenorganisert aktivitet som et forslag. Sånn sett utenifra kan det virke litt overraskende at det «plutselig oppstår» Kan du si noe om hvorfor dette skjedde nå, og ikke før eller etter?
3. Har det noe med at det var du som var kulturminister?
4. Eller borgerlig regjering? Og hvilken påvirkning har partiet venstre hatt? De kom jo inn i regjering i 2017, samme år som ressurscenteret åpnet.
5. Tror du det ikke hadde skjedd hvis AP hadde fortsatt med kulturminister, som de har hatt store deler av perioden jeg undersøker?
6. I hvilken grad knytter du det nye ressurscenteret opp mot visjonen «Idrett for alle»?
7. Du hadde jo, sett utenifra, en feide med idrettspresident, hvor NIFs uvetlige pengebruk var tema. I hvilken grad spilte det inn i prosessen om å kanalisere penger til aktivitet utenfor NIF?
8. Sett utenifra kan det virke som du ikke har en idrettslig forankring eller bakgrunn, slik de fleste engasjert i for eksempel NIF har. I hvilken tror du det påvirket deg, og for så vidt andre kulturministre, som sitter på idrettens pengesekk?
9. Blant mitt teoretiske rammeverk bruker jeg Zygmunt Baumanns «Flytende modernitet». Dette er veldig i tråd med hans syn på samtiden, hvor alt det faste vi omgir oss av, som institusjoner, arbeidsplasser, relasjoner, legges i smeltedigelen og blir flytende. Eksempelvis kan man jobbe hjemmefra eller på hytta, når en vil, dette henger sammen med individualisering og globalisering. Egenorganisert aktivitet passer godt inn i denne teorien. Individet velger selv når, hvor og hvordan og med hvem man ønsker å bevege seg, så man går bort fra nødvendigvis faste treningstider med en fast gjeng. Hvis vi da tenker ressurscenteret; det skal både legges til rette for «flytende» aktivitet, men er også flytende i den forstand at det ikke bruker eksisterende institusjoner, og heller ikke blir en ny institusjon, men et ressurscenter. Dette er i samråd med tiden

10. Skaset nevnte at NIF er et slags apparat som tilbyr sine tjenester overfor staten, og at staten ikke har noen andre apparat til å utføre folkebevegelse. Staten kunne likevel hatt dette, eller brukt evt skolen. Er ressurscenteret et forsøk på å vise NIF at, joda vi kan skape et apparat og klarer oss «fint uten dere»?
11. Det ble uttalt fra en av informantene at det er et stort spekter som kan få innvilget tilskudd fra KUD. I hvilken grad er det politiske føringer bak hvem som mottar midler?
12. Idretten kalles gjerne konservativ og tradisjonsbåren, mens vi gjerne sier at tiden bare går fortere og fortere. Pådriver for nye bevegelseskulturer er ungdommen. Hva tenkte dere om ungdomsidrett i din tid som kulturminister?
  - a. Og i hvilken grad spilte ungdomsidrett inn på opprettelsen?
13. Noe av det første jeg gjorde i mitt først intervju var å få en tidligere ekspedisjonssjef til å klargjøre kulturministerens oppgaver og rolle, kulturdepartementets oppgaver og linken mot Norges Idrettsforbund. Likevel slår det meg når jeg sitter og transkriberer intervjuene at den linken mellom kulturdepartementet og NIF er ganske sterk, og at man tidvis går hånd i hånd. Har du en kommentar til det?
14. De forrige informantene jeg har intervjuet har pekt på at det er vanskelig å nå ikke-organiserte grupperinger med tilskudd og midler. Er det her ressurscenteret er tiltenkt å spille en rolle.
15. Finnes det noen sammenheng mellom visjonen Idrett for alle og
16. De viser også til at dette med egenorganisert aktivitet jo ikke er noe nytt. Hvorfor trenger vi et ressurscenter akkurat nå? Og hvilken rolle kan det spille?
17. Det finnes forskningsartikler fra NIH som sier at den norske idrettsmodellen ikke håndterer de raske endringene i dagens bevegelseskultur, at norsk idrettspolitik har blitt en tilbakeskuende og konserverende politikk, at den bidrar til sosial ulikhet, og i det hele tatt er ekskluderende og for konkurranserettet (Säfvenbom viser til Skirstad, Skille, Rafoss og seg selv). I hvilken grad kan Kulturdepartementet være med på å endre denne type trender, som vi må kunne si fremstår som negative.
18. Det har ikke blitt lagd en ny idrettsmelding siden stm. 26 i 2011/2012. Har du en kommentar til det?
19. At 200.000 ungdommer mellom 10 og 18 ikke finner seg til rette i den organiserte idretten, som har idrettsglede for alle som formål (tall Säfvenbom)... Er det et statlig problem. Og hva kan i så fall staten gjøre for å inkludere dem?

20. I rapporten fra «Ung og Aktiv i Oslo» som handler om 10. klassinger i Oslos aktivitetsvaner og ønsker står det at ungdommene må inkluderes, de må nærmest dras inn for å delta.

Vedlegg 3: Godkjent søknad fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Idrett for alle - også ungdom?

Referansenummer

225899

Registrert

21.10.2018 av Einar Loland Råheim - einarlr@student.nih.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges idrettshøgskole / Seksjon for kroppsøving og pedagogikk

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Reidar Säfvenbom, reidar.safvenbom@nih.no, tlf: 93039506

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Einar Loland Råheim, einar.loland.raheim@gmail.com, tlf: 92267948

Prosjektperiode

16.08.2018 - 20.06.2020

Status

13.12.2018 - Vurdert

Vurdering (1)

13.12.2018 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 13.12.2018, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte. MELD ENDRINGER Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres. TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 20.06.2020. LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får

tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)